

การวิเคราะห์หนังสืออ่านประกอบการเรียนวิชาศิลปศึกษา ในบริบทของพหุศิลปศึกษา
ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในระหว่างปีพุทธศักราช 2540-2545

ปริญญานิพนธ์

ของ

จิรพร สิ้นเสริญ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา

พฤษภาคม 2548

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

707.12

๑.495 ๗

ว.3

การวิเคราะห์หนังสืออ่านประกอบการเรียนรู้อาชีพศิลปศึกษา ในบริบทของพหุศิลปศึกษา
ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในระหว่างปีพุทธศักราช 2540-2545

126 ก.ค. 2548

บทคัดย่อ
ของ
จิรพร สินเสริฐ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา
พฤษภาคม 2548

h 277361

An analysis of external reading books for arts education in the context
of Arts Education, higher secondary school, from 1997-2002.

AN ABSTRACT
BY
JIRAPORN SINSERT

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Art Education
at Srinakharinwirot University
May 2005

Jiraporn Sinsert. (2005). An analysis of external reading books for arts education in the context of Arts Education, higher secondary school, from 1997-2002. Master Degree Thesis, M.A. (Art Education) Bangkok: Graduate School, Srinakarinwirot University. Advisor Committee: Asst. Prof. Amnard Yensabye and Asst. Prof. Nuanla-or Thinanon.

This thesis has the purpose to study and analyze the knowledgeable contents relating to the arts education appeared in the external reading books for arts education in the context of arts education in higher secondary school, from 1997-2002, numbering 44 books, the result of the research was follows:

From the research, it was found that most of the external reading books for arts education have the presentation supporting the theories of Discipline-Based Arts Education the most of all, the secondary level is the Thai Wisdom Arts Education. When the contents of the external reading books having concept consistent with the Discipline-Based Arts Education are considered, such books have the clearest in the Art History, having the quantity of 23 books; the secondary levels are the Art Criticism, having 17 books; Aesthetics having 16 books; and Creating Art having 9 books.

Regarding the books having concept consistent with the Thai Wisdom Arts Education, it was found that the clearest is in Arts and Craft, having 20 books; the secondary levels are the Philosophy and Belief, having 12 books; religion, having 10 books; Livelihood, having 10 books; Tradition, having 9 books and Contemporary Wisdom, having 2 books.

From the study about the consistence with the contents of Arts Education in the present course, it was found that the contents are consistent with the learning of Art Principles having both Knowledge and Practice; Creating of work pieces under one's own imagination, creativities, transfer of knowledge and idea freely and the contents can be applied in daily life as well as realizing the value of visual arts which are the cultural heritage.

Recommendation

There should be a research on the format of external reading books in case of special ability children emphasizing the art ability and art contents essence; inviting involved people from several groups of people such as guardians, teachers, as well as general people to participate in preparing proper teaching and learning method which supports the education development of special children for more effectiveness.

There should be joint research between Art teachers and special children teachers so that they exchange the actual information and opinion to develop and enhance education quality for more effectiveness.

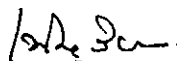
There should be a study on the requirement and necessity of external reading books which are suitable according to the purpose of the Education Act so that teachers have guidelines for teaching and learning, what the format of the books in the future and what the contents are; so that the books will be for teachers, guardians and learners reading to have joint understanding.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

การวิเคราะห์หนังสืออ่านประกอบการเรียนรู้การสอนศิลปะ ในบริบทของพหุศิลปศึกษา
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในระหว่างพุทธศักราช 2540 - 2545

ของ
นางจิรพร สิ้นเสริฐ

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญศิริ จีระเดชากุล)

วันที่ 19 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2548

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

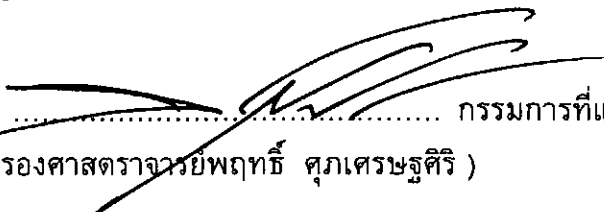
..... ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์อำนาจ เป็นสบาย)

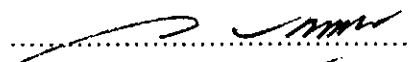
..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์นवलลอ ทินานนท์)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(รองศาสตราจารย์พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(รองศาสตราจารย์วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ)

ประกาศขอบคุณการ

ปริญญานิพนธ์ ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาของผู้ช่วยศาสตราจารย์อำนาจ เย็นสบาย ประธานกรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ นवलลอ ทินานนท์ กรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ที่ได้ให้ความกรุณาให้คำปรึกษาชี้แนวทางตรวจแก้ไขข้อบกพร่องในการทำวิจัยที่ถูกต้อง จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ (พิเศษ) อารี สุทธิพันธ์ ที่กรุณาให้สัมภาษณ์และช่วยเหลือให้ข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ทำให้ปริญญานิพนธ์มีความสมบูรณ์มากขึ้น

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ผดุง พรหมมูล ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ช่วยตรวจสอบแบบประเมินการวิเคราะห์หนังสือและกรุณาให้ข้อเสนอแนะต่างๆ

ท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ อาจารย์ นลินี ณ นคร ที่ช่วยให้คำปรึกษา ตลอดจนให้กำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ได้สำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดี

จิรพร สินเสริฐ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	4
ความสำคัญของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
ความหมายของหนังสืออ่านประกอบ	6
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับศิลปศึกษา	7
เอกสารที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า	8
เอกสารที่ได้จากการสัมภาษณ์	26
หลักสูตรศิลปศึกษา	31
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	36
ขอบเขตของการวิจัย	36
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	38
การเก็บรวบรวมข้อมูล	38
การจัดทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล	39
4 การวิเคราะห์ข้อมูล	42
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	42
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	64
ความมุ่งหมายของการวิจัย	64
ความสำคัญของการวิจัย	64
ขอบเขตของการวิจัย	64
วิธีการดำเนินการวิจัย	65
เกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล	65
สรุปผลการศึกษา	66
อภิปรายผลการวิจัย	66
ข้อเสนอแนะ	70
บรรณานุกรม	71
ภาคผนวก	75
ประวัติย่อผู้วิจัย	123

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	แสดงความสัมพันธ์สอดคล้องทางมาตรฐานการเรียนรู้กับทฤษฎีทางศิลปศึกษา	35
2	ตารางการวิเคราะห์เนื้อหาสาระและเกณฑ์การวิเคราะห์ตามทฤษฎีพหุศิลปศึกษา	40
3	แสดงจำนวนและคำร้อยละของหนังสืออ่านประกอบการเรียนรู้วิชาศิลปศึกษา (ทัศนศิลป์) ในปี พ.ศ. 2540 จำแนกตามสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	43
4	แสดงจำนวนและคำร้อยละของหนังสืออ่านประกอบการเรียนรู้วิชาศิลปศึกษา (ทัศนศิลป์) ในปี พ.ศ. 2541 จำแนกตามสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	45
5	แสดงจำนวนและคำร้อยละของหนังสืออ่านประกอบการเรียนรู้วิชาศิลปศึกษา (ทัศนศิลป์) ในปี พ.ศ. 2542 จำแนกตามสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	47
6	แสดงจำนวนและคำร้อยละของหนังสืออ่านประกอบการเรียนรู้วิชาศิลปศึกษา (ทัศนศิลป์) ในปี พ.ศ. 2543 จำแนกตามสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	50
7	แสดงจำนวนและคำร้อยละของหนังสืออ่านประกอบการเรียนรู้วิชาศิลปศึกษา (ทัศนศิลป์) ในปี พ.ศ. 2544 จำแนกตามสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	52
8	แสดงภาพรวมของหนังสืออ่านประกอบการเรียนรู้วิชาศิลปศึกษา (ทัศนศิลป์) ระหว่างปี พ.ศ. 2540-2545 จำนวน 44 เล่ม	54

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

โลกยุคโลกาภิวัตน์ โลกแห่งความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการสื่อสาร ความคิดเห็นต่างๆ สามารถเชื่อมโยงถึงกันได้ทั่วโลกในเวลาอันรวดเร็วและไร้ขอบเขต ปริมาณของข้อมูลข่าวสาร กระแสที่โลกไร้พรมแดนได้นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในแทบทุกด้านของสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม สังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่มีความสลับซับซ้อนต่อเนื่องไปอย่างไม่มีการสิ้นสุด การพัฒนาภายใต้การครอบงำของวัฒนธรรมตะวันตก แม้จะได้สร้างความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ และความเจริญทางสาธารณสุขโรคต่างๆ แต่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ส่งผลกระทบให้เกิดปัญหาในทุกๆ ด้าน เช่น ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ความแตกสลายของสังคม วัฒนธรรม รวมทั้งการทำลายภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิถีการดำเนินชีวิตที่มีการสั่งสมกันมา ถูกกลืนเลือนสูญสลายไป ขาดการพัฒนาสร้างสรรค์ความคิดใหม่ด้วยตนเอง ต้องพึ่งพาชาติตะวันตกเพียงอย่างเดียว จึงทำให้สังคมไทยต้องหันมาทบทวนตนเอง ปรับเปลี่ยนตนเอง ทั้งความคิด วิธีการ กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวางในทุกระดับ โดยมีจุดยืนเป็นของตนเอง

จากสภาพปัญหานี้ได้เกิดแนวคิดการพัฒนาเพื่อสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างจริงจัง มีการวางแผนนโยบายส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ในสังคมให้กว้างขวางมากที่สุด การวางแผนการศึกษาออกโรงเรียน การศึกษาตามอัธยาศัย และการศึกษาในระบบขยายฐานการศึกษา ใช้สื่อการสอนจากเทคโนโลยีที่ทันสมัย

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พุทธศักราช 2540-2544) มีความต้องการยกระดับความรู้พื้นฐานของประชาชนให้ถึงระดับมัธยมศึกษาและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของบุคคล ชุมชน และประเทศ โดยมีเป้าหมายหลัก เพื่อให้สังคมไทยก้าวสู่จุดหมายของสังคมที่พึงประสงค์ในอนาคต เรียนรู้เท่าทันโลก ปรับตัวเพื่อการแข่งขัน พัฒนาก้าวหน้าและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การปฏิรูปการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มีเป้าหมายสำคัญเพื่อให้ระบบการศึกษาสามารถสร้างคนไทยให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพและมีศักยภาพที่จะพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า มีความสามารถในการแข่งขันระดับโลก หัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาจึงอยู่ที่การปฏิรูปการเรียนรู้ โดยมีครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อน โดยได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ ดังนี้

มาตรา 7: ในกระบวนการเรียนรู้ ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพ กฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียนด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ ในส่วนของการจัดการศึกษาที่สำคัญในมาตรา 23 คือ การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

1. ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทยและระบบการเมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

2. ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

3. ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

4. ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

พระราชบัญญัติการศึกษา พุทธศักราช 2542 ส่งผลให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ของคนไทยทั้งระบบ โดยเฉพาะการเกิดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่ยึดมั่นสาระการเรียนรู้เป็นตัวกำหนด ด้านคุณภาพให้แก่ผู้เรียน ทั้งความรู้ ทักษะ และกระบวนการ เพื่อความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก และสามารถสนองต่อความต้องการของสังคมไทย

ในการจัดการเรียนการสอน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการจัดการศึกษา มุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสร้างพลังความสามารถที่มีอยู่ในตัวผู้เรียนให้ถึงขีดสุด กระตุ้นให้เรียนรู้ตามความสนใจ ความถนัด สามารถรู้วิธีแก้ปัญหา และพึ่งพาตนเองได้ตามเป้าหมายของการศึกษาที่ให้เป็นคนดีและมีความสุข สามารถดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ พัฒนาได้ในหลายๆ มิติ ทั้งด้านกระบวนการคิด ความจำ การใช้เหตุผลและผล ความซาบซึ้งในสุนทรียะที่สัมพันธ์กับภูมิปัญญา ความสามารถด้านต่างๆ สังคมและสิ่งแวดล้อม ภายใต้อาณาเขตความหลากหลายนี้ เพื่อเป็นแนวทางเลือกสำหรับผู้เรียนนำไปปฏิบัติได้จริง

ในส่วนของการศึกษา เป็นสาขาวิชาแขนงหนึ่ง ที่มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่กว้างขวางขึ้น การฝึกปฏิบัติของผู้เรียนมิได้หวังผลเพียงคุณภาพของผลงานศิลปะเพียงอย่างเดียว แต่ยังมุ่งพัฒนาไปสู่การสร้างสรรคของสังคม ตอบสนองความต้องการด้านร่างกาย จิตใจ สังคม ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และศิลปวัฒนธรรมของชาติ สามารถมีชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อำนาจ เบ็นสบาย (ม.ป.ป. : 81) และเลิธ อานันท์ (2523 : 138) โดย อำนาจ เบ็นสบาย ได้กล่าวว่า วิชาศิลปศึกษาสามารถสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เช่น พฤติกรรมที่รักอิสรภาพ รักความคิดสร้างสรรค์ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความสำนึกที่ดีต่อธรรมชาติ สังคมสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่วัยเด็ก บ้าน โรงเรียน ชุมชน สังคม ประชาชาติ วิชาศิลปศึกษาสามารถจัดกิจกรรมสนองเป้าหมายดังกล่าวควบคู่กับวิชาอื่นได้ส่วน เลิธ อานันท์ กล่าวว่า ศิลปศึกษาจะส่งเสริมเด็กทุกเพศทุกวัยให้มีโอกาสแสดงออกไปตามความสามารถของแต่ละคน เพื่อพัฒนาทางสุขภาพจิตและกาย ส่งเสริมให้เป็นผู้มีระเบียบเรียบร้อย มีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งพยายามจะปลูกฝังให้มีความสามารถปรับปรุงตนเองเพื่อบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม รักความก้าวหน้า มีรสนิยมที่ดี เพราะศิลปะมีส่วนสัมพันธ์กับชีวิต

จากแนวคิดของหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงบูรณาการความรู้ทางด้านศิลปศึกษา เกี่ยวกับการเรียนการสอนศิลปปฏิบัติ การเรียนการสอนศิลปวิจารณ์ การเรียนการสอนสุนทรียศาสตร์ และการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ศิลป์ ตลอดจนการพัฒนาและค้นหาวิธีการจัดการเรียนการสอนให้มีความเจริญก้าวหน้าที่เป็นอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสังคมในปัจจุบัน ที่ประกอบไปด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม หลากหลายทางชนชาติ ในยุคแห่งกระแสโลกาภิวัตน์ที่เล็งเห็นถึงบทบาทและความสำคัญทางด้านศิลปศึกษามากขึ้น และจากการที่สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษด้านทัศนศิลป์และศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้ทำการค้นคว้าทดลองทฤษฎีกระบวนการเรียนรู้ศิลปศึกษาไปในทิศทางใหม่ที่ก้าวไปสู่การปฏิรูปศิลปศึกษา มุ่งสู่การพัฒนาศิลปศึกษาที่เรียกว่า พหุศิลปศึกษา

พหุศิลปศึกษา (Arts Education) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการบูรณาการความคิดและการสร้างสรรค์ศิลปะ โดยเลือกสรรสื่อแสดงออกที่หลากหลาย สื่อแสดงออกอย่างใดหรืออย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นสื่อสี สื่อวัตถุ สื่อร่างกาย สื่อเสียง สื่อภาษา อันเป็นการแสดงออกจากสภาพการรู้คิดและจินตนาการ เพื่อสะท้อนสุนทรียะ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรม (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษด้านทัศนศิลป์และศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 2545 : 11) และเพื่อการพัฒนาพหุศิลปศึกษาให้เป็นไปอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับเป้าหมายหลักสูตรศิลปศึกษาใหม่ และสอดคล้องกับสถานการณ์ความเป็นจริงของโลกปัจจุบัน จึงเกิดการศึกษาทฤษฎีใหม่นี้ขึ้นมาเพื่อสนับสนุนแผนการพัฒนาพหุศิลปศึกษาอันประกอบด้วย ทฤษฎีสนับสนุน 5 ทฤษฎี ได้แก่

1. ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน
DBAE. Discipline - Based Arts Education
2. ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงพหุปัญญา
MIAE. Multiple - Intelligences Arts Education
3. ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย
TWAE. Thai Wisdom Arts Education
4. ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงศิลปะหลังสมัยใหม่
PMAE. Post - Modern Arts Education
5. ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงความสามารถพิเศษ
GCAE. Gifted Child Arts Education

จากการศึกษาแนวคิดพหุศิลปศึกษา จึงพอสรุปได้ว่า เป็นกระบวนการศึกษาที่มุ่งเน้นส่งเสริมให้ผู้เรียนมีแนวคิดและสร้างสรรค์ผลงานการแสดงออกได้อย่างกว้างขวาง เปิดโอกาสอย่างอิสระตามความสามารถ ผู้เรียน ในการเลือกใช้สื่อในการสร้างสรรค์การแสดงออกทางความคิด จินตนาการ สุนทรียะ และการพัฒนาวัฒนธรรม บูรณาการในสังคม โดยมีเป้าหมายเพื่อให้คนไทยได้พัฒนาศักยภาพของตนเองให้สูงสุด สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการปฏิรูป

เมื่อพิจารณาถึงการจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมาพบว่า การให้ความสำคัญต่อวิชาศิลปศึกษายังมีการพัฒนากิจกรรมทางด้านการเรียนการสอนน้อยมากต่างกับประเทศที่เจริญแล้ว ที่เห็นคุณค่าและได้รับความสนใจเป็นพิเศษเท่าเทียมกับวิชาสามัญอื่นๆ เช่น คณิตศาสตร์ หรือวิทยาศาสตร์ การที่ความรู้ทางด้านศิลปะขาดการยอมรับ อาจเนื่องมาจากปัจจัยด้านต่างๆ เช่น ขาดการสนับสนุนอย่างจริงจัง ขาดการยกระดับคุณค่าทางศิลปะ เนื่องจากความคิดเดิมที่เห็นว่า กิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะเป็นเพียงการผ่อนคลายระบายความเครียดจากการเรียนวิชาอื่น จึงไม่เห็นว่ามีความสำคัญ นอกจากนี้ยังขาดการพัฒนาทางด้านองค์ความรู้ ทั้งด้านหลักสูตร เนื้อหา กิจกรรม วิธีการ การประเมินผลการเรียนรู้ การดำเนินการสอนและสื่ออุปกรณ์ต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ขาดสื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ มีความเหมาะสมกับระดับของการเรียนรู้ในแต่ละวัยที่น่าเสนอเนื้อหาสาระและกิจกรรมการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนให้สามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ที่แท้จริงกับชีวิต ดังคำกล่าวของวิรุณ ตั้งเจริญ (2545 : 106) ที่กล่าวว่า การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ทางด้านศิลปะในสังคมไทยปัจจุบันยังมีความอ่อนมากเราขาดการพัฒนาสื่อที่มีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ วิทยุ โทรทัศน์ ไอซีที และสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ เราได้สอนอะไรต่อมิอะไรกันมากมาย เช่น การสอนภาคพิเศษ การสอนในระดับปริญญาตรี การสอนในระดับบัณฑิตศึกษา แต่เราไม่เคยใส่ใจในเรื่องของการพัฒนาทางด้านสื่อการเรียนรู้ให้มีความเข้มแข็งการสอนโดยไม่เน้นการอ่านและไม่เน้นการศึกษาค้นคว้า

จากสภาพที่เป็นอยู่นี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเนื้อหาของหนังสืออ่านประกอบการเรียนรู้อัตนศึกษา ซึ่งเป็นสื่อการเรียนรู้ที่มีการผลิตออกมาเป็นจำนวนมากพอสมควรแล้วแต่ยังไม่มีผู้ใดทำการวิเคราะห์เนื้อหาอย่างจริงจัง ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการทราบว่า เมื่อสังคมไทยมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงแนวความคิดใหม่ การปฏิรูปการศึกษา ปฏิรูปการเรียนรู้อัตนศึกษาจากแนวคิดแบบเดิมมาสู่พหุศิลปศึกษาที่เปิดกว้างทางความคิดและวิธีการปฏิบัติ ไม่ยึดติดกับกฎระเบียบแบบแผนเดิม ให้ความสำคัญกับสภาพความเป็นจริงที่เหมาะสมกับสังคมไทยและวัฒนธรรมที่หลากหลายทางชนชาติ ในยุคที่ข้อมูลข่าวสารมีความเจริญก้าวหน้า มีความรู้ที่หลากหลายทั้งด้านแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย ดังจะเห็นได้จากการเคลื่อนไหวทางด้านการศึกษามีการค้นคว้าวิจัยเป็นไปอย่างกว้างขวาง ซึ่งเมื่อเป็นอย่างนี้แล้ว ผู้วิจัยจึงต้องการทราบว่าแนวคิดของหนังสืออ่านประกอบการเรียนรู้อัตนศึกษาที่สำนักพิมพ์เอกชนจัดทำขึ้นนั้นจะมีเนื้อหาที่มีประโยชน์ต่อผู้ใช้หนังสือ มีความเหมาะสมกับระดับของการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีองค์ความรู้ที่เพิ่มมากขึ้นหรือยังอยู่กับที่ และในแง่ของการผลิตองค์ความรู้ของสำนักพิมพ์นั้นมีการตอบรับหรือให้การสนับสนุนกับแนวคิดการปฏิรูปการศึกษาหรือไม่ อย่างไร

ในการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาของหนังสืออ่านประกอบนี้ ผู้วิจัยเลือกทำการวิเคราะห์หนังสือในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2540 ถึง 2545 การที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพราะเห็นว่าในช่วงชั้นของ 3 ปีสุดท้ายนี้มีความสำคัญ เป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของผู้เรียนที่ต้องเตรียมตัวในวิชาชีพด้านศิลปะ เพื่อเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ซึ่งการเรียนการสอนมีความเป็นเฉพาะตัวมากขึ้น และในช่วงนี้ยังมีความสำคัญต่อสังคมไทยที่กระแสด้านการเรียนรู้อัตนศึกษาพุ่งสู่การพึ่งพาตนเอง รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเกิดขึ้น ในการวิเคราะห์เนื้อหาของหนังสืออ่านประกอบ ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษามาสร้างเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ โดยการคัดเลือกหนังสืออ่านประกอบการเรียนรู้อัตนศึกษาที่ผ่านการศึกษาคัดกรองมาแล้วเบื้องต้นจากกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2544) ว่ามีเนื้อหาเหมาะสมสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ศิลปะในปัจจุบัน จึงได้อนุญาตให้ใช้เป็นหนังสืออ่านประกอบการเรียนรู้อัตนศึกษา

① ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาของสาระความรู้ที่เกี่ยวข้องกับวิชาศิลปศึกษา (ด้านทัศนศิลป์) ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งปรากฏในหนังสืออ่านประกอบการเรียนรู้อัตนศึกษา ผู้วิจัยมุ่งศึกษาวิเคราะห์ในประเด็น

1. สัดส่วนของเนื้อหาหนังสืออ่านประกอบ ตามแนวทฤษฎีสันนิษฐาน 5 ทฤษฎี ได้แก่
 - ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน (DBAE. Discipline - Based Arts Education)
 - ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงพหุปัญญา (MIAE. Multiple-Intelligences Arts Education)
 - ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย (TWAE. Thai Wisdom Arts Education)
 - ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงศิลปะหลังสมัยใหม่ (PMAE. Post - Modern Arts Education)
 - ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงความสามารถพิเศษ (GCAE. Gifted Child Arts Education)
2. ความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ศิลปะตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544

ความสำคัญของการวิจัย

1. เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงหนังสืออ่านประกอบการเรียนรู้อัตนศึกษา (ด้านทัศนศิลป์) ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการวิเคราะห์สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหนังสืออ่านประกอบการเรียนรู้อัตนศึกษาต่อไปในอนาคต
2. เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทาง สำหรับการพิจารณาหนังสืออ่านประกอบการเรียนรู้อัตนศึกษา (ด้านทัศนศิลป์) ให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ในปัจจุบัน

ขอบเขตของการวิจัย

หนังสือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นหนังสืออ่านประกอบการเรียนรู้อาชีพศิลปศึกษา (ด้านทัศนศิลป์) ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ระหว่างปีพุทธศักราช 2540-2545 ซึ่งเป็นสื่อที่บริษัทและสำนักพิมพ์เอกชนได้จัดทำและพิมพ์เผยแพร่อยู่ในปัจจุบัน เป็นสื่อการเรียนรู้ทางศิลปะที่กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้ใช้อ่านประกอบการเรียนรู้อาชีพศิลปศึกษา จำนวน 44 รายชื่อ

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิเคราะห์ (Analysis)

หมายถึง การพิจารณาคุณลักษณะของหนังสืออ่านประกอบการเรียนรู้อาชีพศิลปศึกษา ในประเด็นด้านเนื้อหา โดยพิจารณาเนื้อหาของหนังสือ มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ของทฤษฎีศิลปศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามเกณฑ์ที่สร้างขึ้น

หนังสืออ่านประกอบ (Supplementary Textbook)

หมายถึง หนังสือที่จัดทำขึ้น เป็นผลงานทางวิชาการอีกรูปแบบหนึ่ง เพื่อเป็นการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอเนื้อหาที่นำรู้เพิ่มเติมจากที่ครูสอนในชั้นเรียน เพื่อให้ผู้อ่านขยายประสบการณ์การเรียนรู้ เสริมสร้างแนวคิด

ทัศนศิลป์ (Visual Art)

หมายถึง ผลงานทางศิลปะเพื่อสนองการเรียนรู้ทางประสาทตา ประกอบด้วยจิตรกรรม (Painting) ประติมากรรม (Sculpture) ภาพพิมพ์ (Printing) สถาปัตยกรรม (Architecture)

พหุศิลปศึกษา (Arts Education)

หมายถึง กระบวนการศึกษาจากการบูรณาการความคิดและการสร้างสรรค์ โดยการเลือกสรรสื่อแสดงออกที่หลากหลาย สื่อแสดงออกอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง เป็นการแสดงออกจากสภาพการรู้คิด (Cognition) และจินตนาการ (Imagination) เพื่อสะท้อนวัฒนธรรม (Culture) ภูมิปัญญา (Wisdom) และสุนทรียศาสตร์ (Aesthetic) ที่สัมพันธ์กับชุมชนและความเป็นสากล

โดยมีทฤษฎีที่สนับสนุนคือ

1. ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน (DBAE. Discipline-Based Arts Education)
2. ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงพหุปัญญา (MIAE. Multiple-Intelligences Arts Education)
3. ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย (TWAE. Thai Wisdom Arts Education)
4. ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงศิลปะหลังสมัยใหม่ (PMAE. Post-Modern Arts Education)
5. ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงความสามารถพิเศษ (GCAE. Gifted Child Arts Education)

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยได้เสนอสาระตามลำดับหัวข้อเรื่องดังนี้

1. ความหมายของหนังสืออ่านประกอบ
2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับศิลปศึกษา
 - 2.1 เอกสารที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า
 - 2.2 เอกสารที่ได้จากการสัมภาษณ์
3. หลักสูตรศิลปศึกษา

1. ความหมายของหนังสืออ่านประกอบ

จากการศึกษาความหมายของหนังสืออ่านประกอบ พบว่า มีการกล่าวถึงความหมายของหนังสืออ่านประกอบใน 2 ประเด็นคือ การให้ความหมายหนังสืออ่านประกอบทั่วไปและการให้ความหมายหนังสืออ่านประกอบศิลปศึกษา เมื่อพิจารณานัยของความหมายหนังสืออ่านประกอบทั่วไปแล้วยังพบอีกว่ามีการกำหนดนัยของความหมายที่แตกต่างกันซึ่งสามารถแบ่งเป็น 2 นัยคือ นัยหนึ่งเห็นว่าหนังสืออ่านประกอบเป็นหนังสือที่มีเนื้อหาสาระอิงหลักสูตร ผู้ที่ให้ความหมายตามนัยนี้ได้แก่ จำนวน คล่องการเขียน (2513 : 408) และธีรชัย บุรณโชติ (2532 : 2-8) โดยจำนวน คล่องการเขียน ได้กล่าวว่า หนังสืออ่านประกอบเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมตามประมวลศัพท์บัญญัติวิชาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2508 นั้น เดิมคือหนังสืออ่านประกอบที่มีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา แต่สมัยนั้นไม่ได้แต่งหนังสืออ่านประกอบสำหรับโรงเรียนโดยเฉพาะ และยังไม่มียี่ห้อว่า “หนังสืออ่านประกอบ” คำว่า “หนังสืออ่านประกอบ” เริ่มใช้เมื่อประมาณสิบปีมาแล้ว โดยที่กระทรวงศึกษาธิการได้ระบุไว้ในประกาศ การใช้หนังสือแบบเรียนของกระทรวงศึกษาธิการว่าเป็นแบบเรียนไม่บังคับ คือ เป็นแบบเรียนชนิดหนึ่งที่ไม่บังคับให้นักเรียนต้องมีไว้ หรือไม่บังคับให้ครูเอาไปใช้ในโรงเรียน แต่ถือว่าหนังสืออ่านประกอบเป็นหนังสือสำหรับช่วยในการเรียนวิชาต่างๆ ให้เด็กสนใจและกว้างขวางออกไปอีก โดยมีเนื้อหาอยู่ในขอบข่ายของหลักสูตร ทำให้เด็กได้รับความรู้เพิ่มเติมขึ้นอย่างกว้างขวางทุกสาขาวิชา และธีรชัย บุรณโชติ กล่าวว่า หนังสืออ่านประกอบเป็นหนังสือที่นักเรียนอ่านแล้วได้ความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งลึกซึ้งและกว้างขวางยิ่งขึ้น เป็นการเสริมเนื้อหาที่มีอยู่ในหนังสือเรียน หนังสือชนิดนี้อาจเขียนขึ้นตามหลักสูตรหรือมีจำหน่ายทั่วไป แต่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวข้องกับหลักสูตร อาจใช้เป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมได้หลายระดับชั้น หนังสืออ่านประกอบการเรียนนับว่าเป็นผลงานทางวิชาการอีกรูปแบบที่ครูอาจารย์สามารถพัฒนาขึ้นเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น หนังสืออ่านประกอบการเรียนใช้ได้ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอเนื้อหาสาระที่น่าสนใจเพิ่มเติมจากที่ครูสอนในชั้นเรียน นำเสนอตัวอย่างหรือเรื่องราวที่ช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจในบทเรียนดียิ่งขึ้น

อีกด้านหนึ่งมองว่าหนังสืออ่านประกอบเป็นหนังสือที่ส่งเสริมให้ผู้อ่านมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่อ่านโดยเนื้อหาสาระไม่จำเป็นต้องอิงหลักสูตร ผู้ที่มีความเห็นตามทัศนะนี้ได้แก่ ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์ (2507 : 32) และจินตนา ไบกาชูย์ (2536 : 143) โดยก่ สวัสดิ์พาณิชย์ ได้กล่าวว่า หนังสืออ่านประกอบหรือหนังสืออ่านเพิ่มเติมเป็นหนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อให้ความรู้เพิ่มเติมแก่เด็กในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ผู้เขียนไม่จำเป็นต้องยึดถือหลักสูตรเป็นแนวในการเขียน โดยมากจะเลือกเขียนจากหัวข้อที่เห็นว่าเด็กควรสนใจเป็นพิเศษ

กระทรวงศึกษาธิการได้เห็นความสำคัญของหนังสือประเภทนี้จึงได้อนุญาตให้ใช้เป็นหนังสืออ่านประกอบได้และจินตนา ไบกาซูยี กล่าวว่า หนังสือเสริมประสบการณ์ประเภทต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นหนังสืออ่านนอกเวลา หนังสืออ่านเพิ่มเติม หนังสือส่งเสริมการอ่าน และหนังสืออุทิศหรือหนังสืออ้างอิงนั้น ในความหมายได้บ่งบอกหน้าที่และประโยชน์ของตัวเองอยู่ในตัวมันเองอย่างแจ่มแจ้งแล้ว โดยเฉพาะบทบาทสำคัญในด้านการส่งเสริมให้ผู้อ่านได้รับความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่างๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านความรู้ สติปัญญา พัฒนาการด้านภาษา พัฒนาการด้านนิสัยบุคลิกภาพ พัฒนาการด้านเจตคติต่อสังคมแต่ละประเภทของหนังสืออ่านประสบการณ์มีจุดเน้นในการพัฒนาต่างกัน

ส่วนการให้ความหมายหนังสืออ่านประกอบศิลปศึกษานั้นได้มีนักการศึกษาที่เป็นที่ยอมรับในวงการศิลปศึกษา 2 ท่านให้ความหมายในต่างมุมกันคือ อารี สุทธิพันธุ์ (2526 : 67) เห็นว่า หนังสืออ่านประกอบวิชาศิลปะนั้นเป็นหนังสือที่มีความสำคัญตรงที่จะเป็นตัวกระตุ้นให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างได้ผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอันเป็นการเสริมสร้างให้เยาวชนของชาติมีความเจริญงอกงาม โดยการเรียนการสอนต้องเริ่มที่เยาวชน ส่วนวิชัย วงศ์ใหญ่ (ยศนันท์ แยมเมือง 2531 : 32, อ้างอิงจากวิชัย วงศ์ใหญ่, 2529) นั้นเห็นว่า หนังสืออ่านประกอบวิชาศิลปศึกษาเป็นหนังสือที่จะช่วยพัฒนาสมองซีกซ้ายและขวาให้มีการคลี่คลายไปอย่างต่อเนื่องในตัวเด็กอย่างเป็นกระบวนการ โดยจะไม่มุ่งเน้นที่ผลงานของเด็กมากเกินไปแต่จะมุ่งเน้นที่การพัฒนา

2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับศิลปศึกษา

อดีตที่ผ่านมา มีความเชื่อว่า การเรียนการสอนศิลปศึกษา ที่ประสบความสำเร็จได้นั้น จะต้องมีความสามารถทางด้านการปฏิบัติ มากกว่าการให้ผู้เรียนได้พัฒนาการคิดวิเคราะห์ ซึ่งต่อมาวงการศิลปะได้พบว่าการมีทักษะเพียงอย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอ สำหรับปัจจุบันที่โลกมีการเปลี่ยนแปลง และขับเคลื่อนไปข้างหน้าอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งยังขาดการเชื่อมโยงเข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาของตนเอง ที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้มแข็งในการที่จะแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับบริบท และสภาพแวดล้อมในสังคมไทย การตื่นตัวต่อความต้องการของสังคม ส่งผลสะท้อนต่อการศึกษาให้ตระหนักต่อประเด็นปัญหาที่ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน อาทิเช่น ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้เกิดขบวนการอนุรักษ์ ด้านสิ่งแวดล้อม ตระหนักถึงเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์วิทยา ส่งผลต่อขบวนการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม ซึ่งถือว่ามนุษย์มีความเท่าเทียม มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เสมอภาคกัน ในประเด็นที่เกี่ยวกับบริบทของสังคมไทยที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบสังคมสมัยใหม่ เข้าสู่โลกของการแข่งขันไร้ล่า การแก่งแย่งชิงดีกัน เกิดเป็นความกดดันทางสังคม ทำให้ต้องหันกลับมาพัฒนาตัวเองให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก และในประเด็นสุดท้าย คือ ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี จากพลังของข้อมูลข่าวสาร ที่เชื่อมโยงเข้าด้วยกัน ตระหนักให้รู้ที่ทุกคนเป็นสมาชิกของชุมชนสากล มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของระบบความรู้ ความเข้าใจที่แนวทางไปสู่ ความรู้ที่หลากหลาย จึงเป็นที่มาของการเกิดทฤษฎีใหม่ขึ้นมากมาย

วิรุณ ตั้งเจริญ (2545 : 50) กล่าวว่าเมื่อโลกมีการเชื่อมโยงพัฒนาเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคหลังอุตสาหกรรม หรือยุคหลังสมัยใหม่ โดยเนื้อหาของความเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างสลับซับซ้อนทำให้สังคมไทย จำต้องปรับตัวครั้งสำคัญในระดับโครงสร้างทั้งระบบ รวมทั้งศิลปศึกษา ที่เกิดแนวคิดในการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญจากศิลปศึกษาแบบเดิมไปสู่แนวคิดใหม่ คือพหุศิลปศึกษา (Arts Education)

พหุศิลปศึกษา หมายถึงกระบวนการศึกษาจากการบูรณาการความคิด และการสร้างสรรค์ โดยการเลือกสรรสื่อ แสดงออกที่หลากหลาย สื่อแสดงออกอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นสื่อสี สื่อวัตถุ สื่อร่างกาย สื่อเสียง สื่อภาษา เป็นการแสดงออกจากสภาพการรู้คิด (cognition) และจินตนาการ

(imagination) เพื่อสะท้อนวัฒนธรรม (culture) ภูมิปัญญา (wisdom) และสุนทรียะ (aesthetis) ของปัจเจกบุคคลที่สัมพันธ์กับชุมชน ความเป็นชาติ และเป็นสากล (วิรุณ ตั้งเจริญ : 2545 : 12-13)

กล่าวสรุปได้ว่า พหุศิลปศึกษา เป็นกระบวนการพัฒนาศิลปศึกษาเพื่อมุ่งสู่การบูรณาการ ความรู้ ความคิด และประสบการณ์ สร้างสรรค์ ที่เป็นองค์รวมกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมในบริบทสังคม และภูมิปัญญา ร่วมสมัยที่มากกว่าการแสดงออกที่ตัวผลงาน จะต้องมีทั้งทฤษฎี และปฏิบัติ มีทั้งความคิด และการกระทำโดย มีบทบาทร่วมกับสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม ที่หลากหลาย เพื่อสร้างความเข้าใจ ปลุกจิตสำนึก โดยใช้ศิลปะเป็นสื่อกลางในการนำพาความรู้

กรอบแนวคิดที่สนับสนุนพหุศิลปศึกษา ประกอบด้วย 5 ทฤษฎี ดังนี้

1. ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน
(DBAE. Discipline-Based Arts Education)
2. ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงพหุปัญญา
(MIAE. Multiple-Intelligences Arts Education)
3. ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย
(TWAE. Thai Wisdom Arts Education)
4. ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงศิลปะหลังสมัยใหม่
(PMAE. Post-Modern Arts Education)
5. ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงความสามารถพิเศษ
(GCAE. Gifted Child Arts Education)

2.1. เอกสารที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า

2.1.1 ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน (DBAE. Discipline-Based Arts Education)

เป็นการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาตามแนวคิดใหม่ ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน มีจุดเน้น ที่ต้องการเชื่อมโยงการเรียนรู้ ไปสู่ความสอดคล้องสัมพันธ์กับวัฒนธรรม ที่มีความหลากหลาย ซึ่งแตกต่างไป จากความคิด ความเชื่อแบบเก่าของศิลปะ ทั้งนี้เพื่อต้องการค้นหาวิธีการสอน แนวทางใหม่ที่มีความก้าวหน้า กว่าที่เป็นอยู่ซึ่งที่ผ่านมาเราได้ยึดถือทฤษฎี หลักการ ความคิดจากตะวันตกเป็นจุดยืนในการอบรมสั่งสอน และฝึกปฏิบัติ เราอาศัยการเรียนรู้ที่เป็นเช่นนี้ตลอดมา จึงเป็นการปิดช่องทางการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสังคม ของไทย และนอกจากนี้ วงการศึกษาของไทยยังมุ่งให้ความสำคัญต่อศิลปะที่เน้นทางด้านการปฏิบัติ มากกว่า การให้ความรู้ทางวิชาการ จึงทำให้การศึกษามีความอ่อนแอ ขาดฐานความรู้ทางวิชาการทำให้การสร้างสรรค์ ผลงานขาดการคิดวิเคราะห์ โดยภาพรวมของศิลปะสามารถพิจารณาได้จากการแสดงผลงาน นิทรรศการ ศิลปะ ที่มีให้ดูให้ชมกันตลอดเวลา แต่ก็ไม่แน่ว่าจะให้ความรู้ ความเข้าใจ ในเชิงวิชาการ ที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ การ รู้จักคิดวิเคราะห์ และศิลปศึกษา มุมมองใหม่ของการศึกษา จึงต้องการให้ระบบการศึกษาที่สามารถตอบสนอง ต่อความต้องการ ตามสภาพความเป็นจริงของสังคม นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงกับชีวิตและ ประสบการณ์จริง

จากการที่แนวความคิดนี้ เป็นที่ยอมรับในวงการการศึกษา และได้รับการพัฒนาไปสู่ “พหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน (Discipline-Based Arts Education) โดยพัฒนา “ศิลปศึกษา” (Art) ไปสู่ “พหุศิลปศึกษา” (Arts) เพื่อพัฒนาให้เป็นองค์รวม (holistic Approach) หลายมิติ (multiple dimensions) และมีพลวัต (dynamics) (วิรุณ ตั้งเจริญ: 55-56) ความเป็นมาหากจะย้อนกลับไปในช่วงเหตุการณ์วิกฤตปัญหาในปี พ.ศ. 2540 ที่ ทำให้มีปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนในทิศทางใหม่ โดยยึดเอาข้อคำถามที่ว่า ศิลปศึกษาสามารถมี

ส่วนช่วยแก้ไขปัญหาวิกฤตของชาติได้อย่างไร โดยในส่วนนี้ที่ต้องสอนให้เข้าใจเรื่องราวเกี่ยวกับ วัฒนธรรมของชนชาติตนเองให้มากขึ้น รวมทั้งให้ความรู้ความสำคัญกับวัฒนธรรมชนชาติอื่น ๆ เป็นการศึกษาเรียนรู้จากความหลากหลายวัฒนธรรม รวมทั้งการปรับประยุกต์ความรู้ ความคิด ประสบการณ์ต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับระบบและวิถีภาวะของผู้เรียน สอดรับกับกระแสสังคมและการปฏิรูปการศึกษา เป็นการแสวงหาความรู้ ความพร้อมในการแข่งขันในสังคมโลก ความสมดุลทางปัญญาที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะและวัฒนธรรมที่หลากหลายเข้ามาสู่การสร้างสังคมให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสมดุลระหว่างมนุษย์ และธรรมชาติแวดล้อมอย่างมีสันติสุข จึงเป็นที่มาของการพัฒนาแนวทางใหม่ของการศึกษา

โดยทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผนเป็นโครงสร้างพื้นฐานเดิมของการเรียนการสอน ศิลปศึกษาที่หมายถึงความรู้ความเข้าใจ 4 ด้าน ได้แก่

ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ (Art History)

ด้านสุนทรียศาสตร์ (Aesthetics)

ด้านศิลปวิจารณ์ (Art Criticism)

ด้านศิลปปฏิบัติ (Creating Art)

โดยแกนทั้ง 4 นี้จะมีส่วนช่วยให้เกิดการพัฒนาทักษะความรู้ ความเข้าใจ ในประวัติศาสตร์ต่างๆ เรื่องของทัศนคติ เรื่องของความรัก ความรู้สึก มีความคิดในเชิงเป็นเหตุเป็นผล ส่งเสริมให้เด็กได้กล้าแสดงออกทางความคิดเห็น รวมทั้งการปฏิบัติงานศิลปะ

สุชาติ ทองสิมา (2546 : 51) ได้กล่าวว่า แนวคิดของ Neo-DBAE เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1990 เป็นการพัฒนาจากทฤษฎี DBAE เดิม โดยมุ่งบูรณาการความรู้ทางศิลปะร่วมกับศาสตร์อื่น ๆ ซึ่งต่างจาก DBAE เดิมที่ค่อนข้างจะเน้นทางด้านเนื้อหา ศิลปะแต่เพียงอย่างเดียว กระบวนการ Neo-DBAE เป็นการตอบสนองต่อการพัฒนาของลัทธิหลังสมัยใหม่ (Post Modern) การเคลื่อนไหวปฏิรูป (Reform Movement) ความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม (Multi Cultural) บริบทของสังคม (Contextualism) และการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนของครู (Teacher Proactivism) (Karen A. Hamblen, 40)

อำนาจ เบ็นสบาย (2545 : 17) ได้อธิบายว่า แนวความคิดใหม่ของการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาจะต้องสร้างความเชื่อมโยง สัมพันธ์ในแกนความรู้ ทั้ง 4 รวมทั้ง การบูรณาการเชื่อมโยงกับวิชาอื่นๆ สามารถเชื่อมโยงไปสู่ สังคม ธรรมชาติแวดล้อม และความเป็นไปของโลกได้ การเรียนการสอนศิลปะ จึงไม่ควรมุ่งเฉพาะความสำเร็จภายในตัวของมันเอง แต่สามารถสื่อไปสู่การสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อการมีชีวิตร่วมอย่างมีค่า การมีชีวิตร่วมกับผู้อื่น มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม

มะลิฉัตร เอื้ออาพันธ์ (2545 : 27-28) ได้กล่าวว่า การสอนแบบเน้นการพัฒนาคุณค่าแก่ศิษย์ครบสี่ด้านคือ ประวัติศาสตร์ศิลป์ ศิลปะวิเคราะห์ ศิลปปฏิบัติ และประสบการณ์ด้านสุนทรียศาสตร์ ในการเรียนการสอน ครูก็จะมีหนทาง สอดแทรกความรู้ และคุณค่าของศิลปะวัฒนธรรม พูดอภิปราย ถกปัญหา กันถึงแนวคิด ค่านิยม วิถีชีวิต ภูมิปัญญา และคตินิยมชาวบ้าน ได้โดยไม่ยาก การเรียนการสอนศิลปะแต่เพียงปฏิบัติผลงานศิลปะเท่านั้น จึงไม่น่าจะพอเพียงเสียแล้วสำหรับวงการศิลปศึกษาไทย

สันติ คุณประเสริฐ (2547 : 57-58) ได้อธิบายว่า ศิลปศึกษา DBAE ได้รับการส่งเสริมและเผยแพร่ นำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ของสหรัฐอเมริกาทั่วทุกรัฐ หน้าที่หลักของครู คือ จัดเตรียมการสอน

ให้อยู่ในกรอบแบบแผน เนื้อหาสาระความรู้ทั้ง 4 ด้าน ตามแนวคิด และวิธีการปฏิบัติ ในแนว Modernism ที่เป็นที่ยอมรับกันอยู่ ดังนั้น นักศิลปศึกษาหัวก้าวหน้าของกลุ่มแนวคิด DBAE บังเกิดความเบื่อหน่าย และต้องการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ให้ไปในทิศทางใหม่ ให้มีการเชื่อมโยงสาระความรู้ ระหว่างภายในชั้นเรียนกับสถานการณ์ของโลกภายนอกมากขึ้น จึงนำไปสู่การเกิดศิลปศึกษาแนวใหม่ Post modernism ขึ้นมา โดยต้องการส่งเสริมให้มีการศึกษาผลงานศิลปะที่หลากหลายวัฒนธรรม เปิดโอกาสให้นำผลงานศิลปะของชนชาติอื่นเข้ามาศึกษาเทียบเคียงกับสาระความรู้ ศิลปะตะวันตกทั้งด้านคุณภาพผลงาน ประวัติศาสตร์ศิลป์ สุนทรียศาสตร์ และศิลปวิจารณ์

วิรุณ ตั้งเจริญ (2545 : 111) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ศิลปะหลากหลายวัฒนธรรม (PLURALISTIC) ซึ่งเน้นการศึกษาที่มีโลกทัศน์ที่กว้างขึ้น คำว่า หลากวัฒนธรรมมีอยู่หลายแง่ เช่น วัฒนธรรมระหว่างตะวันตก และวัฒนธรรมอื่น (สมัยก่อนเราใช้ วัฒนธรรมตะวันตกเป็นด้านหลักแม้แต่การเรียนประวัติศาสตร์ศิลป์ เราก็เน้น วัฒนธรรมตะวันตก ในขณะที่การศึกษาตะวันตกให้ความสนใจกับวัฒนธรรมอื่นๆ มากขึ้น เช่น การศึกษา วัฒนธรรมทางตะวันออก ไม่ว่าจะเป็นเชิงเปรียบเทียบ หลักการด้านสุนทรียศาสตร์ แม้แต่หลักสูตรก็ให้ความสนใจต่อการเรียนการสอนศิลปะในแนวความคิด แนวความงาม ตามวัฒนธรรมอื่น และคำนึงถึงพื้นฐานทาง วัฒนธรรมของผู้เรียนที่แตกต่างกัน นอกจากนั้นศิลปะหลากหลายวัฒนธรรมยังมีความหมายในเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคม กาลเวลา และการพัฒนาตัวของระบบวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนไป การเกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ เช่น ในวัฒนธรรมแบบศิลปะ เพื่อศิลปะ ศิลปะในรูปสังคมอุตสาหกรรม ศิลปะที่ผสมผสานการผลิตแบบ mass production ศิลปะแบบคอมพิวเตอร์และศิลปะในรูปของวิดีโอเกมส์

สรุปได้ว่า จากแนวคิดตามหลักเกณฑ์แบบแผน นอกจากจะเป็นพื้นฐาน ความคิดทางศิลปศึกษา ที่เกี่ยวกับ เรื่องของความรู้ความเข้าใจ ในประวัติศาสตร์ศิลป์ เรื่องของทัศนคติทางความงาม ความรู้สึก การปลูกฝังให้เด็กกล้าแสดงออก แสดงความคิดเห็น และมีทักษะในการทำงานแล้ว แนวความคิดใหม่ของศิลปะยังได้มีการพัฒนาปรับเปลี่ยน จัดเอาความรู้เหล่านี้ มาเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน โดยมีได้แยกแต่ละด้านอย่างที่ผ่านมา ขณะเดียวกันก็สามารถที่จะเชื่อมโยงเข้าไปสู่ความรู้ร่วมกับศาสตร์อื่น ๆ โดยไม่ขีดเส้น ไว้เพียงศิลปะ ที่เน้น การปฏิบัติอีกต่อไป ศิลปศึกษาในทิศทางใหม่ มุ่งสู่การให้ความรู้ ทั้งทฤษฎี และปฏิบัติ ให้ทั้งความคิด และการกระทำ มีการบูรณาการร่วมกันเพื่อวางรากฐานให้แก่เด็ก ๆ ได้มีความคิดที่สอดคล้องกับสังคมประชาธิปไตย มีความรู้รอบด้านมากกว่าการมีทักษะเพียงอย่างเดียว

2.1.2 ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงพหุปัญญา (MIAE.Multiple - Intelligences Arts Education)

เป็นการบูรณาการศิลปะเข้ากับศาสตร์วิชาแขนงต่างๆ โดยที่ศาสตร์ทุกศาสตร์ไม่อาจแยกกันได้โดยเด็ดขาด เช่นเดียวกับวิถีชีวิตของคนที่ต้องดำรงอยู่อย่างกลมกลืนเป็นองค์รวม การจัดให้มีการเรียนรู้เนื้อหาต่าง ๆ และฝึกทักษะไปพร้อมกันโดยอาศัยศิลปะเป็นสื่อกลางในฐานะที่ศิลปะเป็นความสามารถทางสมองซีกขวา ซึ่งเกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการ ลักษณะการจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมามุ่งเน้นการถ่ายทอดเนื้อหามากกว่าการเรียนรู้ตามสภาพจริง ขาดการเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ทันสมัยที่จะช่วยแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับบริบทและสภาพแวดล้อมโดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมองซีกซ้ายมากเกินไป เช่นคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ โดยละเลยสมองซีกขวาที่มีความสำคัญ

พหุศิลปศึกษาเชิงความสามารถพิเศษเป็นการจัดกิจกรรมการสอนวิชาศิลปะตามแนวคิด ทฤษฎีพหุปัญญาของโฮวาร์ด การ์ดเนอร์ (Howard Gardner 1983) ที่ว่าด้วยปัญญาของมนุษย์ หรือความเก่งของมนุษย์ซึ่งมีอยู่ 8 ด้าน ได้แก่

1. ปัญญาด้านภาษา (Linguistic Intelligence)
2. ปัญญาด้านตรรกะและคณิตศาสตร์ (Logical-Mathematical Intelligence)
3. ปัญญาด้านมิติสัมพันธ์ (Spatial Intelligence)
4. ปัญญาด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว (Bodily-Kinesthetic Intelligence)
5. ปัญญาด้านดนตรี (Musical Intelligence)
6. ปัญญาด้านมนุษยสัมพันธ์ (Interpersonal Intelligence)
7. ปัญญาด้านตนหรือความเข้าใจตนเอง (Intrapersonal Intelligence)
8. ปัญญาด้านธรรมชาติวิทยา (Naturalist Intelligence)

ซึ่งการ์ดเนอร์ ได้สรุปว่า คนทุกคนมีความสามารถทางสติปัญญาหลายด้าน และแตกต่างกัน สามารถนำสติปัญญาไปใช้ในการสร้างสรรค์ และแก้ปัญหาต่างๆ สติปัญญาแต่ละด้านเป็นอิสระซึ่งกันและกัน และทุกคนสามารถพัฒนาสติปัญญาเหล่านี้ได้ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมทางด้านสติปัญญาที่หลากหลาย ด้วยวิธีการสอนหลายวิธี และจัดกิจกรรมหลายรูปแบบ เพื่อการสอดคล้องกับความสามารถทางสติปัญญาด้านต่างๆ ของตนตามความเหมาะสม อาทิเช่น

- 1.1 ด้านภาษา มีความสามารถในการเล่าเรื่อง พูดจาโต้ตอบเกี่ยวกับสิ่งที่พบเห็น
- 1.2 ด้านตรรกะ และคณิตศาสตร์ เป็นความสามารถ วางแผนการปฏิบัติงาน การสังเกต การแยกแยะความเหมือน ความแตกต่าง และความสามารถในการจัดหมวดหมู่สิ่งของต่างๆ
- 1.3 ด้านมิติสัมพันธ์ เป็นความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ การมองเห็น ความสัมพันธ์ของเส้น รูปทรง พื้นที่
- 1.4 ด้านร่างกาย และการเคลื่อนไหว มีความสามารถทางการเคลื่อนไหวร่างกาย การระบายสี
- 1.5 ด้านดนตรี มีความสามารถในการฟังเพลง กับการทำงานศิลปะ
- 1.6 ด้านมนุษยสัมพันธ์ มีความสามารถในการทำงานกลุ่ม ทำงานศิลปะ การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น
- 1.7 ด้านรู้ตนเอง มีความสามารถสร้างสรรค์ผลงาน อย่างมีเอกลักษณ์ และเกิดความภูมิใจในผลงานตนเอง
- 1.8 ด้านธรรมชาติวิทยา มีความสามารถรู้จักการนำวัสดุต่างๆจากธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์

ทฤษฎีพหุปัญญา ว่าด้วยความฉลาดและเชาว์ปัญญาภายในตัวของมนุษย์ทั้ง 8 ด้าน ซึ่งเกี่ยวข้องกับสมองทั้ง 2 ซีกของมนุษย์นั้น ถือเป็นการศึกษาค้นคว้าด้านจิตวิทยาที่สำคัญและเป็นกุญแจดอกสำคัญต่อการพัฒนาไปสู่ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงพหุปัญญา

วิรุณ ตั้งเจริญ (2543 : 64) ได้กล่าวถึง ความเชื่อของทฤษฎีพหุศิลปศึกษาว่ามีความสอดคล้องกับการค้นคว้า ในเรื่องศักยภาพของสมองมนุษย์ในช่วงประมาณครึ่งศตวรรษที่ผ่านมา ศักยภาพของสมองซีกซ้าย และขวาที่ทำงานร่วมกัน สัมพันธ์กับสมองซีกซ้าย ที่มีศักยภาพในเชิงเหตุผล ตรรกะ ตัวเลข ภาษา ฯลฯ และสมองสมองซีกขวา ที่มีศักยภาพในเชิงภาพ มิติสัมพันธ์ จินตนาการ ความคิดฝัน ฯลฯ ซึ่งการทำงานร่วมกัน หรือผสมกัน ย่อมหมายถึงว่าการสนับสนุน ซึ่งกันและกันด้วย ศักยภาพของคนเราจึงไม่ใช่ความสามารถ

เพียงซีกใดซีกหนึ่ง เหตุผลหรือจินตนาการ ตัวเลข หรือมิติสัมพันธ์ วิทย์หรือศิลป์ ซีกหนึ่งย่อมผลักดันซีกหนึ่งให้สมบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็นซ้ายหรือขวา ความเชื่อหรือการพัฒนา เพียงสมองซีกใดซีกหนึ่ง จึงเป็นความผิดพลาดและทำลายศักยภาพ ตามธรรมชาติของมนุษย์ สมองซีกซ้าย-ขวาของมนุษย์ มีศักยภาพไม่ต่างกันมากนัก อาจพัฒนาให้ใกล้เคียงหรือเท่าเทียมกันได้ การพัฒนาเพียงด้านเดียว จึงเท่ากับเป็นการสูญเสียโอกาสตลอดชีวิตของบุคคลหนึ่ง นั่นหมายถึงว่าการพัฒนาศักยภาพ ความเชื่อ หรือระบบการศึกษาในอดีต อาจผิดพลาดมาโดยตลอดก็ได้

และวิรุณ ตั้งเจริญ (2547 : 158) ยังได้กล่าวอีกว่า ความสามารถพิเศษทางด้านศิลปะ เป็นความสามารถทางด้านมิติสัมพันธ์ที่มีความสัมพันธ์กับสมองซีกขวา ในเรื่องจินตนาการสร้างสรรค์ มีความสามารถในการมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ได้อย่างแจ่มแจ้งในการวาดภาพ สามารถที่จะแสดงสัดส่วน ความลึก แสดงรูปทรงที่ซับซ้อนให้ดูรู้สึกถึงความมีมิติของภาพเป็นการเข้าถึงระดับของความรู้คิด

โรมัส อาร์มสตรอง (2542 อ้างอิงในกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ 2542 : 70-71) ได้เสนอยุทธวิธีการสอนสำหรับปัญญาด้านมิติสัมพันธ์ ดังนี้

ภาพเขียนฝาผนังก่อนประวัติศาสตร์ แสดงให้เห็นว่าปัญญาด้านมิติสัมพันธ์ มีความสำคัญต่อมนุษย์มาตั้งแต่โบราณ แต่น่าเสียดายที่ครูผู้สอนมักสื่อสารให้ความรู้แก่ผู้เรียน โดยใช้คำพูดมากกว่าภาพ ปัญญาด้านมิติจะมีปฏิริยาสูงต่อภาพ ไม่ว่าจะเป็นภาพที่เห็นภายนอกหรือภาพที่เห็นภายใน โดยกล่าวถึงยุทธวิธีการสอน 5 วิธีที่จะรับปัญญาด้านมิติของนักเรียนไว้ดังนี้

การให้เห็นภาพ ครูให้นักเรียนหลับตาแล้วนึกภาพของเรื่องที่ได้เรียน วิธีนี้จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดเป็นแบบกระดานดำขึ้นภายในใจ และให้คิดเห็นภาพเรื่องราวที่จะจำ ไม่ว่าจะเป็นคำศัพท์ กฎคณิตศาสตร์ สูตรวิทยาศาสตร์

สี (color cues) เด็กที่มีปัญหาสูงทางด้านมิติจะไวต่อสี นักเรียนควรได้รับการฝึกให้ใช้สีต่างๆ เช่น ข้อมูลสำคัญใช้สีแดง ข้อมูลสนับสนุนใช้สีเขียว และข้อมูลที่ยังไม่ชัดเจนใช้สีส้ม ครูอาจใช้สีเพื่อย้ำรูปแบบ กฎหรือประเภทหมวดหมู่

รูปภาพเปรียบเทียบ หมายถึง การคิดเปรียบเทียบความคิดออกมาเป็นรูปภาพ เพื่อให้เด็กเข้าใจเรื่องที่เรียนให้มากขึ้น

การวาดภาพความคิด ให้นักเรียนวาดภาพแนวคิดที่สำคัญของเรื่องที่เรียน คุณภาพของงานที่จะวาดจะไม่ถือเป็นเรื่องสำคัญ เพราะจุดเด่นอยู่ที่ความคิด วิธีนี้จะช่วยประเมินความเข้าใจให้รู้จักคิดไตร่ตรองในหัวข้อเรื่องที่วาดเป็นภาพ เมื่อวาดภาพแล้วควรจะมีการอภิปรายถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาพที่วาด กับหัวข้อเรื่องหรือความคิด

การใช้สัญลักษณ์กราฟิก ควรใช้สัญลักษณ์ภาพต่างๆ มาใช้ในการสอน เพราะเด็กที่มีปัญหาสูงทางด้านมิติจะเรียนได้ดีถ้ามีรูปภาพประกอบ ครูอาจใช้รูปภาพและเส้นต่างๆ ขยายความเรื่องสอนได้ และครูไม่จำเป็นต้องเป็นนักวาด การวาดให้วาดภาพง่ายๆ การที่ครูเขียนภาพไม่สมบูรณ์จะช่วยให้เด็กนักเรียนกล้าที่จะเขียนด้วย

และนอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงทฤษฎีปัญหาจะช่วยให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยยอมรับจุดด้อยจุดบกพร่องของเด็ก ถือว่าเด็กเหล่านี้เป็นเด็กที่มีความสมบูรณ์ปกติ อาจมีปัญหาในด้านใดด้านหนึ่ง หรือทั้งเจ็ดด้าน เช่น เด็กที่มีปัญหาทางภาษา (ดิสเลเชีย) หรือเด็กที่มีปัญหาทางคณิตศาสตร์บางคนมีปัญหาทางด้านมิติ บางคนมีปัญหาทางด้านดนตรี ด้านมนุษยสัมพันธ์ ปัญหาด้านต่างๆ นี้จะเกิดขึ้นพร้อมกับความสามารถที่จะเรียนรู้ในด้านอื่นๆ ทฤษฎีปัญหามีรูปแบบซึ่งบุคคลที่เป็นออทิสติกไม่สามารถสื่อสารกับผู้อื่นแต่สามารถ

เล่นดนตรีเป็นอาชีพได้ หรือเด็กที่มีปัญหาทางภาษาแต่มีความสามารถทางด้านมิติจะสามารถออกแบบวาดภาพได้ดี

อาร์ สัตถ์หวี (อาร์ สัตถ์หวี. ม.ป.ป.) กล่าวถึง ความเชื่อทฤษฎีพหุปัญญา (MI Theory) ว่าทฤษฎีพหุปัญญามีความเชื่อที่สำคัญคือ

1. ทุกคนมีปัญญา 7 ด้าน เพียงแต่จะมากน้อยในแต่ละด้าน บางคนอาจมีปัญญาทั้ง 7 ด้าน ในระดับสูงทุกด้าน แต่คนส่วนใหญ่มักจะมีสูงเพียงหนึ่ง หรือสองด้าน ส่วนด้านอื่นๆจะไม่สูงนัก
2. คนทุกคนสามารถพัฒนาปัญญาแต่ละด้านให้สูงขึ้นได้ แม้บางคนจะมีความรู้สึกว่าตนมีปัญญาด้อยในบางด้าน แต่ถ้ามีการให้กำลังใจฝึกฝนอบรม ก็อาจจะเสริมสมรรถภาพของปัญญาด้านต่างๆ ได้ โดยมีสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม
3. ปัญญาด้านต่างๆจะทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ เช่นในการประกอบอาหารจะต้องสามารถในการอ่านวิธีทำ (ด้านภาษา) และคิดคำนวณปริมาณส่วนผสม (ด้านคณิตศาสตร์) เมื่อประกอบแล้วสมาชิกในครอบครัวมีความพอใจ (ด้านมนุษยสัมพันธ์) และทำให้ตนเองมีความสุข ภาคภูมิใจ (ด้านเข้าใจตนเอง)
4. ปัญญาแต่ละด้าน จะแสดงความสามารถออกมาหลายทาง

สรุปได้ว่า จากแนวคิดของทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงพหุปัญญา มีเนื้อหาเชิงบูรณาการความรู้ทางศิลปะเข้ากับศาสตร์วิชาการอื่น ๆ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและบูรณาการความสามารถในทุก ๆ ด้าน รวมถึงเจตคติ สุนทรีย์ ความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ ตลอดจนการพัฒนาวัฒนธรรมบูรณาการไปพร้อม ๆ กัน มุ่งสร้างปัญญาและพัฒนาทักษะทางด้านการคิด การพัฒนาทางอารมณ์ เห็นคุณค่าตนเอง เข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข นำศิลปะมาประยุกต์ใช้กับสังคมปัจจุบันและเชื่อมโยงต่อกัน ในลักษณะแบบองค์รวม นอกจากนี้ การจัดกระบวนการเรียนการสอน ศิลปศึกษา เน้นการให้อิสระ กับผู้เรียน ในการที่จะแสดงออกทางการสร้างสรรค์ผลงานด้วยรูปแบบ ประกอบด้วยเทคนิค และวิธีการที่หลากหลาย สื่อ การแสดงออกที่หลากหลาย การจัดประสบการณ์ และสร้างสิ่งแวดล้อม ที่มีความเหมาะสม กับสภาพของความเป็นจริง สัมพันธ์เชื่อมโยงทั้งกระบวนการคิดในเชิงเหตุผล กับการสร้างสรรค์จินตนาการ โดยที่ผู้เรียนสามารถพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพของตนเอง อันจะทำให้การศึกษาศิลปะมีความเป็นระบบมากกว่า การเรียนการสอนที่แยกศาสตร์ใดศาสตร์มัน

2.1.3 ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย (TWAE, Thai Wisdom Arts Education)

ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง ที่มุ่งเน้นไปสู่ความก้าวหน้าทันสมัย ทำให้สังคมไทยได้เกิดมีความสำคัญของการไทยหาอดีต เกิดมีการตื่นตัว ในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการศึกษา สังคม เศรษฐกิจ โดยเฉพาะเรื่องของการทำนุบำรุง ทางศิลปะและวัฒนธรรม สังคม ประเพณี แต่ดั้งเดิม การรำร้อง เรียกหาภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หายไป และก็เป็นช่วงที่ตะวันตกก็เริ่มตื่นตัว ตระหนักถึงการทำลายล้างสภาพแวดล้อม ระบบนิเวศน์ วิทยา รวมทั้งทางด้านสังคม วัฒนธรรม การทอดทิ้งสิ่งดีงามที่มีอยู่ในวิถีชีวิตของคนไทย ทำให้ได้หันกลับมาทบทวนตัวเอง และร่วมสร้างสำนักใหม่ สร้างพลังทางปัญญา ให้มีความเข้มแข็ง เชื่อมมั่นในภูมิปัญญาของตัวเอง กลับมาสู่การศึกษา วัฒนธรรม วิถีการดำเนินศึกษาศิลปะ ที่มาจากรากเหง้า ชุมชน เพราะศิลปวัฒนธรรม เป็นการยกระดับความเป็นมนุษย์ ให้มีความเท่าเทียมกัน เคารพทั้งตะวันตกทั้งตัวเราเอง ดังนั้น การศึกษา ศิลปศึกษา ต้องลงไปสู่การพัฒนาสร้างสรรค์ให้ชุมชน ชาวบ้าน มีการบูรณาการความรู้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต สังคมไทย

คำว่า ภูมิปัญญา มีผู้ให้คำนิยามไว้อย่างหลากหลาย เช่น “ภูมิปัญญา (พุม-) น. พื้นความรู้ความ

สามารถ” (ราชบัณฑิตยสถาน 2545 : 621) และ “ภูมิปัญญา หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถ และทักษะของคนไทย อันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเลือกสรร เรียนรู้ ปรับปรุง พัฒนาและถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ไขปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทย ให้มีความสมดุลกับสภาพแวดล้อม และเหมาะสมกับยุคสมัย” (รุ่ง แก้วแดง : 204-205)

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2544 : 42) ได้กล่าวถึง ภูมิปัญญาของไทย เกิดจากความสามารถ และประสบการณ์สั่งสมที่เรียนรู้ จากการปรับตัวกับสภาวะทางภูมิศาสตร์ ระบบนิเวศน์ เหตุการณ์และบริบททางสังคมทุกท้องถิ่น และมีหลายประเภท หลายลักษณะ รวมได้เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ที่รอคอยการค้นคว้าวิจัย และจัดให้เป็นระบบของความรู้อย่างต่อเนื่อง ภูมิปัญญาไทยมีความเป็นพลวัตมีเกิด มีเปลี่ยนแปลง มีดับสูญ มีเกิดใหม่ มีผลิตซ้ำ มีแตกแขนง มีประยุกต์ใช้ในบริบท หรือเหตุปัจจัยที่เปลี่ยนแปลงไป ปัจจุบันก็ยังมีเกิดใหม่ ออกเงย ไม่หยุดยั้ง ชี้ให้เห็นว่าเราเป็นชาติที่มีภูมิปัญญา สั่งสมไว้มั่งคั่งมากชาติหนึ่ง และพร้อมกันนี้เราก็แลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาใหม่ ๆ ของสังคม-วัฒนธรรมอื่น ๆ มาปรับปรุง แต่ง ดัดแปลงและประยุกต์ใช้ ในบริบทของเราอย่างต่อเนื่องไม่รู้จักจบ

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2545 : 60-64) ได้กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ทางภูมิปัญญาชาวบ้าน มีอยู่หลายวิธี ดังนี้

วิธีแรก คือการลองผิดลองถูก แล้วสั่งสมความรู้เอาไว้

วิธีที่สอง เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

วิธีที่สาม สานิตวิธีการและการบอกเล่า เป็นวิธีการสอนโดยทำให้ดู

วิธีที่สี่ สร้างองค์ความรู้ไว้เป็นลายลักษณ์ เก็บรวบรวมตำราให้คนรุ่นหลังเรียนรู้

วิธีที่ห้า เรียนรู้จากพิธีกรรม เพราะพิธีกรรม เป็นตัวถ่ายทอดทางภูมิปัญญา

วิธีที่หก ใช้คำสอนศาสนาเป็นตัวหลักให้คนปฏิบัติ ศาสนาเป็นสิ่งที่ำจูงให้เกิดศานติสุขเกิดคุณภาพ

วิธีที่เจ็ด การแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ระหว่างคนในสังคม และต่างสังคม เรียนรู้จากวัฒนธรรมอื่น ระหว่างคน ระหว่างภูมิภาค ระหว่างประเทศ ระหว่างทวีป ภูมิปัญญาของเราจึงจะมีความหลากหลาย

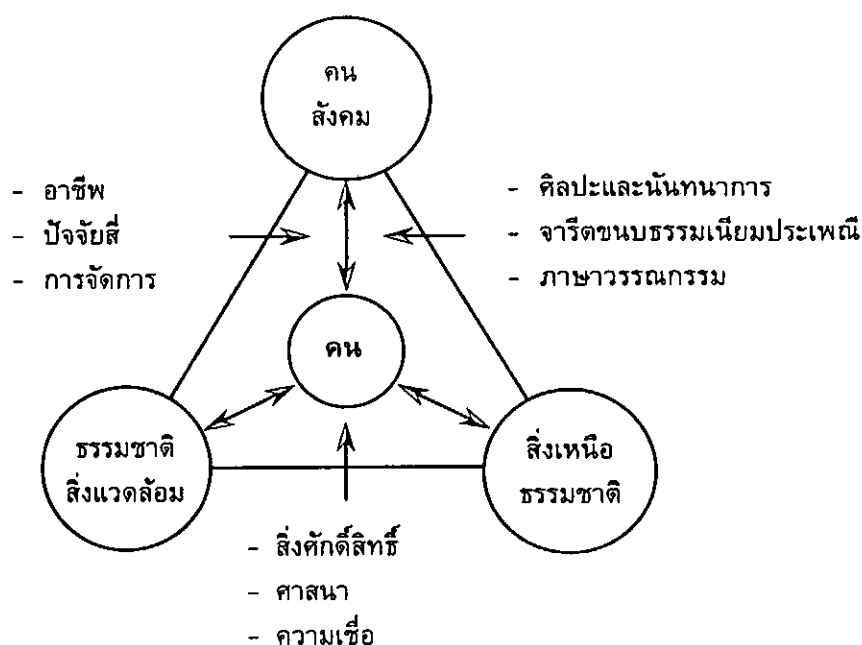
วิธีที่แปด การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม เพื่อแก้ปัญหาสถานการณ์ และบริบทสังคมใหม่

วิธีที่เก้า ครูพักลักจำ ภูมิปัญญา เกิด เติบโต ขยายวงสืบสวนมาได้เพราะวิธีการเรียนรู้ทั้งโดยตรง และโดยอ้อม คือแบบครูพักลักจำ

นันทสาร สีสลับและคณะ. (2542 : 19-20) ได้อธิบายว่าลักษณะความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาไทยมี 3 ลักษณะ ดังนี้

1. ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกันระหว่างคนกับโลก สิ่งแวดล้อม สัตว์ พืช ธรรมชาติ
2. ความสัมพันธ์ของคนกับคนอื่น ๆ ที่ร่วมกันในสังคม หรือในชุมชน
3. ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งเหนือธรรมชาติ ซึ่งทั้ง 3 ลักษณะนี้ คือ สามมิติของ

เรื่องเดียวกันอย่างมีเอกภาพ เหมือนสามมุมของรูปสามเหลี่ยม ภูมิปัญญาจึงเป็นรากฐานในการดำเนินชีวิตของคนไทย ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นชัดเจนได้โดยแผนภาพ ดังนี้

และนันทสาร สีสลับ และคณะ ยังได้สรุปความสำคัญของภูมิปัญญาไทยมีดังนี้

1. ภูมิปัญญาไทยช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่น ด้วยพระบารมีของพระมหากษัตริย์ไทย ที่สร้างชาติบ้านเมือง จนเจริญรุ่งเรืองเป็นปึกแผ่น แก่ไขวิกฤตการณ์ทางการเมือง จนรอดพ้นภัยพิบัติหลายครั้ง แม้แต่ด้านเกษตรสร้างความสมดุลและยั่งยืน พื้นฟูสภาพแวดล้อมยังความร่มเย็นของประชาชน
2. สร้างความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรีเกียรติภูมิแก่คนไทย ภูมิปัญญาของคนไทยมีความโดดเด่นมากมาย เช่น คนไทยมีอักษรไทยเป็นของตนเองมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย หรือภูมิปัญญาด้านอาหาร ที่มีคุณค่าทางโภชนาการยังสามารถในการรักษาโรคได้หลายชนิด เช่น พืชสมุนไพรต่างๆ
3. สามารถปรับประยุกต์หลักธรรมคำสอนทางศาสนา มาใช้กับชีวิตได้อย่างเหมาะสม คนไทยยอมรับนับถือศาสนาพุทธ โดยนำหลักธรรมคำสอนทางศาสนาไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม
4. สร้างความสมดุลระหว่างคนกับสังคม และธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน มีการยอมรับนับถือให้ความสำคัญกับคน สังคม และธรรมชาติ เคารพคุณค่าธรรมชาติ เช่น การเกิดมีประเพณีต่างๆ
5. เปลี่ยนแปลงปรับเปลี่ยนได้ตามยุคสมัย แม้เวลาจะเปลี่ยนไปมีความรู้ใหม่ๆ จะล้าสมัยก็ตาม

วิรุณ และคณะ (2544 : 61-62) ได้อธิบายว่า ภูมิปัญญาไทยที่มีการผสมกันสองด้าน ด้านหนึ่งคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ได้รับการพัฒนาสืบต่อกันมาในชุมชน เป็นภูมิปัญญาเพื่อการดำรงชีวิตและเพื่อการแก้ปัญหาในการใช้ชีวิตร่วมกันในชุมชนท่ามกลางธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ซึ่งภูมิปัญญาพื้นบ้านนี้ได้ผ่านการพัฒนาเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมสอดคล้องในแต่ละช่วงเวลา อีกด้านหนึ่งคือ ภูมิปัญญาที่คนไทยคิดค้นและสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ ซึ่งภูมิปัญญาความรู้ที่เกิดขึ้นนี้จะเกิดขึ้นในอดีต ในปัจจุบัน หรืออนาคตและเมื่อกล่าวถึงภูมิปัญญา ย่อมหมายถึง “ปัญญา” ที่ติดดิน (ภูมิ = แผ่นดิน) มีคุณค่าบนโลกตามความเป็นจริง ภูมิปัญญาเป็นนามธรรม สะท้อนสู่พฤติกรรมวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ และวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น และยังได้กล่าวว่า ภูมิปัญญาไทยสามารถแยกพิจารณาได้เป็น 8 ด้าน คือ

1. วิธีการดำเนินชีวิต (livelihood)
2. ขนบธรรมเนียมประเพณี (tradition)
3. ปรัชญาความเชื่อ (philosophy and belief)

4. เรื่องเล่าพื้นบ้าน (folklore)
5. ความเชื่อทางศาสนา (religion)
6. การละเล่นพื้นบ้าน (folkplay)
7. ศิลปะและงานช่าง (arts and craft)
8. ภูมิปัญญาร่วมสมัย (contemporary wisdom)

เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของสังคมไทย ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของระบบความสัมพันธ์ ที่มีประเพณี ปฏิบัติของการอยู่ร่วมกันอย่างมีดุลยภาพเรียนรู้สภาพแวดล้อมสรรพสิ่งทั้งหลายที่อยู่รอบตัวเรียนรู้เพื่อนมนุษย์ สังคม วัฒนธรรม รวมทั้งความเจริญด้านจิตใจบนพื้นฐานความเชื่อมั่นในศาสนา ปัจจุบัน ความคิด ความเชื่อ นั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงการยอมรับวัฒนธรรมตะวันตกมากขึ้น สังคมไทยจึงจำเป็นต้องเรียนรู้รากฐานของตัวเองเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของสังคม วัฒนธรรม ความคิด วิถีชีวิตและศิลปะ เรามีมรดกทางวัฒนธรรมที่ปรากฏให้เห็นเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่ได้รับมาจากการถ่ายทอดบอกเล่าจากคนรุ่นก่อนๆ สังคมไทย เป็นสังคมเกษตรกรรม มีการอยู่ร่วมกันในท้องถิ่นในสภาพแวดล้อมเดียวกัน การกำหนดตนเองและวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ ในกรอบของขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีการยอมรับนับถือปฏิบัติต่อกันมา เช่น การประกอบพิธีกรรมต่างๆ ประเพณีการเกิด การแต่งงาน การตาย ประเพณีที่เกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ รวมถึง การสร้างสรรค์ การประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องมือจึงเกิดขึ้น ปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นนี้สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ทางสังคม ความสัมพันธ์เครือญาติมาสู่ความเชื่อทางศาสนาที่ตั้งมั่นบนพื้นฐานของการพัฒนาทางสังคม

ศิลปกรรมกับความเชื่อทางศาสนา อำนาจ เย็นสบาย (2542 : 19-20) ได้อธิบายว่า สังคมไทยในอดีตนั้น ศาสนามีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตมากที่สุดสถาบันหนึ่ง โดยวัดเป็นศูนย์รวมของสังคม และเป็นแหล่งรวมของศิลปกรรมที่สำคัญๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านจิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรม ในการก่อสร้างโบสถ์วิหาร วัดวาอารามต่างๆ ของคนไทย มักจะสร้างขึ้นอย่างใหญ่โต และมีศิลปะที่งดงาม เต็มไปด้วยลวดลายแสดงถึงฝีมือของช่างอันยอดเยี่ยม ผنงของโบสถ์ และพื้นภายในโบสถ์ มีลวดลาย หลัคา ซ่อฟ้า ประตู หน้าต่าง ล้วนแล้วสร้างด้วยไม้ที่แข็งแรง บานประตู หน้าต่างแกะสลักและลงรักปิดทองงดงามอย่างน่าพิศวง แสดงให้เห็นฝีมือช่าง ซึ่งมีความชำนาญอย่างมีเลิศของคนไทย ส่วนงานจิตรกรรมหรือภาพเขียนในอดีต มิได้เป็นสมบัติของเอกชนที่นำมาประดับ ตกแต่งภายในบ้านเรือนได้เหมือนในปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะมีเงื่อนไขทางสังคมที่จำกัดอยู่ที่อำนาจทางศาสนจักร ซึ่งถือเป็นอำนาจสูงสุด ผลงานศิลปกรรมทั้งหลายจึงเกิดขึ้น เพื่อสนองรับอำนาจดังกล่าว ผลงานจิตรกรรมที่ปรากฏตามฝาผนังโบสถ์ แสดงเรื่องราวความเชื่อ ทางศาสนาเป็นส่วนใหญ่

ในส่วนของศิลปะและงานช่าง ศิลป์ พีระศรี ได้ให้ความหมายว่าเป็นผลงานอันเป็นความพากเพียรของมนุษย์ซึ่งต้องใช้ความพยายามสร้างด้วยฝีมือและความคิด ซึ่งข้อความนี้ทำให้มุมมองของศิลปะมีความหมายกว้างมาก วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2542 : 12-13) ได้ให้ทรรศนะว่า การกระทำใดก็ตามที่ใช้ฝีมือและความคิดเข้าไปจัดการแล้ว ถือว่าเป็นศิลปะทั้งสิ้น ซึ่งเป็นการให้ความหมายอย่างกว้าง ๆ ในขณะที่เดียวกันก็ได้แบ่งระดับและประเภทของศิลปะไว้ว่า ศิลปะมีหลายระดับหลายประเภท ตามจุดประสงค์และคุณค่าซึ่งแตกต่างกันไป โดยศาสตราจารย์ศิลป์ ได้แยกประเภทของศิลปะไว้หลายประเภท เช่น ประยุกต์ศิลป์ อุตสาหกรรมศิลป์ หรือพาณิชย์ศิลป์ มณฑลศิลป์ และจิตรศิลป์ หรือศิลปะบริสุทธิ์ ซึ่งถือเป็นศิลปะชั้นสูง

น. ณ ปากน้ำ (2543 : 26) ได้อธิบายศิลปะอีกประเภทคือ ศิลปะประยุกต์ ผู้สร้างงานศิลปะเรียกว่าช่างฝีมือ ช่างดังกล่าวนี้คือ

ช่างจำหลักศิลปารูปตุ๊กตาหินขนาดใหญ่ที่ตั้งตามสวนสาธารณะในอุทยานหรืออาจวางขายตามเกลลอรี่ หรือช่างปั้นเครื่องเคลือบรูปตุ๊กตาระบายสี ติดตั้งตามโคมไฟฟ้าหรือกล่องเครื่องเคลือบ หีบเล็ก ๆ เก็บเอกสารทำด้วยเครื่องเคลือบ

ช่างเขียนรูปบนจานหรือชาม หรือแจกันเคลือบ ต้องใช้ฝีมืออย่างยิ่งยวด

ส่วนภูมิปัญญาร่วมสมัย เป็นเรื่องของวิถีชีวิตของคนไทย ของผู้คนในท้องถิ่น สะท้อนผ่านการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยแสดงถึงภูมิปัญญาทางศิลปะแบบจารีตประเพณีนิยม ที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษผสมผสานกับแนวคิดปัจจุบัน จึงเรียกว่า ภูมิปัญญาร่วมสมัย

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2545 : 18) ได้กล่าวว่า สำหรับภูมิปัญญาใหม่ ๆ ที่เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางและมีคุณค่าพอจะยกเป็นตัวอย่างได้แก่ การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม (culture reproduction) เพื่อแก้ปัญหาในบริบทใหม่ อาทิเช่น การบวชป่า-สืบชะตาแม่น้ำ การตั้งกองทุนและสวัสดิการหมู่บ้าน สัจจะออมทรัพย์ การทำวนเกษตร การทำไร่นาป่าผสม การผสมพันธุ์ปลา การนำวัสดุสิ่งของใช้แล้วมาผลิตเป็นของใช้ใหม่ กิจกรรมและสิ่งของทั้งหลายทั้งปวงเหล่านี้ เกิดจากความรู้ความสามารถในการผลิตประดิษฐ์ จัดแปลงประยุกต์ใช้ของคนไทยพื้นบ้านธรรมดา ๆ ที่บัดนี้ได้รับการยอมรับนับถือมากขึ้นว่าเป็นภูมิปัญญามีคุณค่าทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และศิลปะ เป็นอันมาก

การที่จะพัฒนาให้มีความก้าวหน้าได้อย่างมีความสมดุล สิ่งสำคัญที่ต้องแก้ไขคือ การต้องหันมาทำความเข้าใจ วัฒนธรรมของตัวเอง อย่างถ่องแท้ ซึ่งรวมไปถึงการรู้และเข้าใจ คุณค่าของภูมิปัญญา ที่มีการสั่งสมในวัฒนธรรม กระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้าน มีส่วนที่สำคัญอย่างยิ่ง ต่อการทำความเข้าใจทางวัฒนธรรมที่จะนำมาปรับใช้กับสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคตให้สอดคล้องกับพื้นฐานเดิมของสังคมไทยหรืออีกนัยหนึ่งคือ จะต้องก้าวไปให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก และขณะเดียวกันก็ต้องรู้จักตัวเอง เลือกที่จะผสมผสานทั้งภูมิปัญญาแต่ดั้งเดิม และภูมิปัญญาใหม่ เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาค่าและดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณค่า

สรุปได้ว่า จากแนวคิดของทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย มีเนื้อหาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องที่เป็นภูมิปัญญาพื้นบ้าน หรือภูมิปัญญาจากบรรพชน ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมในอดีต และภูมิปัญญาที่คนไทยคิดค้นขึ้นมาใหม่ ซึ่งผู้เรียนสามารถสืบค้นหรือแสวงหา ความรู้ทางภูมิปัญญาเพิ่มเติมจากบุคคล จากเอกสาร และจากประสบการณ์โดยตรง ตลอดจนต้องให้ความสำคัญต่อภูมิปัญญาจากวัฒนธรรมอื่นสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาให้แก่ตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่เรียกว่า หลากหลายวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งทางภูมิปัญญา อันจะนำไปสู่การมีวิถีชีวิตที่ยั่งยืนในอนาคต นอกจากนี้ในการจัดการเรียนการสอนยังมีแนวทางในการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับความรู้และประสบการณ์มากที่สุด เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ศิลปะ และงานช่างในรูปแบบที่หลากหลาย ด้วยเทคนิคและวิธีการจากสื่อวัสดุที่มีอยู่ในธรรมชาติ พื้นดินนำมาประยุกต์กับงานสมัยใหม่

2.1.4 ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงศิลปะหลังสมัยใหม่ (PMAE. Post-Modern Arts Education)

จากการศึกษาแนวคิดยุคหลังสมัยใหม่ พบว่าเป็นกระบวนการที่ถูกอธิบายในหลายความหมาย โดยเฉพาะแนวทาง Post Modern ทางด้านสังคมนั้น เป็นการสะท้อนจากความจริงของโลกปัจจุบันที่ต้องเผชิญหน้ากับปัญหาวิกฤตต่าง ๆ มากมาย ที่สลับซับซ้อนเกี่ยวพันเชื่อมโยงต่อกัน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และเพื่อความอยู่รอด จำเป็นต้องพึ่งพาตนเอง พึ่งพาธรรมชาติ และในส่วนของ Post modern ตามแนวทางศิลปะ นอกจากการเรียนรู้เนื้อหาศิลปะแล้ว ยังต้องเชื่อมโยงไปสู่ความรู้ความเข้าใจ ความเป็นไปของโลก ของสังคมต่าง ๆ โดยผ่านทางงานศิลปะ เพราะฉะนั้นการเรียนรู้ศิลปะต่อไปนี้จะไม่แยกว่าศิลปะทางเดียว แต่ต้องเรียนรู้เรื่องศาสตร์อื่น ๆ ควบคู่ไปด้วย

ยุรฉัตร บุญสนิท (2545 : 16) ได้อธิบายว่า แนวความคิดแบบหลังสมัยใหม่เกิดขึ้น ในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ราว ค.ศ. 1960-1970 จากนักคิด นักเขียน นักปรัชญา จากหลากหลายสาขาวิชา โดย

การเริ่มต้นในยุโรปก่อน แล้วแพร่ขยายในสหรัฐอเมริกา ในเวลาต่อมา จุดสำคัญของการเริ่มต้นแนวคิดนี้มาจากที่เกิดภาวะของการสูญเสียชีวิต หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่สั่นสะเทือนต่อมนุษยชาติ ยิ่งกว่าสงครามโลกครั้งที่ 1 ยุโรปและอเมริกาประสบความโหดร้าย ทารุณของลัทธินาซี การสังหารหมู่ชาวยิว ตลอดจนพิษสงของระเบิดปรมาณูที่ทำลายล้างประชากรเมืองฮิโรชิมาสิ่งเหล่านี้สั่นคลอนความเชื่อถือศรัทธาของมนุษย์ไม่ว่า จะศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ ซึ่งความเชื่อถือที่มีน้อยนิดอยู่แล้วให้ยิ่งลดต่ำลงจนเป็นการปฏิเสธทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัวและความเชื่อมั่นในหลักของเหตุผล และวิทยาศาสตร์ที่มีอยู่ก็หมดสิ้นไป

โดยหลังสมัยใหม่ เป็นแนวคิดที่เน้นท่าทีทางความคิด บรรยายภาพ ภูมิปัญญา โดยมีหลักคิดที่ไม่เห็นสอดคล้องกับความคิด ความเชื่อในยุคโมเดิร์น ที่ให้ความสำคัญ กับการค้นพบที่สำคัญ ๆ ทางวิทยาศาสตร์ที่มุ่งสู่ความก้าวหน้าของมนุษยชาติ ใช้เหตุผลนำหน้าและเชื่อว่าจะนำไปสู่ความจริงแท้ (Truth) รวมทั้งการสร้างกรอบ ระเบียบ จารีต เชื่อว่าเป็นสิ่งถูกต้องแน่นอน

สมโภชน์ ศรีวัชรณ (2545 : 21) กล่าวว่า กลุ่มหลังสมัยใหม่ พยายามแสดงออกถึง ความแตกต่าง ความไม่เชื่อมั่นในกระบวนการคิด และในการดำรงชีวิตสมัยใหม่ ลัทธิสมัยใหม่ ที่แยกตัวออกจากการถูกครอบงำจากอำนาจเบื้องต้น ชนชั้นสูง ศาสนา และขนบนิยม ของลัทธิก่อนสมัยใหม่ (Premodernism) ปรับเปลี่ยนมาสู่ความเชื่อในศักยภาพของปัจเจก จนกลายเป็นมนุษย์อหังการ พัฒนาขึ้นในสังคมสมัยใหม่ สร้างแบบแผน สร้างอำนาจของบุคคลขึ้นมาแทน อย่างน่าระแวงสงสัยในความเชื่อมั่นมนุษย์เป็นศูนย์กลางของลัทธิสมัยใหม่ มนุษย์เป็นผู้มีระบบการใช้เหตุผล และวิทยาศาสตร์เป็นที่มาของความก้าวหน้าทั้งหมด แต่สงครามโลกที่เกิดขึ้นถึงสองครั้ง การทำลายล้าง ทำลายสิ่งแวดล้อมโดยไม่รับผิดชอบ ปัญหาต่าง ๆ แพร่ขยายไปทั่วโลก

วิรุณ ตั้งเจริญ กล่าวถึงลัทธิหลังสมัยใหม่ว่า ลัทธิหลังสมัยใหม่ที่ประกาศอิสรภาพทางความคิด มีความเป็นตัวของตัวเอง ไม่เห็นด้วยกับวิถีคิดเก่า ไม่เห็นด้วยกับแนวคิดและแนวทางของลัทธิสมัยใหม่ ลัทธิสมัยใหม่ที่เติบโตมาพร้อมกับบทบาทและอำนาจของชนชั้นกลางและระบบโรงเรียนที่มีกรอบความคิดและหลักสูตรที่ผลิตคนในลักษณะมวลผลิต ลัทธิหลังสมัยใหม่ก็ก่อตัวและแสดงตัวอย่างเป็นสากล เป็นปรากฏการณ์ร่วมในกระแสวัฒนธรรมร่วมสมัยในปัจจุบันกระแสลัทธิหลังสมัยใหม่ลุกลามไปทางด้านสังคมศาสตร์ความพยายามในการสร้างขบวนการประชาสังคม ประชาธิปไตยภาคพลเมือง การสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง องค์กรพัฒนาเอกชนหรือ NGOs (Non-Government Organizations) แสวงหาความชอบธรรม แสวงหาอัตลักษณ์ในการคิด การอยู่ร่วมกัน การสร้างวัฒนธรรมในชุมชนที่มีความหลากหลาย ภาพซ้อนและพลวัตในสังคมและชีวิตความเป็นอยู่ (วิรุณ ตั้งเจริญ 2545 : 10)

จันทน์ เจริญศรี (2544 : 14) ได้อธิบายลักษณะศิลปะแบบหลังสมัยใหม่ ดังนี้

1. พยายามที่จะลบล้างเส้นแบ่งระหว่างศิลปะกับชีวิตประจำวัน
2. ยกเลิกการแบ่งลำดับชั้นระหว่างศิลปะชั้นสูงกับศิลปะชาวบ้าน คือ ไม่จัดศิลปะแบบใดแบบหนึ่งเป็นชั้นสูง มองแต่เพียงว่าเป็น “ความแตกต่างที่เท่าเทียม”
3. เน้นรูปแบบและลีลาที่หลากหลายผสมผสานหลายๆ รูปแบบเข้าด้วยกัน เพื่อสร้างความรู้สึกระหลาดพิศดาร (eclectic) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การผสมลีลาทางศิลปะที่ดูแล้วไม่น่าจะเข้ากันได้
4. มีลักษณะเชิงละเล่น (playfulness) ล้อเลียนแบบไม่วิพากษ์ (blank parody) โดยการนำรูปแบบทางศิลปะในอดีตมาผสมผสานกันโดยไม่เน้นความลึกซึ้งทางความคิด (pestiche)
5. เชิดชูศิลปินที่มีความคิดริเริ่มและเป็นอัจฉริยะโดยมองศิลปะเป็นเพียงสิ่งชั่วคราวที่วนเวียนอยู่กับการลอกเลียนแบบสิ่งเก่าๆ

ณัฐกานต์ ลิ้มสถาพร (2546 : 55) ได้กล่าวว่า ลักษณะที่เด่นของศิลปะในแนวโพสต์โมเดิร์น คือ การมุ่งต่อต้านคติทางสุนทรียศาสตร์แบบโมเดิร์นที่ถือว่าศิลปะ ที่แท้ต้องกลั่นกรองมาจากญาณทัศน์อันล้ำลึกของอัจฉริยบุคคล (ศิลปิน) ศิลปะจึงเป็นงานสูงส่งแยกชั้นกับงานแบบฝีมือชาวบ้าน แต่ศิลปะแบบโพสต์โมเดิร์นต้องการหักล้างความคิดนี้ด้วยการเอาศิลปะแบบตลาดมาผสมผสานกับงานชั้นสูงในลักษณะล้อเลียน เพื่อลบล้างเส้นแบ่งระหว่างศิลปะชั้นสูงกับศิลปะชั้นต่ำ เช่น เขียนรูปให้โมนาลิซ่าถือกระป๋องเป๊ปซี่ หรือบางครั้งก็เอาศิลปะหลายๆ แนวที่ไม่เข้ากันมาปนเปกันเพื่อให้ศิลปะแบบโมเดิร์นนั้นแปรปรวนไป

สมโภชน์ ศรีวัชรณ (2545 : 23-24) ได้อธิบายว่า ศิลปะหลังสมัยใหม่ เป็นศิลปะที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและสังคม เป็นความจริงที่จริงแท้ สะท้อนภาพสัมพันธ์กับชีวิตหลากหลายสาระของชีวิตประจำวัน แก่นสารอยู่ที่ผู้บริโภคโดยผ่านสื่อวัสดุ พื้นที่แสดงโดยทั่วไปในธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่ผู้คนมีส่วนร่วมไม่เว้นแม้กระทั่งบาทวิถี ศิลปะเป็นเรื่องธรรมดาที่ผู้คนเกี่ยวข้อง และสัมผัสจากพื้นฐานของชุมชนสำนักของชุมชนปราศจากการครอบงำทางความคิด แบบแผนและวัฒนธรรมที่เข้ามาทำลายตัวเอง ศิลปะไม่ใช่เครื่องประดับในพิพิธภัณฑ์ ห้องนิทรรศการ อาคารโรงแรม อย่างที่เป็นอยู่ในสังคมสมัยใหม่

อำนาจ เย็นสบาย (2543 : 112) ได้ให้ทรรศนะต่อแนวคิดศิลปะหลังสมัยใหม่ที่พอจะสรุปได้ดังนี้

ประการแรก ศิลปะหลังสมัยใหม่ได้เกิดขึ้นเองแบบโดดๆ แต่เป็นกระบวนการร่วมกับความเคลื่อนไหวในสังคม โดยเฉพาะการพัฒนาสังคมภายใต้โครงสร้างเศรษฐกิจตามกระแสที่ส่งผลกระทบต่อการทำลายธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่ทำลายจิตวิญญาณมนุษย์ที่สร้างปัญหาใน จริยธรรม ทำให้เกิดการวิพากษ์และการแสวงหาทางออกใหม่จนเกิดกระแสการผสมผสาน จริยธรรมการพัฒนากับสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน ซึ่งกระแสดังกล่าวได้ส่งอิทธิพลทำให้เกิดความตระหนักในปัญหาความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศวิทยา (Ecology) ปัญหาสิ่งแวดล้อมกลายเป็นปัญหาของโลกสากลในปัจจุบัน จึงส่งผลทำให้การเข้าไปมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบของศิลปะ ให้ความสนใจต่อปัญหาดังกล่าว

ประการที่สอง ศิลปะหลังสมัยใหม่ได้แสดงความเด่นชัดในเรื่องของการสร้างสรรค์องค์ความรู้ที่หลากหลายเห็นความสำคัญของศักยภาพของสมองทั้งสองซีกมากกว่าการให้ความสำคัญเฉพาะสมองซีกขวาเพียงซีกเดียว เน้นความสำคัญในรูปแบบเชื่อมโยงระบบมากกว่าความรู้แบบเอกเทศ ด้วยเหตุนี้ ผลงานศิลปะจึงมีแนวโน้มไปในทางการอาศัยศาสตร์หลายแขนงเข้ามาเกี่ยวข้อง

ประการที่สาม ศิลปะหลังสมัยใหม่มีความแตกต่างไปจากคำจำกัดความของศิลปะฉบับราชบัณฑิตยสถานที่อธิบายถึงฝีมือทางการช่าง การแสดงออกซึ่งอารมณ์สะท้อนใจให้ประจักษ์โดยเฉพาะ หมายถึง วิจิตรศิลป์ที่ต่างไปจากแนวคิดของศิลปะหลังสมัยใหม่ให้ความสำคัญในเรื่องของความคิด สถิติปัญหา การแก้ปัญหา วัสดุ การแก้ปัญหาเรื่องพื้นที่ ความสัมพันธ์ระหว่างผลงานกับสิ่งแวดล้อม การผสมผสานสื่อวัสดุ การประสานผัสสะเพื่อการรับรู้จึงมีความแตกต่างไปจากวิจิตรศิลป์ในความหมายเดิม ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นศิลปะ Conceptual Art, Land Art, Process Art และ Imagin Art (ศิลปะจินตทัศน์) ต่างล้วนอยู่นอกกรอบวิจิตรศิลป์และขนบนิยมดั้งเดิมทั้งสิ้น

ประการที่สี่ ศิลปะหลังสมัยใหม่ให้ความสนใจกับชุมชน การมีส่วนร่วมในประชาคม การให้ผู้ชมมีส่วนร่วมให้ความสำคัญกับคนเช่นเดียวกับกระแสเศรษฐกิจมากกว่าการวัดผลความสำเร็จที่กำไร รายได้ หรือวัตถุ ดังนั้นงานกลางแจ้ง การแสดงตามฟุตบาท Performance Art ศิลปะติดตั้งจัดวาง (Installation) ศิลปะจินตทัศน์ เป็นต้น ศิลปะเหล่านี้มิได้ปฏิเสธหอศิลป์ พิพิธภัณฑ์ศิลปะ แต่เปิดมิติไปสู่การเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชน เป็นมิติใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม

ประการที่ห้า ศิลปะหลังสมัยใหม่ต่างไปจากนักคิดทางเศรษฐศาสตร์หลังสมัยใหม่ที่ไม่เชื่อทฤษฎีเพื่อการพัฒนาทฤษฎีเดียว ไม่เชื่อแนวคิดใดแนวคิดหนึ่งอย่างตายตัว ไม่ว่าจะเป็นอนุรักษนิยม (Conservative) เสรีนิยม (Liberal) หรือแม้แต่ราдикаล (Radical) แบบมาร์กซิสต์ ศิลปะหลังสมัยใหม่ก็เช่นกันที่ไม่เชื่อทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งแบบตายตัว และด้วยหลักแห่งการมีเสรีภาพ การเคารพศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ (ศิลปิน) จึงนำมาซึ่งความหลากหลายในการคิดสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

วิรุณ ตั้งเจริญ (2544 : 31-32) ได้กล่าวว่า ศิลปะหลังสมัยใหม่ในบริบทกระแสความคิดแบบลัทธิหลังสมัยใหม่ เป็นกระแสความคิดในเชิงบูรณาการที่ผสมผสานสรรพความคิด ชีวิต ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศาสตร์ และศิลป์ เข้าไว้ด้วยกัน เป็นแนวความคิดแบบองค์รวม (Interdisciplinary) ที่ศิลปะหรือศาสตร์อื่นใด มิได้แยกอยู่อย่างอิสระ ต่างเป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน พึ่งพาอาศัยกัน ต่างไปจากระบบความคิดแบบแยกส่วนหรือแบบสายพาน (Assembly Line) ในระบบอุตสาหกรรมเก่า ที่แยกศาสตร์ใดศาสตร์มัน ต่างคนต่างคิด ต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างทำ ลัทธิหลังสมัยใหม่ได้สะท้อนให้เห็นกระแสการเปลี่ยนแปลงความคิด ความเชื่อ มากมายหลายด้าน ในปัจจุบันการพัฒนาจากมนุษย์นิยมมาสู่มนุษย์นิยมใหม่ (Neo-humanism) ที่มนุษย์ควรจะอยู่ร่วมกับมนุษย์ ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมอย่างสันติสุข ไม่ทำลายทำลายกันจาก EQ และ IQ ที่มีทั้ง “สติ” และ “ปัญญา” มีความสมดุลระหว่างสมองซีกตรรกะ เหตุผล ตัวเลข และสมองซีกจินตนาการสร้างสรรค์ อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด และวิรุณ ตั้งเจริญ (2544 : 73) ยังอธิบายเพิ่มเติมว่า การพัฒนาความคิดและการสร้างสรรค์งานศิลปะในกระแสลัทธิหลังสมัยใหม่ กระแสสากลที่ก่อตัวขึ้นประมาณครึ่งศตวรรษ ผลักดันให้เกิดการสร้างเสรีภาพและสร้างสรรค์สุนทรียศาสตร์หน้าใหม่ ความคิดเรื่องศิลปะ เรื่องทักษะ เรื่องความงามเปลี่ยนแปลงไป การแสดงออกทางศิลปะที่สัมพันธ์กับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและสังคม มักเป็นศิลปะที่อยู่นอกพิพิธภัณฑ์ แสดงออกด้วยสื่อบูรณาการสองมิติ สามมิติ และการแสดงศิลปะหลังสมัยใหม่ไม่ใช่ลัทธิ ไม่ใช่กลุ่ม แต่เป็นลักษณะการสร้างสรรคศิลปะ ไม่ว่าจะเป็น Conceptual Art Happening, Performance, Installation ซึ่งการสร้างสรรคเหล่านี้มีการแยกย่อยออกไปมากมาย เช่น Body Art, Land Art, Earth Art, Environmental Art, Video Art, Event และยังมีอีกมากมายที่ปรากฏเกิดขึ้นทั้งโลกตะวันตกและตะวันออก

ในด้านการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางศิลปะหลังสมัยใหม่ ได้มีนักการศึกษาทางด้านศิลปศึกษากล่าวถึงแนวทางจัดการศึกษา ดังนี้

สันติ คุณประเสริฐ (2547 : 62-64) ได้กล่าวถึงแนวคิดการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาแนว Postmodernism ประกอบด้วย 5 ประการ คือ

1. นักศิลปศึกษา Postmodernism เชื่อว่า ผู้เรียนควรมีความเข้าใจตัวผลงานศิลปะและความรู้ทางวัฒนธรรมควบคู่กันไป ศิลปะมิได้ช่วยแสดงให้เห็นเฉพาะความบกพร่องทางสังคมเท่านั้น แต่ยังช่วยทะนุบำรุงสังคมอีกด้วย ระบบการจัดลำดับประเมินคุณค่าทางศิลปะ ไม่ยึดติดกับหลักการทางสุนทรียศาสตร์เพียงด้านเดียว ผู้เรียนควรเรียนรู้และเข้าใจในวัฒนธรรมของผู้อื่นและชนชาติอื่น ศึกษากระบวนการสร้างสรรค์อย่างหลากหลายทั่วโลก โดยไม่ยึดติดกับแนวคิดของศิลปะตะวันตกเพียงอย่างเดียว ในขณะที่พวก Modernism ถือว่าศิลปะเป็นสื่อความหมายของศิลปิน Postmodernism ถือว่าศิลปะเป็นสื่อความหมายจากความหลากหลายของแหล่งวัฒนธรรม ส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นคว้าและวิธีการสร้างผลงานศิลปะได้อย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม

2. ผู้สอน ตามแนวคิด Postmodernism ทำหน้าที่สนับสนุน ส่งเสริมผู้เรียนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ สามารถเข้าถึงและเข้าใจเรื่องราวเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาติตนเองมากขึ้น ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะและวัฒนธรรมที่หลากหลาย เข้ามาสู่สภาพการเรียนการสอนภายในห้องเรียน รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. นักศิลปศึกษา Postmodernism มีความเชื่อว่า การจัดการเรียนการสอนต้องสามารถเชื่อมโยงไปสู่การเรียนรู้เนื้อหาเรื่องราวของสาขาวิชาอื่นได้ด้วย ศิลปศึกษาควรได้รับการจัดเป็นวิชาเรียนบังคับที่มีความสำคัญเท่าเทียมกับวิชาสามัญอื่น เช่น คณิตศาสตร์ หรือวิทยาศาสตร์ ควรล้มเลิกการกำหนดขอบเขตเนื้อหาสาระวิชาศิลปศึกษาและวิชาสามัญอื่น รวมทั้งล้มเลิกแนวคิดที่ว่า กิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาเป็นเพียงการพักผ่อนระบายความเครียดในยามว่างจากการเรียนวิชาอื่น

4. ผู้สอนกลุ่ม Postmodernism เห็นว่าการยอมรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกเป็นแบบอย่างในการศึกษานั้นเป็นสิ่งผิด ทำให้ผู้เรียนเกิดเข้าใจสับสนในวัฒนธรรมที่แท้จริงของตนเอง พวกเขามีความเชื่อว่าช่องทางการเรียนรู้และวิธีการแสดงออกทางศิลปะเกิดขึ้นได้จากชุมชนหลากหลายวงการอาชีพ ทั้งวงการค้า วงการธุรกิจโฆษณา และ

วงการบันเทิง เช่น ป้ายโฆษณา โทรทัศน์ วิทยุ ภาพยนตร์ คอมพิวเตอร์ ภูมิปัญญาความคิดเหล่านี้สะท้อนค่านิยมและคุณค่าทางวัฒนธรรมในแนวทาง ศิลปวิจารณ์ (Art Critique) ต้องมีการบูรณาการร่วมกับวัฒนธรรมวิจารณ์ (Cultural Critique) และร่วมกับการแสดงออกทางสุนทรียศาสตร์ (Aesthetic) นำไปสู่ความเชื่อว่า ผลงานศิลปะแนว Popular Arts สามารถใช้เป็นตัวชี้วัดความเจริญทางวัฒนธรรมร่วมสมัยได้อย่างชัดเจน

5. ทฤษฎีทางศิลปวิจารณ์และวิธีการประเมินคุณค่าในแนว Postmodernism ยังต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุง นักศิลปศึกษาได้แยกประเภทงานเป็น 2 ประเภทคือ Fine Arts และ Popular Arts ในการประเมินตัดสินคุณภาพผลงานต้องมีการพัฒนาเกณฑ์เฉพาะตามประเภทของงาน องค์ความรู้ทางศิลปวิจารณ์ควรเกิดจากการคิดและการตั้งคำถามที่ถูกต้องมากกว่าการค้นหาคำตอบที่ถูกต้อง ความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคมย่อมผันแปรเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและสถานที่ การประเมินแนวใหม่ควรยกเลิกการยอมรับผลงานรูปแบบเดิม ไม่ควรเน้นคุณภาพของตัวผลงาน แต่ควรเน้นที่ กระบวนการสร้าง เลิกการยอมรับในสิ่งที่มีความซับซ้อนอยู่ในกฎเกณฑ์แนวใหม่ที่ไร้กฎเกณฑ์และขอบเขตโดยสิ้นเชิง ดังนั้นในกระบวนการจัดการเรียนการสอนแนว Postmodernism ที่ได้ผลดีจึงควรเน้นวิธีการสังเคราะห์และค้นหาเหตุผล

สรุปได้ว่าจากแนวคิดของทฤษฎีศิลปศึกษาเชิงศิลปะสมัยใหม่ มีเนื้อหาส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และบูรณาการความคิดในการสร้างสรรค์งานศิลปะอย่างอิสระ ไม่ยึดติดกับรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง หรือมีกฎเกณฑ์ที่ตายตัวสามารถนำความรู้ไปสร้างผลงานด้วยเทคนิคและวิธีการที่หลากหลายมีเสรีภาพในการจินตนาการ และเลือกใช้แรงบันดาลใจจากบริบททางสังคมและวัฒนธรรม เรียนรู้คุณค่าของสิ่งแวดล้อม การอยู่ร่วมกัน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เข้าใจความหลากหลายและความแตกต่างที่มีลักษณะเฉพาะตัวของงานศิลปะ ตลอดจนความสำคัญของกระบวนการคิด การทำงานส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงผลงานที่สร้างสรรค์ตามความต้องการของผู้เรียนในรูปแบบต่างๆ

2.1.5 ทฤษฎีศิลปศึกษาเชิงความสามารถพิเศษ (GCAE, Gifted Child Arts Education)

จากที่โลกได้มีการปรับตัวไปอย่างรวดเร็ว การแข่งขันต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย แต่ละประเทศจะต้องเรียนรู้เพื่อจะปรับตัว เตรียมพร้อมเผชิญกับความท้าทาย การเปลี่ยนแปลง และความท้าทายดังกล่าว ได้แก่ การที่มีบุคลากรที่มีคุณภาพ มีศักยภาพสูงในแต่ละด้าน ซึ่งต้องมาจากการพัฒนาระบบการศึกษา ให้มีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง การพัฒนาเด็กและเยาวชน ผู้มีความสามารถพิเศษอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ความสามารถนั้นเป็นผลต่อสังคมอย่างแท้จริงต่อไป

เด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษ หมายถึง เด็กที่แสดงออกซึ่งความสามารถอันโดดเด่น ด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้าน ในด้านสติปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ การใช้ภาษา การเป็นผู้นำ การสร้างงานทางทัศนศิลป์ และศิลปะการแสดง ความสามารถทางดนตรี ความสามารถทางกีฬา และความสามารถทางวิชาการในสาขาใดสาขาหนึ่งหรือหลายสาขาอย่างเป็นที่ประจักษ์เมื่อเปรียบเทียบกับเด็กอื่นที่มีอายุระดับเดียวกัน สภาพแวดล้อมหรือประสบการณ์เดียวกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541 : 9)

วิรุณ ตั้งเจริญ (2543 : 8) ได้กล่าวว่า มีความเชื่อในเรื่องความสามารถพิเศษที่เกิดจากพันธุกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความสามารถพิเศษทางด้านดนตรี และทัศนศิลป์ แต่ก็มีแรงสนับสนุน และการค้นคว้าวิจัยมากมาย ที่ยืนยันแรงผลักดัน ในเรื่องของสภาพแวดล้อม การเลี้ยงดูและบริบททางวัฒนธรรม ที่เป็นแรงผลักดันสำคัญสำหรับเด็ก ที่มีความสามารถพิเศษทางด้านต่างๆ

นอกจากนั้นแล้ว ปัญหาสภาพการรู้คิด (cognition) ซึ่งเกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ก็เป็นปัญหาที่เชื่อมโยงกับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ซึ่งก็รวมถึงปัญหาเรื่อง “ปัญญา” (IQ) และ “สติ” (EQ) ด้วยเช่นกัน การกล่าวถึงเด็กที่มีความสามารถพิเศษทางด้านทัศนศิลป์ เกี่ยวโยงกับเรื่องความคิดสร้างสรรค์

เด็กที่มีความสามารถพิเศษ ลักษณะของความคิดระดับสูงเป็นการคิดที่ต้องมีกระบวนการขั้นตอนมากและซับซ้อน กระบวนการคิดที่มีความสำคัญและจำเป็นในการคิดระดับสูง ได้แก่ การคิดอย่างมีวิจารณ์-ญาณ ซึ่งเป็นความคิดที่ผ่านการกลั่นกรองสมารถที่จะนำไปใช้ในการแก้ปัญหา การตัดสินใจและการริเริ่มสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ได้ อุษณีย์ โพธิสุข (2537) ได้สรุปประเภทของความคิดระดับสูงไว้ 4 ด้านคือ ความคิดวิจารณ์-ญาณ (Critical Thinking) ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) การแก้ปัญหา (Problem Solving) และการตัดสินใจ (Decision Making) ซึ่งความคิดระดับสูงสามด้านแรกนั้นมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันเพื่อให้เป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ

อารี พันธุ์ณี (2543 : 62) กล่าวว่า

การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก ควรมุ่งจุดหมายให้เด็กได้ฝึกฝนพฤติกรรมดังนี้

1. ความคิดคล่องแคล่ว หมายถึง ให้เด็กได้รู้จักคิดให้ได้ปริมาณมาก หรือคิดให้ได้หลายๆ ความคิดจากใจที่ครูให้ เช่น ลองบอกครูซิว่า อะไรบ้างที่มีลักษณะกลม ดอกไม้อะไรบ้างที่เป็นสีเหลือง บอกสิ่งของเครื่องใช้ที่คุณแม่ใช้มาให้มากที่สุด ฯลฯ

2. ความคิดยืดหยุ่น หมายถึง ให้เด็กรู้จักคิดให้ได้ปริมาณมาก ยังมีหลายแนวทางหลายประเภทยิ่งดี เช่น ลูกบอล ลูกเทนนิส แบดมินตัน ก็เป็นรูปกลม แต่รูปกลมสามารถเป็นจานข้าว เป็นดวงตา เป็นดวงไฟ เหยียบู กระถาง เป็นต้น ซึ่งจะเห็นหลากหลายชนิด

3. ความคิดริเริ่ม หมายถึง ความคิดที่แปลกใหม่ ที่ไม่เคยมี หรือไม่ซ้ำกับคนอื่น ๆ เช่น ให้ต่อเติมภาพที่ให้มี ฟังนิทานแล้วต่อเรื่องให้จบ ดูภาพแล้วบอกว่าหลังจากนั้นจะมีอะไรเกิดขึ้น เป็นต้น

4. ความคิดละเอียดลออ หมายถึง ความคิดในรายละเอียดที่นำมาตกแต่งความคิดครั้งแรกให้ได้ความหมายสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เช่น ต่อเติมเส้นให้เป็นภาพ บรรยายภาพ ต่อเติมวงกลมเป็นภาพ เป็นต้น

5. ความคิดจินตนาการ หมายถึง ให้เด็กคิดของตนเอง แล้วเล่าเรื่องออกมา เช่น จุด เห็นเป็นภาพอะไรบ้าง เด็กแต่ละคนก็จะคิดและตอบไม่เหมือนกัน ซึ่งแล้วแต่การรับรู้ของเด็กแต่ละคนที่อาจแตกต่างกัน

6. การสังเคราะห์ หมายถึง การรวม การผสมผสาน การนำเอาสิ่งเดิมๆ มาผสมผสานให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ขึ้น เช่น ให่วงกลมมา 3 วง ก็อาจเอาวงกลมมาต่อเป็นรถไฟ หรือเด็กอาจจะเอามาวางเป็นภาพขึ้น เป็นต้น

ดังนั้น การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์แก่เด็ก ประการแรกก็คือ พยายามอย่าทำลายความคิดสร้างสรรค์ที่เด็กมีอยู่ให้หมดไป โดยขู่เด็กหรือทำลายความซำซึกซำถาม สงสัย ประหลาดใจ กระตือรือร้น สดชื่น แจ่มใส ฯลฯ แต่ควรสร้างบรรยากาศที่อบอุ่น เป็นอิสระ ทำหาย เด็กก็จะสามารถพัฒนาความคิดของตนได้ หากครูมีวิธีสอน อุปกรณ์ และเข้าใจเรื่องความคิดสร้างสรรค์ ก็เป็นได้แน่นอนว่าเด็กต้องพัฒนาความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้น

ศรียา นิยมธรรม (2545 : 9-10) ได้กล่าวถึงศิลปะของเด็กที่มีความต้องการพิเศษว่า

เด็กบางคนมีความสามารถทางศิลปะแตกต่างจากเด็กส่วนมาก จึงได้รับการยกย่องว่าเป็นเด็กที่มีพรสวรรค์ทางศิลปะการปรากฏให้เห็นแววจังหวะของเด็กเหล่านี้ อาจเกิดในช่วงอายุใดก็ได้ แม้แต่เมื่อยังเยาว์วัย ลักษณะการวาดของเด็กพวกนี้มักมองเห็นได้ชัดว่าดีเด่น น่าสนใจกว่าเด็กทั่วๆ ไป ซึ่งอาจจะเป็นลักษณะของลายเส้น สี หรือการถ่ายทอดจินตนาการ ตลอดจนความกลมกลืนของภาพ ลักษณะการวาดของเขาจะพัฒนาไปตามวัยตามลำดับขั้นตอนเช่นเดียวกับเด็กปกติ หากแต่ระยะเวลาของพัฒนาการในแต่ละขั้นอาจใช้เวลาต่างกัน เช่น อาจอยู่ในขั้นขีดเขียนเพียงระยะสั้นๆ และมักมีความสามารถในการมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ได้แจ่มแจ้ง ใฝ่รู้อย่างไรก็ดี การที่เด็กสามารถวาดภาพได้ดีนั้น ขึ้นกับองค์ประกอบหลายประการ เช่น ทักษะในการใช้มือ ระดับสติปัญญาทางศิลปะ ความคล่องแคล่วในการรับรู้จินตนาการสร้างสรรค์ และความสามารถในการตัดสินใจในด้านสุนทรียภาพ องค์ประกอบสามประการสุดท้ายนั้นมักเป็นผลมาจากการเลี้ยงดู ดังนั้นความสามารถทางศิลปะจึงขึ้นอยู่กับพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม

อุษณีย์ โพธิ์สุข (2543 : 54) ได้กล่าวถึงบุคลิกลักษณะของเด็กที่มีความสามารถทางศิลปะว่า

1. ชอบขีดเขียน วาดภาพ แกะสลักหรือทำกิจกรรมเกี่ยวกับศิลปะ
2. สนใจสี ความงดงามของภาพวาดหรืองานศิลปะ
3. ชอบและสนใจร่วมกิจกรรมทางศิลปะ
4. มีสมาธินานถ้าได้ทำงานศิลปะ
5. หอมกุ่มอยู่กับงานศิลปะอย่างจริงจังและมีความสุขที่ได้ทำ
6. สนใจทางศิลปะ
7. ชอบอ่านประวัติและผลงานศิลปินที่มีชื่อเสียงแขนงต่าง ๆ
8. ชอบแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับศิลปะ
9. ชอบสะสมผลงานศิลปะ
10. อยากประกอบอาชีพทางศิลปะ เช่น นักแสดง จิตรกร เป็นต้น
11. มีจินตนาการดี สามารถมองเห็นสิ่งต่าง ๆ หลายมิติ
12. มีประสาทสัมผัส มือ ตา ดีเยี่ยมแต่เยาว์วัย
13. มีทักษะการวาดภาพหรือขีดเขียนก้าวหน้ากว่าเพื่อน
14. มีความคิดและความรู้สึกเป็นอิสระ
15. มีความสามารถในการสร้างผลงาน ศิลปะ ได้สร้างสรรค์มากกว่าผู้อื่น
16. สามารถใช้กิริยาท่าทางเพื่อสื่ออารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของตนได้
17. แสดงออกถึงความสามารถในจินตนาการได้โดดเด่น
18. สามารถดัดแปลงวัสดุให้เป็นงานศิลปะได้
19. สามารถผสมผสานความคิด จินตนาการ และอารมณ์ออกมาเป็นงานศิลปะที่กระตุ้นความรู้สึกและอารมณ์ของผู้พบเห็น
20. มีรสนิยมกับงานศิลปะ
21. มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงเมื่อทำงานศิลปะ
22. มีความสามารถทำเรื่องธรรมดาให้เป็นงานศิลปะที่พิเศษขึ้นได้
23. มีลักษณะเฉพาะตัวและมีวิธีสร้างงานทางศิลปะอย่างไม่ซ้ำแบบ
24. มีความรู้สึกไวเป็นพิเศษต่อสิ่งแวดล้อม เป็นนักสังเกตที่เฉียบแหลม
25. มีอารมณ์อ่อนไหว

เด็กที่มีพรสวรรค์ทางด้านศิลปะ มีข้อแตกต่างจากเด็กปกติ ดังนี้คือ

1. เด็กมีพรสวรรค์ทางศิลปะ มีความสามารถในการสังเกตรายละเอียดของสิ่งที่นำมาถ่ายทอดได้ดีกว่าเด็กปกติ
2. เด็กมีพรสวรรค์ทางศิลปะมักจะนำเอาหลักการเคลื่อนไหวของสิ่งต่างๆ ถ่ายทอดลงในภาพ ในขณะที่เด็กทั่วไป
3. เด็กมีพรสวรรค์ทางศิลปะ สามารถถ่ายทอดความนึกคิดมาเสริมต่อกับสิ่งที่เขาได้รับรู้จากสายตา
4. เด็กมีพรสวรรค์ทางศิลปะ สามารถถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดทั้งมวลลงในภาพได้ตามต้องการ
5. เด็กมีพรสวรรค์ทางศิลปะ จะคำนึงถึงพื้นผิวของภาพ การเลือกใช้สี จะสะท้อนออกมาถึงเงาหรือความรู้สึกของภาพ
6. เด็กมีพรสวรรค์ทางศิลปะ ไม่จำเป็นต้องเก่งเป็นเลิศในวิชาอื่นๆ
7. เด็กทุกคนจะมีการลอกเลียนแบบโดยเฉพาะภาพที่เขาชื่นชอบ เด็กมีพรสวรรค์ก็เช่นกัน เขาจะมีช่วงเวลาของการเลียนแบบระยะหนึ่ง หลังจากนั้นเขาจะแสดงฝีมือตามแนวของเขา (ศรียา นิยมธรรม. 2545 : 11-12)

วิรุณ ตั้งเจริญ (2543 : 14-15) ให้พรคนะเกี่ยวกับการสอนหรือการพัฒนาเด็กและเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. การศึกษาของเด็กที่มีความสามารถพิเศษไม่ควรแยกออกจากเด็กปกติ ควรเป็นการศึกษาภายในโรงเรียนที่เรียกว่า “School in school” หรือการศึกษาชาติ
2. การสอนเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษ ควรเป็นการสอนเสริมหรือจัดประสบการณ์เสริมในเวลาและนอกเวลา การสอนอาจจะแยกกลุ่มตามความยาก-ง่าย
3. หลักสูตรควรมีความยืดหยุ่นในการวัด ยืดหยุ่นในเนื้อหา เปิดโอกาสให้การเรียนการสอนสอดคล้องกับเด็กที่มีความสามารถพิเศษและปกติ เปิดโอกาสให้เลือกรเรียนวิชาที่ยากได้
4. หลักสูตรต้องยืดหยุ่นให้เด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษในแต่ละด้าน สามารถเรียนข้ามชั้นและข้ามระดับได้จนปกติและจบเร็วได้
5. การศึกษาทุกระดับต้องเตรียมพร้อมทั้งหลักสูตรบุคลากรและระบบการเรียนการสอน สามารถรองรับส่งต่อจากระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่งได้อย่างมีประสิทธิภาพ รับช่วงเพื่อการพัฒนาให้เต็มศักยภาพไม่ซ้ำรับเพื่อการทำลายศักยภาพ
6. การศึกษาควรมีบทบาท ติดตามผลอย่างต่อเนื่อง อาจชีวิตของผู้มีความสามารถพิเศษ ควรจะได้รับการสนับสนุนทั้งในโรงเรียนและในสังคม
7. ผู้ที่มีความสามารถพิเศษควรได้รับแรงเสริมทั้งในระบบครอบครัว ระบบโรงเรียน และระบบสังคม ทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบ
8. เด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษ รวมทั้งทางด้านทัศนศิลป์และศิลปะการแสดง ควรได้รับการผลักดันให้ก้าวไปสู่ศักยภาพในระดับนานาชาติ

ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงความสามารถพิเศษ เป็นการจัดการกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการแนวคิดทั้งความสามารถพิเศษด้านทัศนศิลป์ แนวคิดจิตวิทยาศิลปะ แนวคิดเกี่ยวกับสมองและการสร้างสรรค์ แนวคิดสุนทรียศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับพหุปัญญาและสร้างสรรค์ศิลปะจากการเลือกสรรสื่ออย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง เพื่อการแสดงออกจากสภาพรู้คิดและจินตภาพ เพื่อสะท้อนสุนทรียะ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรม

ซึ่งเป็นการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาได้เต็มศักยภาพ นับเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา โดยคำนึงถึงความแตกต่าง และสามารถตอบสนองเด็กแต่ละคนได้อย่างเหมาะสม ดังพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 10 วรรคสี่ว่า “การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ ต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น”

จากกรณีที่มีการศึกษาเกี่ยวกับเด็กที่มีความสามารถพิเศษทางด้านทัศนศิลป์ ซึ่งสถาบันเพื่อการพัฒนาการศึกษา สำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ ด้านทัศนศิลป์ และศิลปะการแสดง ซึ่งได้มีการกำหนดแนวคิดซีไอเอสเอสที เป็นแนวความคิดที่พัฒนามาจากสุนทรียศึกษา (Aesthetic Education) ที่มีความเชื่อว่าการศึกษาด้านศิลปะต้องพัฒนาสุนทรียะทุกด้านของผู้เรียนมาจากศิลปศึกษาเชิงแบบแผนที่มีความเชื่อว่าการเรียนการสอนศิลปะต้องมีรากฐานทั้ง 4 ด้าน คือ ประวัติศาสตร์ศิลป์ สุนทรียศาสตร์ ศิลปวิจารณ์ และศิลปปฏิบัติ รวมทั้งศิลปศึกษาในแนวสหวิทยาการ หรือพหุศิลปศึกษา (Arts Education)

จากแนวคิดหลักซีไอเอสเอสที หรือ CISST มีดังนี้

- C คือ Creativity (ความคิดสร้างสรรค์)
- I คือ Imagination (จินตนาการ)
- S คือ Sensibility (ความรู้สึกสัมผัส)
- S คือ Systematization (การจัดระบบ)
- T คือ Transformation (การพัฒนารูปแบบ)

C คือ Creativity “ความคิดสร้างสรรค์” จำเป็นต้องมีอยู่ในทุกวิชาชีพทุกคน ไม่ว่าจะเป็นนักวิทยาศาสตร์ หมอ นักดนตรี ข้าราชการ ช่างนา สักคมไทยชาติความคิดสร้างสรรค์ ระบบโรงเรียนไม่ได้ช่วยสร้างให้คนมีความคิดสร้างสรรค์ ศิลปะมีพลังผลักดันความคิดสร้างสรรค์สูง แต่หลักสูตรและการเรียนการสอนในระบบโรงเรียนค่อนข้างลุ่มเหลว ความคิดสร้างสรรค์ในทางศิลปะแสดงออกมาในรูปแบบการต่าง ๆ กัน ความคิดสร้างสรรค์เป็นไปได้ทั้งกระบวนการคิดและปรากฏการณ์ที่เป็นรูปธรรม ความคิดสร้างสรรค์ในที่นี้มุ่งเน้นปรากฏการณ์รูปธรรมที่นำเสนอออกมาทางรูปแบบของผลงานศิลปะ

I คือ Imagination “จินตนาการ” คือ ภาพในสมองที่มีอยู่กับทุกคน อาจเป็นความฝัน แต่เราก็มักจะเชื่อว่า จินตนาการมีพื้นฐานความจริงอยู่พอสมควร จินตนาการอาจเป็นการคาดการณ์ไปข้างหน้า ศิลปะกระตุ้นพลังจินตนาการในเด็กและเยาวชนได้อย่างมากมาย และผู้ที่มีความสามารถพิเศษทางด้านทัศนศิลป์ก็ควรมีจินตนาการเด่นชัด

S คือ Sensibility กระแสศิลปะสมัยใหม่ (Modern Art) และยุคศิลปะหลังสมัยใหม่ (Post - Modern Arts) เปลี่ยนแปลงไปมาก ความคิดและประสาทสัมผัสทางด้านต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง ทัศนศิลป์อาจบูรณาการกับศิลปะการแสดง ดนตรี ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม สักคม การศึกษาทางด้านสุนทรียศึกษา (Aesthetic Education) ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกันประสาทสัมผัสทุกด้านมากขึ้นต่างกันไป ไม่จำเป็นที่จะเป็นการมองเห็น การได้ยิน กายสัมผัส รส กิจกรรมทางศิลปะและการตรวจสอบทางด้าน “ความรู้สึกสัมผัส” จึงมีความจำเป็นด้วย

S คือ Systematization “การจัดระบบ” เป็นสิ่งจำเป็นอีกด้านหนึ่งก็จะมีใช่เฉพาะทางด้านทัศนศิลป์เท่านั้น แม้ศิลปะจะเป็นเรื่องของแสดงออก จินตนาการ สร้างสรรค์ อย่างไรก็ตามเรื่องของระบบหรือสุนทรียะเชิงวิทยาศาสตร์ ไม่จำเป็นที่จะเป็นเรื่องของการออกแบบ การกำหนดโครงสร้างภาพ การวางแผนใช้สี การตกแต่ง ความละเอียดประณีต ระบบคิดที่ซับซ้อน ซึ่งในแต่ละงานหรือแต่ละกิจกรรมก็มีมากมายต่างกันไป การจัดระบบความคิดและการทำงานทางศิลปะจึงมีความจำเป็นด้วย

T คือ Transformation ทัศนศิลป์ใช้การมองเห็นหรือสัมผัสประสาทเป็นด้านหลัก แต่การมองเห็นก็เกี่ยวข้องกับกลไกและการแปลความของสมอง การมองเห็นภาพหรือรูปทรงเบื้องหน้าอย่างปกติธรรมดาเห็นเพียงเรื่องการเห็นโดยทั่วไป แต่การเห็นที่เกี่ยวกับการสร้างสรรค์และศิลปะจะเป็นเรื่องของความสามารถในการแปลงรูป การเสริมแต่งรูปหรือสร้างรูปขึ้นมาใหม่ “การพัฒนารูปทรง” ในที่นี้จึงเป็นประเด็นสำคัญประเด็นหนึ่งในการตรวจสอบเด็กและเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษทางด้านทัศนศิลป์ (คณะศิลปกรรมศาสตร์. 2545 : 76-77)

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2529 : 111-113) ได้กล่าวถึงความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ ว่า

ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการติดตัวเด็กมาตั้งแต่แรกเกิด ธรรมชาติของเด็ก ถ้าได้รับการสนับสนุนพัฒนาอย่างถูกต้องและสม่ำเสมอแล้ว เด็กจะได้มีโอกาสพัฒนาพรสวรรค์อย่างเป็นระบบอย่างต่อเนื่อง ธรรมชาติของเด็กประกอบด้วยร่างกาย และส่วนที่ลึกลงไปคือ จิตใจ ซึ่งมี 3 ระดับ คือ จิตสำนึก จิตใต้สำนึก และจิตเหนือสำนึก นอกจากนี้จากการศึกษาทางด้านจิตวิทยา ได้แบ่งความสามารถด้านสมองของมนุษย์ไว้ 2 ซีก คือ สมองซีกซ้าย ถ้าได้รับการพัฒนาส่งเสริมอย่างถูกต้องและเป็นระบบแล้ว จะทำให้มีความสามารถในการวิเคราะห์ ภาษา คิดคำนวณ กฎเกณฑ์ การวางแผน การยกหาเหตุผล วิทยาศาสตร์และการวิจัย การสังเคราะห์ กิฬา ชิมชาบในดนตรีและศิลปะ และสมองซีกขวาชิมชาบอยู่ในโลกของความคิดและจินตนาการ ดังนั้นมนุษย์จึงควรได้รับการพัฒนาสมองทั้งสองซีกอย่างถูกต้อง เหมาะสม และเป็นระบบอย่างต่อเนื่อง

ทอร์แรนซ์ ได้ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ไว้ว่า

ความคิดสร้างสรรค์ คือ กระบวนการประสาทสัมผัสที่ฉับไวต่อปัญหา ต่อสิ่งที่ขาดตกบกพร่อง ต่อช่องว่างความรู้ ต่อปัจจัยที่สูญหายไป ต่อสิ่งที่ขาดความกลมกลืน ฯลฯ ความสามารถที่จะแยกแยะสิ่งที่ยุ่งยาก การค้นหาทางแก้ปัญหา การคาดเดาหรือกำหนดสมมติฐานในสิ่งที่บกพร่อง การทดสอบครั้งแล้วครั้งเล่า และท้ายที่สุดสามารถเชื่อมโยงกับผลลัพธ์ที่ปรากฏ (อ้างในวิรุณ ตั้งเจริญ. 2546 : 76-77)

สรุปได้ว่า จากแนวคิดของทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงความสามารถพิเศษ มีเนื้อหาที่มีแนวคิดเชิงลึก มีความเป็นนามธรรม มีโครงสร้างที่ส่งเสริมความสามารถในการสรุปความคิดรวบยอด ให้ประสบการณ์ที่แปลกใหม่ กระตุ้นความรู้สึกนึกคิด ท้าทายความสามารถ และมีแนวทางในการสร้างสรรค์งานที่เป็นลักษณะเฉพาะ สอดคล้องกับบุคลิกภาพของเด็กที่มีความสามารถพิเศษซึ่งแตกต่างไปจากเด็กและเยาวชนทั่วไป อีกทั้งมีสาระที่ชี้ให้เห็นความสำคัญของกระบวนการคิดและการสร้างสรรค์ให้เด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษได้เกิดการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ

พหุศิลปศึกษา จากฐานความรู้เดิมมาสู่การขยายความคิดใหม่ที่แตกต่างไป มีความเชื่อว่า การเรียนรู้ศิลปศึกษา ในเชิงเดียวนั้นเป็นการไม่ตอบสนองต่อสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน ที่สังคมมีความเหลื่อมล้ำกันอยู่มาก ขาดความรู้ความเข้าใจในปัญหาต่างๆ รวมทั้งวิธีแก้ไข จึงส่งผลให้เกิดการแสวงหา และสร้างความรู้ที่เหมาะสมกับสังคมไทย ที่สอดคล้องกับการปฏิรูปสังคม การปฏิรูปการศึกษา แนวคิดพหุศิลปศึกษาจึงเกิดขึ้นเพื่อรองรับกับความต้องการ ให้สอดคล้องกับบริบทของสังคม ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ให้กับผู้เรียน รู้จักตน รู้จักสังคม เข้าใจผู้อื่น และก้าวทันความเจริญก้าวหน้าทางสังคมและเทคโนโลยีเป็นการพัฒนามีคุณภาพ ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อพึ่งพาตนเอง และก้าวทันโลก อีกทั้งยังคงรักษาเอกลักษณ์ของความเป็นไทย จึงเป็นที่มาของแนวการศึกษาใหม่ ซึ่งในแนวใหม่นี้ไม่แยกเป็นทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งอย่างตายตัว แต่ต้องนำความรู้ที่หลากหลายนี้มาร่วมสร้างพลัง เพื่อพัฒนาให้พหุศิลปศึกษาเป็นองค์ความรู้ที่เท่าเทียมกับสาขาวิชาอื่น

2.2 เอกสารที่ได้จากการสัมภาษณ์

เกี่ยวกับที่มาและสาระที่สำคัญของ ทฤษฎี สนับสนุนการศึกษาพหุศิลปศึกษา ซึ่งเป็นการบูรณาการแนวคิดทฤษฎีเข้าด้วยกันภายใต้ชื่อพหุศิลปศึกษานั้น อำนาจ เ็นสบาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ จิพร ลินเสริฐ เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2548 มีใจความว่า

“มีการตั้งประเด็นคำถาม ถึงเรื่องการเรียนการสอนศิลปะที่ผ่านมา การสอนศิลปศึกษาในประเทศไทย เราได้ยึดถือทฤษฎีอะไรมาเป็นหลัก ในภาพรวมก็คือ เมื่อทางตะวันตกคิดทฤษฎีอะไรขึ้นมา เราก็มักจะใช้ทฤษฎีนั้นมาเป็นวิธีการกำหนดการสอนศิลปะในไทย เช่นเมื่อครั้งหนึ่งเราเชื่อในเรื่องของความคิดเกี่ยวกับ Academic Art เราก็แปลงมาเป็นวิธีการสอน หรือต่อมาศิลปะสมัยใหม่เข้ามา ทฤษฎีการศึกษาไม่ว่าจะเป็น Progressivism พัฒนาการหรือก้าวหน้านิยม เราก็รับเอาทฤษฎีเหล่านั้นมาสอนในประเทศไทย กล่าวโดยสรุปก็คือเมื่อตะวันตกมีทฤษฎีอะไรใหม่ๆ เราก็จะยึดถือเป็นตัวตั้งเสมอ จึงทำให้คนในวงการการศึกษาศิลปะ ตั้งคำถามว่า ทฤษฎีการศึกษาทั้งหลายนั้นมันสอดคล้องกับสังคมไทยหรือไม่ สามารถนำมาใช้พัฒนาได้อย่างไร คำถามนี้เกิดขึ้นมาเรื่อยๆ จนถึงภาวะวิกฤตปี 2540 คำถามนี้ยังมีหนักขึ้นอีกด้วยเหตุผลที่ว่า ประเทศไทยก็ได้รับผลกระทบนี้ด้วยเช่นกัน จึงมีการตั้งคำถามถึงการพัฒนาประเทศ ที่ใช้แนวทฤษฎีแบบตะวันตก ไม่ว่าทางเศรษฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ เราพ่ายแพ้อ่อนแอมาโดยตลอด การพัฒนาประเทศโดยไม่อาศัยการศึกษา ค้นคว้าทฤษฎีที่สอดคล้องกับสังคมไทยเป็นตัวตั้งเราจึงกลายเป็นผู้นำเข้าทางความรู้ จนไม่สามารถจะคิดค้น

ให้สอดคล้องกับตัวเองได้ เมื่อเป็นเช่นนี้จึงเป็นที่มา ทำให้ให้นักการศึกษา โดยเฉพาะส่วนย่อย คือ ศิลปศึกษา มีความคิดที่จะค้นหาหรือสร้างองค์ประกอบของทฤษฎีที่ไม่จำเป็นต้องมาจากตะวันตก แต่เราควรมีอำนาจพอ ในการที่จะวิเคราะห์ว่าบรรดาทฤษฎีเหล่านี้ไม่ว่าตะวันตก หรือตะวันออกเราไม่ปฏิเสธแต่เราจะต้องมีความเข้มแข็งพอที่จะบูรณาการความรู้ ทฤษฎีต่างๆ ให้สอดคล้องกับการพัฒนาสังคมไทย และจึงเป็นที่มา ทำให้เกิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาขึ้น

จากที่องค์ประกอบของทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเป็นการบูรณาการทฤษฎีต่างๆ เข้ามาผสมผสานกัน โดยมีหลักคิดจากทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงศิลปะหลังสมัยใหม่ เป็นฐานทางความคิดที่ระบอบทั่วทุกองค์ความรู้ รวมทั้งทางด้านศิลปะ และศิลปศึกษา

ทางด้านศิลปะ ความคิดหลังสมัยใหม่เกิดขึ้นตั้งแต่ปี 1960 เป็นต้นมา ที่โลกได้เปลี่ยนความคิดทางด้านระบบการเมือง ระหว่างประเทศ เศรษฐกิจระหว่างประเทศ วัฒนธรรมการศึกษาเป็นขบวนการเคลื่อนไหว ที่ต้องการให้แนวความคิดแบบเดิม (สมัยใหม่) เปลี่ยนแปลงล้มล้างความคิดเป็นเรื่องที่มีความสำคัญทางการเมือง มักมีการเปลี่ยนแปลง หลังการต่อสู้ สิทธิอุดมการณ์สิ้นสุดลง ความคิดในการพัฒนาระบบโลก ก็เปลี่ยนไปหมด ระบบโลกที่เปลี่ยนแปลง ข้อมูลข่าวสารเป็นช่วงเวลาการเปลี่ยนแปลงอย่างมหาศาล รวมทั้งทางด้านศิลปะ

ทางด้านศิลปศึกษา มีการเคลื่อนไหวของศิลปะยุคหลังสมัยใหม่ที่ไม่เชื่อทางทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่ง อย่างตายตัว ความเชื่อของศิลปะหลังสมัยใหม่เป็นความเชื่อที่มองศิลปะที่เชื่อมโยงกับศาสตร์ทั้งหลายทั้งปวง ไม่ว่าสมองซีกซ้าย สมองซีกขวา ไม่ว่าตะวันตก ตะวันออก ต่างมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ที่มีความเท่าเทียม สิทธิสตรี การต่อสู้เพื่อความเสมอภาค สิ่งเหล่านี้มีความเชื่อมโยงกันหมด ทำให้ความคิดหลังสมัยใหม่เข้ามา กระทบกับการสร้างสรรค์ศิลปะที่หลุดกรอบ จากความคิดที่ว่าศิลปะจะต้องจัดแสดงในหอศิลป์มิวเซียมใหญ่ๆ หรือโรงแรมชั้นดี ที่อยู่ในวงจำกัดของคนสนใจเฉพาะกลุ่ม ก็กลายเป็นศิลปะที่อยู่ตามถนน ละครตามฟุตบอล ดนตรีตามสถานีรถไฟหรืองานศิลปะที่ลงไปหามวลชนมากขึ้น ศิลปะที่เราเคยมองว่าเป็นศิลปะชั้นสูง เป็นคลาสสิก ก็ไม่ได้ถูกให้ความสำคัญอีกต่อไป กลายเป็นศิลปะที่เป็นประชานิยม หรือคนทั่วไปสนใจ ฐานความคิดใหม่ มองความเสมอภาค ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มีผลต่อศักดิ์ศรีทางวัฒนธรรม กระจ่ายไปสู่วัฒนธรรม ผู้ศิลปะ เกิดมีแนวคิดในการสร้างสรรค์ศิลปะอย่างมากมาย ศิลปะไม่จำเป็นต้องสร้างงานบนแคนวาท อีกต่อไป ถือว่าแผ่นดิน ผืนทราย ห้องนา เป็น แคนวาท เป็นการทะลุกรอบ เพราะฉะนั้นหากครูศิลปะไม่เข้าใจเรื่องราวของศิลปะ หลังสมัยใหม่ การสอนเด็กให้เข้าใจความเปลี่ยนแปลงของศิลปะคงเป็นไปได้ยาก และอาจไม่ทันเหตุการณ์ ความก้าวหน้า นี่เองจึงเป็นที่มาให้การสอนทฤษฎีทางศิลปะต้องมีการปรับเปลี่ยน จึงต้องบูรณาการความรู้ ความคิด การเรียนการสอนศิลปะรวมทั้งการสร้างนวัตกรรมจึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่จะต้องอธิบายให้ครูศิลปะเข้าใจเพื่อให้ทันต่อสิ่งเหล่านี้

ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน เป็นรากฐานเดิมของศิลปศึกษาซึ่งยังคงความสำคัญ เพราะการสอนศิลปะไม่จบเพียงปฏิบัติการด้านเดียว แต่ต้องพูดถึงปัญหาทัศนคติเรื่องของความรู้ ความเข้าใจ ในประวัติศาสตร์ศิลป์สุนทรียศาสตร์ ศิลปวิจารณ์ และการปฏิบัติ เพราะสิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิดกระบวนการ ด้านการสอนศิลปะ ทั้งการให้ความรู้ และปฏิบัติการ

ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย การศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย (Thai Wisdom) คือการกลับมาสู่วัฒนธรรม วิถีการดำเนินชีวิต ยอมรับในเรื่องของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเท่าเทียมกัน เพื่อให้เกิดความสมดุลย์ ระหว่างกัน ซึ่งที่ผ่านมา เกิดปัญหาอ่อนแอ เพราะเราไม่เชื่อมั่นในภูมิปัญญาของตัวเอง ทุกอย่างขึ้นอยู่กับภูมิปัญญาตะวันตก เพียงอย่างเดียว และในความเป็นจริงแล้ว ในเรื่องของความรู้นั้นทางตะวันออกก็มีความลึกซึ้งไม่ด้อยกว่าตะวันตกเลย เพราะฉะนั้นจึงเป็นที่มาที่ทำให้พหุศิลปศึกษายอมรับวิถีชีวิต ยอมรับตะวันตก และไม่ดูถูกตะวันออก จึงทำให้การจัดการศึกษาศิลปศึกษา จะต้องลงไปสู่ชุมชนชาวบ้าน คือศิลปะที่อยู่ในชุมชน ศิลปะที่อยู่ในท้องถิ่น ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม

เพราะฉะนั้นเรื่องของภูมิปัญญานี้จึงมีความสำคัญเป็นพหุศิลปศึกษาหนึ่งในหลายอย่าง ถามว่าเมื่อเรามีความเข้าใจตรงนี้ มีการสร้างหนังสือ สร้างบทเรียน สร้างวิธีการเรียนการสอน ตรงนี้หรือยัง

ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงพหุปัญญา เป็นการศึกษาในเรื่องของสมอง ซึ่งมีนัยบอกว่า สมองของมนุษย์เรานั้น มีความคิดสร้างสรรค์อยู่หลายระดับ จนถึงเป็นอัจฉริยะได้ในหลายสาขาวิชา ทั้งวิทยาศาสตร์ กีฬา ภาษา ทั้งดนตรี ศิลปะ แม้แต่เรื่องของคอมพิวเตอร์ เป็นการบอกว่า หากมนุษย์มีความสามารถ มีสมองที่จะคิดได้ทั้งซีกซ้ายและซีกขวา ที่แตกออกไปเป็นหลายความสามารถ หากว่าเราต้องการสร้างพลังร่วม คือเอาสิ่งหนึ่งไปผสมสิ่งหนึ่งแล้วมันระเบิด มันจะเกิดพลัง เราจะเห็นได้จากหมอนี่นิยมส่งลูกไปเรียนดนตรีมากขึ้น เพราะรู้ว่า ศิลปะเป็นส่วนของจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ เพราะฉะนั้นจากความคิดนี้จึงทำให้เกิดความคิด เรื่องการสอนศิลปะที่แยกโดด เมื่อเราพัฒนางานศิลปะเราสามารถนำเอาความรู้อื่นๆ มาเสริมได้ เช่นความรู้ในเชิงเหตุผล ตรรกะ ภาษา วิทยาศาสตร์ ส่วนจะอย่างไรที่จะเอาความรู้เหล่านั้นมาประสานกับศิลปะได้นั้นขึ้นอยู่กับกิจกรรมศิลปะที่ไม่ใช่กิจกรรมที่แยกโดดๆ เรายอมรับสมองที่มันเชื่อมโยงเหล่านี้ จึงนำไปสู่การสร้างกิจกรรมในเชิงเหตุผล ซึ่งเหตุผลสามารถนำไปสู่การพัฒนาจินตนาการได้ ดังนั้นกิจกรรมศิลปะไม่ใช่ให้เด็กเขียนรูปทิวทัศน์ โดยไม่มีนัยของเหตุผลต้องเชื่อมโยงในเชิงเหตุผลได้ เราสามารถที่จะสร้างเหตุผลโดยที่ให้หลักเกณฑ์ในทางศิลปะ เช่นงานศิลปะที่พูดถึง DBAE จะต้องให้เด็กวิจารณ์ว่าภาพนี้ดูแล้วมีความรู้สึกอย่างไร เรื่องความรู้ นำความรู้ในเรื่องของเหตุผล เรื่องของความงาม นำไปผสมกับเหตุผลได้ด้วยเช่นกัน เพราะฉะนั้นหากเราให้กิจกรรมแก่เด็ก โดยพาไปดูภาพเขียนในผนังโบสถ์ เด็กดูแล้วบอกว่าทึมๆ นี่เป็นเรื่องของความรู้สึก เป็นความรู้สึกที่สะท้อนอะไรบ้างในเชิงเหตุผล อาจเป็นเรื่องวิถีชีวิต เรื่องของศาสนา เรื่องการแพทย์ บางทีเป็นเรื่องการรุกรานของต่างชาติ เช่น ภาพการแต่งกายแบบชาวยุโรป บ้านไทยบ้านจีน อยู่ในผนังเดียวกัน มันเป็นการสะท้อนเหตุผลทางประวัติศาสตร์ ว่ายุคนั้น สมัยนั้น เริ่มมีต่างชาติเข้ามา มีการแพทย์แผนโบราณ มีพิธีกรรมต่างๆ มีคำอธิบายมากมายในภาพนั้น ฉะนั้นเมื่อเราจัดกิจกรรม ศิลปะแก่เด็ก จึงไม่ควรให้เด็กวาดรูปอย่างเดียว กิจกรรมของเด็ก คือการพาไปดูงาน ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ ในวัด แทนที่จะพาไปมิวเซียม วัด คือมิวเซียมก็เป็นได้ กิจกรรมต่างๆมีมากมายหลายทาง ทั้งในเชิงความคิด เชิงเหตุผล ขึ้นอยู่ที่ครูศิลปะจะนำไปเลือกใช้แบบไหน หากการเรียนการสอนจบลงในเชิงจินตนาการอย่างเดียว เป็นการมองด้านเดียว การผสมผสานที่ทำให้คนศิลปะมีระบบมากขึ้น คนทางด้านสมองซีกขวา เวลาให้กิจกรรมก็จะสนใจทางด้านศิลปะมากขึ้น นั่นคือการทะลายความคิดของศิลปะ ของจินตนาการ กับเหตุผล ให้ทะลายลง จะทำให้คนทางศิลปะเป็นคนมีเหตุผล มีระบบวิธีคิด ก่อนแล้วจึงจะสร้างสรรค์ผลงาน นั่นก็คือ R และ D นั่นเอง เป็นการยอมรับในเรื่องของสติปัญญาหลายๆด้าน

ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงความสามารถพิเศษ หมายถึงเด็กมีความสามารถพิเศษ มีทั้งที่ปกติ ดังว่าปกติ หรือรวมทั้งเด็กที่ด้อยโอกาส เราต้องยอมรับที่ว่ามนุษย์นั้นมีความแตกต่างกัน และความสามารถพิเศษนั้น เป็นสิ่งที่โลกให้ความสนใจ ถือเป็นการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ และสามารถที่จะนำไปสู่ทรัพย์สินทางปัญญา เป็นเรื่องของการผลิตในเชิงอุตสาหกรรม เมื่อการให้ความสำคัญในทรัพย์สินตรงนี้ เราจึงต้องจัดหาหลักสูตรเพื่อพัฒนาศักยภาพของเด็ก ดังนั้นการศึกษาจะต้องใช้การผสมผสานกัน เพราะเด็กนั้นมีความแตกต่างกันหลายอย่าง และโลกมีความซับซ้อนมากขึ้น เราจึงต้องสร้างเด็กไทย บุรณาการความรู้ให้เข้มแข็ง ให้การศึกษาหลายอย่าง เกิดขึ้นตรงนี้ เพราะฉะนั้นการศึกษาต่อไปนี้จึงไม่ควรแยกเพียงเรื่องเดียว ดังนั้นจึงเป็นที่มาของความคิดที่จะดึงความสามารถเหล่านี้มา ต่อไปต้องสร้างหลักสูตรเพื่อรองรับ ขณะเดียวกันก็ควรให้ความสำคัญกับสื่อการเรียนรู้ และนวัตกรรมต่างๆ เพื่อที่จะพัฒนาศักยภาพของเด็กไทยให้เข้มแข็ง ในตัวเองด้วยการศึกษาที่หลากหลายเพื่อเข้าสู่ในสิ่งที่เรียกว่าการแข่งขันซึ่งถ้าไม่แข่งขันเราก็จะถูกเอาเปรียบไม่เท่าทันความรู้ไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ข้อสำคัญจะต้องเป็นการเรียนรู้เท่าทันที่เราไม่ทิ้งรากของสังคมไทย นี่เองจึงเป็นที่มาของการสร้างทฤษฎีใหม่ขึ้นมา

จากความคิดเห็นของอำนาจ เป็นสบาย จึงสรุปได้ว่า ได้ว่าในโลกปัจจุบันที่มีความหลากหลาย ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ชุมชน ท้องถิ่น ชุมชนโลก การศึกษาจะต้องยอมรับความหลากหลาย และความแตกต่าง การมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน สอดคล้องกับความต้องการพัฒนาของสังคมไทย ไม่ปฏิเสธความรู้จากภายนอก ขณะเดียวกัน ก็ไม่ปฏิเสธตัวเอง เป็นการเรียนรู้อย่างมีสมดุลในส่วนขององค์ความรู้ทางด้านศิลปะ เกี่ยวพันกับสมองซีกขวา ซึ่งเป็นเรื่องของจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ ที่ความคิดสร้างสรรค์นี้สามารถนำพาความเชื่อมโยงกับความรู้ต่างๆ ได้ หากการพัฒนาาร่วมกันระหว่างจินตนาการและเหตุผลได้ การศึกษาศิลปะจะสามารถพัฒนาเป็นระบบได้มากขึ้น มีความเข้มแข็งพอที่จะใช้พลังความคิดสร้างสรรค์เพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤตต่างๆ ได้

จากการสัมภาษณ์ อารี สุทธิพันธุ์ เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2548 มีใจความดังนี้

1. ความเข้าใจเกี่ยวกับสาระที่สำคัญของทฤษฎีพหุศิลปศึกษาแต่ละทฤษฎี ตามความเห็นของท่าน เป็นอย่างไร

ผมมีความเห็นว่า งานบัณฑิตศึกษาของคณะศิลปกรรมศาสตร์ที่ตีพิมพ์ พหุศิลปศึกษา เป็นการจัดลำดับทางความคิด และนำเสนอการกระทำเป็นรูปแบบของทฤษฎีที่มีคุณค่ามาก สอดคล้องกับระดับการรู้คิดที่ยอมรับกันว่า มีความรู้ มีความเข้าใจ สามารถนำไปใช้ รู้จักวิเคราะห์ สามารถสังเคราะห์และประเมินค่า ตามแนวการประเมินผลการรู้คิดได้

การนำเสนอทฤษฎีพหุศิลปศึกษา เข้าข่ายรู้จักวิเคราะห์และสามารถสังเคราะห์ โดยนำเสนอเป็นแผนงาน และกำหนดเป็นโครงการพัฒนาพหุศิลปศึกษา ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ระยะที่ 9 (2545 - 2549) ภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ดังมีแผนงาน 9 แผน คือ

1. แผนงานพัฒนาโครงสร้างหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้
2. แผนงานพัฒนาบุคลากรวิชาการ
3. แผนงานพัฒนางานวิชาการและวิจัย
4. แผนงานพัฒนาการเรียนรู้และสร้างสรรค์
5. แผนงานพัฒนาการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์
6. แผนงานพัฒนาพหุศิลปศึกษาในบ้าน
7. แผนงานพัฒนาพหุศิลปศึกษาในสังคม
8. แผนงานพัฒนาแหล่งการศึกษาค้นคว้า
9. แผนงานพัฒนาศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย

ผมใคร่ขอแสดงความชื่นชมที่นักการศึกษาศิลปะรุ่นหลัง สามารถจัดลำดับความคิด ความจริง และความเปลี่ยนแปลงตามแนวคิด จนนำเสนอเป็นงานบัณฑิตของคณะศิลปกรรมศาสตร์ได้

การพัฒนาเปลี่ยนแปลงเท่าที่ผ่านมา ผมอยากสรุปนำเสนอเป็นแนวทางตามลำดับ คือ

1. พ.ศ. 2500 - 2510 เพิ่มหัตถศึกษาเข้าในองค์ 3 ของการศึกษา เป็นองค์ 4
2. พ.ศ. 2510 - 2520 เน้นความสำคัญของนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ให้แสดงออกเสรี
3. พ.ศ. 2520 - 2530 เน้นศิลปะสองทางให้แก่นักเรียน เน้นการบูรณาการ
4. พ.ศ. 2530 - 2540 เน้นศิลปะเชิงแบบแผน คือ ประสานความรู้ประวัติศาสตร์ศิลปะ

สุนทรียศาสตร์ การวิจารณ์ และการปฏิบัติ

และหลังจาก พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา เรามีรัฐธรรมนูญใหม่ เรามีสิ่งที่ต้องเผชิญมาก ดังนั้น ทฤษฎีพหุศิลปศึกษา ผมว่ามีสาระมาก และจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับสังคมปัจจุบัน

ที่ควรกล่าวถึงเป็นข้อสังเกตก็คือ เท่าที่เป็นมาในรอบของศิลปศึกษากลับมาที่เรา ที่เป็นการจัดการกิจกรรมศิลปะให้นักเรียนภายใต้ระบบการศึกษา : ประถมศึกษา มัธยมศึกษา จะสอนอะไรเรากำหนดเป็นความคิดรวบยอดใหญ่ (main concept) ให้เท่านั้น เราไม่มีความคิดรวบยอดย่อยและรายละเอียด เป็นการเรียนการสอนกับครูคนเดียว เน้นความสามารถในการทำตามต้นแบบ

จนถึงช่วงเวลา 2510 - 2520 เป็นช่วงเน้นความสำคัญของนักเรียน เน้นความเจริญงอกงามของผู้เรียน ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา จึงได้ให้ผู้เรียนสังกัดภาควิชาศิลปะ สาขามัธยมศึกษา ได้เปลี่ยนแปลงให้มีการบูรณาการทางด้านเนื้อหาสาระของศิลปะภายใต้ระบบการศึกษาดังที่วิทยาลัยการศึกษาได้เป็นหัวใจมาแล้ว

และพหุศิลปศึกษาที่ได้นำเสนอนี้ ผมมีความเห็นว่า มีสาระอย่างยิ่ง เพราะ นำเสนอทั้งความคิดรวบยอดใหญ่และที่มาของความคิดตามทฤษฎีต่าง ๆ รวมกันถึง 5 ทฤษฎี เป็นการนำเสนอให้เห็นที่มาและที่ควรจะเป็นไปตามแนวคิดของครูคนนี้ และผมอยากเสนอความเห็น ว่า เสนอเพียง 4 ทฤษฎีก็พอ สำหรับทฤษฎีที่ 5 นั้น เน้นเฉพาะผู้เรียนส่วนน้อย ซึ่งจะต้องศึกษาจัดหลักสูตรกันเป็นพิเศษต่อไป

อย่างไรก็ดี เพื่อย้ำให้เห็นสาระสำคัญของทฤษฎีพหุศิลปศึกษา (Arts Education) ผมอยากเตือนให้ครูผู้สอนศิลปะทั้งหลาย ตระหนักในการเปลี่ยนแปลงที่ต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษในเรื่อง ความสำคัญของส่วนรวม ความสำคัญของเอกภาพ มองพหุศิลปศึกษาเชิงบูรณาการ และอยากเสริมว่าคำว่าบูรณาการ นั้น เป็นเพียงสภาวะธรรมอย่างหนึ่ง ที่ประกอบด้วยความหลากหลาย

ผมจำได้ว่าเมื่อเรียนวิชาการศึกษาระดับปริญญาโท อาจารย์สาโรจน์ บัวศรี ท่านให้คำอธิบายว่า การบูรณาการ มันก็เหมือนกับการเอา ปูน หิน ทราย นั้น มาประสมกันให้ได้สัดส่วนเหมาะสม ผสมกันแล้วก็ได้ปูนซีเมนต์ที่แข็ง หากเอาทุกอย่างรวมกันเฉยๆ มันก็ไม่แข็งแต่อย่างใด

บูรณาการมันต้องมีสัดส่วน มีการวางแผน ผมจึงอยากสนับสนุนว่า ทฤษฎีพหุศิลปแต่ละทฤษฎีมีสาระที่ต้องนำมาขยาย พัฒนาจัดการให้มีการเรียนการสอนโดยเร่งด่วน

2. กิจกรรมการเรียนการสอนของพหุศิลปศึกษา สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนได้อย่างไร

ผมขอตอบว่า กิจกรรมการเรียนการสอนของพหุศิลปศึกษาจริงๆ แล้วมันก็คือ กิจกรรมการเรียนการสอนของวิชาศิลปะแบบเดิม เพียงแต่ผู้สอนนำเอาทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงศิลปะหลังสมัยใหม่ เป็นแกนนำไปจัดกิจกรรม ก็ได้เป็นองค์รวมใหม่ และมีประโยชน์มากด้วย อย่างเช่น ขณะนี้เมื่อผมมีโอกาสสอน จัดกิจกรรม ผมก็ทำตามทฤษฎีพหุศิลปศึกษา เช่น สร้างสรรค์ศิลปะอย่างอิสระ ไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว ผมก็พยายามพิสูจน์ทดลองให้เห็นว่ากฎเกณฑ์ในอดีตที่ผ่านมา มันเหมาะสำหรับสมัยหนึ่ง หลังจากได้ศึกษากฎเกณฑ์เหล่านั้นแล้ว ก็สามารถสร้างสรรค์รูปแบบศิลปะได้อย่างอิสระ ตามแนวคิดของการกระทำที่ว่า ให้เขาเห็นสองสิ่งก่อน แล้วเขาก็จะคิดถึงสิ่งที่สามได้

ดังนั้น ผมใคร่ขอเรียนยืนยันว่า กิจกรรมการเรียนการสอน สามารถนำไปใช้พัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนได้ เมื่อเราเริ่มที่ผู้เรียน เมื่อผู้เรียนมีความพร้อม เมื่อผู้เรียนมีความเบิกบานพอใจ เมื่อผู้เรียนมีความสุข ผมได้นำเสนอเป็นรูปแบบของศิลปะตามอริยาถัยไปแล้ว

3. โดยภาพรวมของหนังสืออ่านประกอบ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 - 2545 ท่านคิดว่ามีข้อเสนอแนวคิดพหุศิลปศึกษาในเรื่องใด (รายชื่อหนังสือ 44 เล่ม)

ผมขอตอบว่า ทุกสิ่งทุกอย่างไม่แน่นอน หมุนเวียนต่อไป หนังสืออ่านประกอบตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 นั้น ผมมีอายุได้ 67 ปีครับ เลยไม่ได้มีเวลาอ่าน คงตอบคำถามข้อนี้ไม่ได้ แต่ก็มีความเห็นอยากเสนอว่า ธรรมดา

แล้ว ผู้เขียนหนังสืออ่านประกอบทุกท่าน จะต้องเป็นผู้อ่านมากมาก่อน และสามารถสังเคราะห์สิ่งที่อ่าน เป็นเหมือนข้อมูลดิบนั้นมาสื่อเป็นหนังสือ และผมเชื่อว่าทุกท่านเข้าใจดีว่าส่วนรวมมีค่ามากกว่าส่วนย่อย คงไม่มีการนำเสนอเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดด ๆ เป็นแน่ มันต้องเป็นพหุศิลปศึกษามีส่วนแน่นอนครับ

สรุปความคิดเห็นของ อารี สุทธิพันธุ์ ต่อการนำเสนอแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษา มาพัฒนาการเรียนการสอนศิลปศึกษา เนื่องจากสังคมปัจจุบันนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลง เปิดกว้างทางความคิด เพิ่มความรู้ที่หลากหลายวัฒนธรรม และกระบวนการเรียนการสอน หลากหลายวิธีการ ใช้วิธีการบูรณาการแนวคิดศิลปะ วิทยาศาสตร์ ปรัชญา ที่สังเคราะห์มาจากสภาพความต้องการของสังคม และแนวคิดศิลปศึกษากระบวนการทัศน์ใหม่ ต้องตามกระแสนี้ พหุศิลปศึกษาจึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่จะต้องความเข้าใจเป็นอย่างยิ่งพหุศิลปคือการบูรณาการที่ประกอบไปด้วยความหลากหลายเป็นการเปิดโลกทัศน์ใหม่ของศิลปศึกษา

3. หลักสูตรศิลปศึกษา

ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการด้านต่าง ๆ ของโลกยุคโลกาภิวัตน์ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจของทุกประเทศรวมทั้งประเทศไทยด้วย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาของชาติ ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศเพื่อสร้างคนไทยให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพพร้อมที่จะแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในเวทีโลก

หลักสูตรการศึกษาของประเทศที่ใช้อยู่ คือ หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการโดยกรมวิชาการ ได้ติดตามผลและดำเนินการวิจัยเพื่อการพัฒนาหลักสูตรตลอดมา ผลการศึกษาพบว่า หลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนานกว่า 10 ปี มีข้อจำกัดอยู่หลายประการไม่สามารถส่งเสริมให้สังคมไทยก้าวไปสู่สังคมความรู้ได้ทันการณ์ ในเรื่องที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. การกำหนดหลักสูตรจากส่วนกลางไม่สามารถสะท้อนสภาพความต้องการที่แท้จริงของสถานศึกษาและท้องถิ่น
 2. การจัดหลักสูตรและการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยียังไม่สามารถผลักดันให้ประเทศไทยเป็นผู้นำด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีในภูมิภาค จึงจำเป็นต้องปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้คนไทยมีทักษะกระบวนการและเจตคติที่ดีทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีความคิดสร้างสรรค์
 3. การนำหลักสูตรไปใช้ยังไม่สามารถสร้างพื้นฐานในการคิด สร้างวิธีการเรียนรู้ให้คนไทยมีทักษะในการจัดการและทักษะในการดำเนินชีวิต สามารถเผชิญปัญหาสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 4. การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศยังไม่สามารถที่จะทำให้ผู้เรียนใช้ภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษในการติดต่อสื่อสารและการค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่หลากหลายในยุคสารสนเทศ
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้บุคคล มีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่าสิบสองปี โดยการจัดการศึกษาต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน ประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคมแห่งการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติดังกล่าวได้กำหนดให้มีการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อและให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ รวมถึงจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนแต่ละกลุ่มเป้าหมายด้วย (กรมวิชาการ 2544 1-2)

โดยการจัดการศึกษา มุ่งเน้นให้ความสำคัญทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ มีคุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาให้เป็นคนที่มีความสมดุลย์ โดยทุกคนมีความสามารถที่จะเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพให้ความสำคัญทั้งความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของสังคมไทย การเมือง การปกครอง อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ความรู้ทักษะทางด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีความรู้ด้านความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ระบบศิลปศึกษา เป็นศาสตร์วิชาหน่วยหนึ่งของระบบต่างๆ ในสังคมเช่นเดียวกับระบบทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง และระบบการศึกษาต่างๆ ซึ่งจะต้องมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อสังคม ตามความถนัด ของแนวทางของตัวเอง

จากสภาพของสังคมไทยในสมัยก่อน มีความผูกพันกันในครอบครัวแน่นแฟ้น กลมเกลียวใกล้ชิดกัน มีสถาบันที่เป็นศูนย์กลางของสังคมคือวัด ทำหน้าที่ให้การศึกษาแก่ประชาชนในสังคมนั้น ดังนั้นวัดจึงเป็นแหล่งศูนย์รวมทางความคิด ความเชื่อ มีกิจกรรมที่เกิดขึ้นในวัด ซึ่งเป็นเรื่องของสังคมทั้งสิ้น จึงเป็นที่มาทำให้ศิลปะกับศาสนา มีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างแยกไม่ออก ค่านิยมทางศิลปะ จึงขึ้นอยู่กับศาสนา และศาสนาจึงเป็นแหล่งใหญ่สำหรับศิลปินใช้เป็นที่พักพิงงานศิลปะ ศิลปะศึกษาของไทยในอดีตจึงมีค่านิยมที่เน้นให้ครูเป็นผู้ถ่ายทอดจากที่พื้นฐานเดิมของศิลปะมีที่มาจาก การถ่ายทอดจากครู ความคิดในการสืบทอดตามกระแสประเพณีที่แสดงออกจึงเป็นลักษณะของช่างฝีมือ เน้นด้านการมีทักษะ ความชำนาญ การวิวัฒนาการต่อมา เริ่มคลี่คลายถึงช่วงสำคัญในปี พ.ศ. 2475 ที่ได้มีการกำหนด

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2479 มุ่งศึกษา 3 ด้าน คือ พุทธศึกษา จริยศึกษา และพลศึกษา จนถึงแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2494 มุ่งศึกษาด้านที่ 4 คือ หัตถศึกษา โดยรวมงานช่างและศิลปะเข้าด้วยกัน หลักสูตรศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษา ปี พ.ศ. 2498 เริ่มนำคำว่า “งานศิลปะ” มาใช้โดยมีความหมายถึงลวดลาย การจัดภาพ การเขียนแผนผัง การใช้สี ศิลปะศึกษาได้รวมถึงงานศิลปะ การเขียนภาพ งานฝีมือ หลักสูตรปี พ.ศ. 2498 ถูกยกเลิกผสมเข้าไปในหลักสูตรเดิม พ.ศ. 2503 หลักสูตรประถมศึกษาตอนต้นมุ่งส่งเสริมการแสดงออกโดยเสรีภาพทางสุขภาพทางจิตมากกว่าทักษะทางศิลปะ นับว่าเป็นเวลานานที่ใช้หลักสูตรนี้จนเหตุการณ์สำคัญคือ 14 ตุลาคม 2516 สภาพสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป เกิดระดมความคิดจากนักวิชาการและสามัญชน สัมมนาของคณะกรรมการทางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา ซึ่งเริ่มในปี พ.ศ. 2517 ได้สร้างผลไปสู่แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 และกำหนดหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 ศิลปะศึกษาได้จัดเข้าอยู่ในกลุ่มพัฒนาบุคลิกภาพ สะท้อนผลในลักษณะนามธรรมมากกว่าตัวผลงาน และในฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533 ผลของการศึกษาพบว่า มีข้อจำกัดอยู่หลายประการที่ไม่สามารถส่งเสริมให้คนไทยเข้าไปสู่สังคมความรู้ได้เท่าทันการณ์ในหลายเรื่อง พระ

ราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา เพิ่มศักยภาพของผู้เรียนให้มีขีดความสามารถในการแข่งขัน สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขได้บนพื้นฐานของความเป็นไทยและความเป็นสากล จึงกำหนดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศที่สามารถนำไปใช้จัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย รวมทั้งการศึกษาพิเศษและการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความสามารถพิเศษ

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ให้สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา จึงกำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. ระดับช่วงชั้น ได้มีการกำหนดหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้น ตามระดับพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนี้

ช่วงชั้น 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3

ช่วงชั้น 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6

ช่วงชั้น 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3

ช่วงชั้น 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6

2. สาระการเรียนรู้

กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนเป็น 8 กลุ่ม ดังนี้

2.1 ภาษาไทย

2.2 คณิตศาสตร์

2.3 วิทยาศาสตร์

2.4 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

2.5 สุขศึกษาและพลศึกษา

2.6 ศิลปะ

2.7 การงานอาชีพและเทคโนโลยี

2.8 ภาษาดังประเทศ

สาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มนี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ โดยอาจจัดเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรก ประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอน เพื่อสร้างพื้นฐานการคิด และกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาและวิกฤตของชาติ กลุ่มที่สอง ประกอบด้วย สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาดังประเทศ เป็นสาระการเรียนรู้เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์และสร้างศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์

สาระมาตรฐานมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

สาระ

สาระที่ 1 : ทศนศิลป์

สาระที่ 2 : ดนตรี

สาระที่ 3 : นาฏศิลป์

ในที่นี่จะขอกล่าวถึงสาระของมาตรฐานการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเท่านั้นคือ สาระที่ 1 ด้านทัศนศิลป์

มาตรฐาน ศ 1.1 : สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ และการวิเคราะห์ วิพากษ์

วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิด ต่องานศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 1.2 : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาสากล

สรุปได้ว่า เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา จึงได้กำหนดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้น ซึ่งเป็นหลักสูตรแกนกลาง สามารถนำไปจัดการศึกษาได้ทั้งในระบบ นอกกระบบ และศึกษาตามอัธยาศัย รวมทั้งการศึกษาพิเศษ และการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความสามารถพิเศษ วิชาศิลปะจัดอยู่ในสาระทัศนศิลป์ โดยกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็น 2 มาตรฐาน คือ มาตรฐานที่ 1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ และการวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิด ต่องานศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชมและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน มาตรฐานที่ 2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาสากล

มาตรฐานการเรียนรู้ด้านศิลปะศึกษาเพื่อมุ่งสู่การพัฒนาตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ดังกล่าว แล้วนี้มีความสอดคล้องกับทฤษฎีสนับสนุนพหุศิลปศึกษา 5 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงพหุปัญญา ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญา ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงศิลปะหลังสมัยใหม่ และทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงความสามารถพิเศษ

ตาราง 1 แสดงความสัมพันธ์สอดคล้องทางมาตรฐานการเรียนรู้กับทฤษฎีทางศิลปศึกษา

สาระการเรียนรู้	เนื้อหา	ทฤษฎี				
		DBAE	MIAE	TWAE	PMAE	GCAE
มาตรฐาน ศ 1.1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตาม จินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์	- ศิลปปฏิบัติ - ความคิดสร้างสรรค์ - หลักการทางศิลปะ - มิตสัมพันธ์ -สุนทรียศาสตร์	✓				✓
การวิเคราะห์ วิพากษ์ วิวิจารณ์ เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์	- ศิลปวิจารณ์	✓				
ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิด ต่องานศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม และ ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	- สุนทรียศาสตร์	✓				
มาตรฐาน ศ 1.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่าง ทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม	- ประวัติศาสตร์ศิลป์ - หลักการทางศิลปะ	✓				
เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็น มรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาสากล	- ภูมิปัญญาไทย - ภูมิปัญญาสากล - สุนทรียศาสตร์	✓		✓	✓	

หมายเหตุ :

DBAE	หมายถึง	ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน
MIAE	หมายถึง	ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงพหุปัญญา
TWAE	หมายถึง	ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย
PMAE	หมายถึง	ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงศิลปะหลังสมัยใหม่
GCAE	หมายถึง	ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงความสามารถพิเศษ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การดำเนินการศึกษาค้นคว้าเรื่องการวิเคราะห์หนังสืออ่านประกอบการเรียนรู้อุปศึกษาในบริบทของพหุศิลปศึกษา ผู้วิจัยนำเสนอการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ดังนี้

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยสำรวจหนังสืออ่านประกอบการเรียนรู้อุปศึกษา (ด้านทัศนศิลป์) ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ระหว่างปี พุทธศักราช 2540-2545 จำนวน 44 เล่ม ดังนี้

ปี พ.ศ.	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง
พ.ศ. 2540	1. สีสันและความงาม 2. ศิลปพิจารณา 3. ทัศนศิลป์ศึกษาไทย 4. ทัศนศิลป์และความงาม 5. มนุษย์กับจินตนาการ 6. ประสบการณ์สุนทรีย์ 7. ศิลปพรรณ 8. ศิลปะรอบตัวเรา 9. บ้านใดเข้าถึงศิลปะ 10. หลักการวาด 11. ออกแบบกราฟฟิค 12. วัดบางขุนเทียนใน	อำนาจ เย็นสบาย อำนาจ เย็นสบาย วิรุณ ตั้งเจริญ อารี สุทธิพันธุ์ อารี สุทธิพันธุ์ อารี สุทธิพันธุ์ วิรุณ ตั้งเจริญ น. ณ ปากน้ำ น. ณ ปากน้ำ น. ณ ปากน้ำ วรพงศ์ วรชาติอุดมพงษ์ น. ณ ปากน้ำ รวม 12 เล่ม
พ.ศ. 2541	1. วิวัฒนาการของศิลปะ 2. นำชมพระบรมมหาราชวังและวัดพระแก้ว 3. ศิลปกรรมในบางกอก	น. ณ ปากน้ำ สมบัติ จำปาเงิน น. ณ ปากน้ำ รวม 3 เล่ม

ปี พ.ศ.	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง
พ.ศ. 2542	1. ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน 2. ศิลปะในชีวิตประจำวัน 3. ช่างสิบหมู่ศิลปกรรมไทยโบราณ 4. มรดกศิลปกรรมพื้นบ้าน 5. สารานุกรมของใช้พื้นบ้านในอดีต 6. พระบรมราชอนุสาวรีย์ 8 รัชกาล มรดกโลกในประเทศไทย 7. ศิลปกรรมแห่งอาณาจักรศรีอยุธยา 8. มรดกโลกในประเทศไทย 9. พระอารามหลวงที่สำคัญและวัดประจำ รัชกาล 10. ลายศิลป์ไทย 11. ออกแบบตกแต่ง 12. ทักษะศิลป์ศึกษา 13. ออกแบบสร้างสรรค์ 14. พิมพ์ภาพ 15. ศิลปะพื้นบ้าน 16. ศิลปินไทยร่วมสมัย 17. ทักษะศิลป์ตะวันตกสมัยเก่า 18. ทักษะศิลป์สมัยใหม่ 19. วาดภาพระบายสี	วิบูลย์ ลี้สุวรรณ น. ณ ปากน้ำ อุไร สิงห์ไพบูลย์ วิบูลย์ ลี้สุวรรณ สนม ครุฑเมือง มณฑนุสรณ์ น. ณ ปากน้ำ ณัฐวุฒิ อุไร สิงห์ไพบูลย์ ณรงค์เดช ไพโรพพิบูลย์กิจ วรพงศ์ วรชาติอุดมพงศ์ วิรุณ ตั้งเจริญ วิรุณ ตั้งเจริญ วิรุณ ตั้งเจริญ วรรณรัตน์ อินอำ อำนาจ เย็นสบาย อำนาจ เย็นสบาย วิรุณ ตั้งเจริญ วิรุณ ตั้งเจริญ รวม 19 เล่ม
พ.ศ. 2543	1. เทคนิคการระบายสีน้ำมันและศิลปะวิจัย 2. ความเข้าใจในศิลปะ 3. เรือนไทย บ้านไทย 4. พระที่นั่งทรงผนวช	โกศล พินกุล น. ณ ปากน้ำ ศรีศักดิ์ วลลิโกตม น. ณ ปากน้ำ รวม 4 เล่ม
พ.ศ. 2544	1. 5 นาทีกับศิลปะไทย 2. สารานุกรมในศิลปะตะวันตก 3. ศิลปะไทยที่น่ารู้ 4. ศิลปะน่ารู้ในสองศตวรรษ 5. จิตรกรรมฝาผนังไทยหนึ่งในสยาม 6. วัดบวรนครหลวง	วิบูลย์ ลี้สุวรรณ วิบูลย์ ลี้สุวรรณ วิบูลย์ ลี้สุวรรณ วิบูลย์ ลี้สุวรรณ น. ณ ปากน้ำ น. ณ ปากน้ำ รวม 6 เล่ม รวมทั้งหมด 44 เล่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างแบบวิเคราะห์หนังสืออ่านประกอบการเรียนรู้วิชาศิลปศึกษาให้มีความสมบูรณ์ และสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลรายละเอียดของเนื้อหาหนังสืออ่านประกอบ โดยการกำหนดระยะเวลา เพื่อพิจารณาพัฒนาของหนังสืออ่านประกอบให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางวิทยาการด้านศิลปศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิเคราะห์เนื้อหาหนังสืออ่านประกอบตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาแนวความคิดของการเรียนรู้ด้านศิลปศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาใหม่ ว่ามีความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีสันสนเทศศิลปศึกษาทั้ง 5 ทฤษฎี ซึ่งประกอบด้วย ทฤษฎีศิลปศึกษาเชิงแบบแผน ทฤษฎีศิลปศึกษาเชิงปฏิบัติ ทฤษฎีศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ทฤษฎีศิลปศึกษาเชิงศิลปะหลังสมัยใหม่ และทฤษฎีศิลปศึกษาเชิงความสามารถพิเศษ ซึ่งจะได้นำแนวคิดทฤษฎีไปสู่การกำหนดรายละเอียดต่างๆ

2. สืบหาหนังสือจากรายชื่อที่กระทรวงศึกษาธิการระบุว่า สามารถใช้อ่านประกอบการเรียนรู้วิชาศิลปศึกษาจากสำนักพิมพ์ โดยกำหนดหนังสือที่นำมาวิเคราะห์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ระหว่างปี พ.ศ.2540-2545

3. สร้างแบบการวิเคราะห์หนังสืออ่านประกอบเพื่อพิจารณาคูณลักษณะของหนังสือแต่ละเล่มว่าควรจะจัดเข้าในหัวข้อใดของแบบวิเคราะห์

4. นำแบบการวิเคราะห์หนังสืออ่านประกอบไปเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท เพื่อตรวจสอบพิจารณาความถูกต้องในรายละเอียดที่จะศึกษาวิเคราะห์ และความเหมาะสมในด้านต่างๆ ของทฤษฎี

5. นำแบบการวิเคราะห์หนังสืออ่านประกอบที่ได้รับการปรับแก้ตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาได้เสนอแนะนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 2 ท่านตรวจสอบคุณภาพของแบบวิเคราะห์ เพื่อพิจารณาความถูกต้องชัดเจน และความครอบคลุมของเนื้อหาพร้อมทั้งรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญนำมาปรับปรุงแก้ไขแบบวิเคราะห์หนังสือเพื่อให้เป็นแบบวิเคราะห์ที่สมบูรณ์ เมื่อได้รับความเห็นชอบจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 2 ท่าน ก็นำแบบวิเคราะห์ไปดำเนินการใช้เป็นแบบในการวิเคราะห์ต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลหนังสืออ่านประกอบการเรียนรู้วิชาศิลปศึกษา โดยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมหนังสืออ่านประกอบ จำนวนทั้งหมด 44 เล่ม โดยคัดเลือกจากหนังสือในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2540-2545

2. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการอ่าน และเก็บข้อมูลรายละเอียดของเนื้อหาหนังสืออ่านประกอบ เพื่อทำความเข้าใจกับเนื้อหา ดูเนื้อหาจัดอยู่ในเกณฑ์ใด และสัดส่วนของเนื้อหาไม่น้อยเกินไปพร้อมกับการจดบันทึกข้อมูลไว้ เมื่อได้ข้อมูลในแต่ละรายการ ก็จะลงบันทึกตามรายละเอียดของแบบวิเคราะห์ ที่จัดเป็นตารางรวมทุกปี เพื่อจะได้เห็นภาพรวมของหนังสือทั้งหมดว่ามีเนื้อหาแบ่งไปทางใดบ้าง

3. เมื่อเก็บครบถ้วนทุกเล่มได้แล้ว ก็จะทำการทบทวนผลการเก็บข้อมูล ถ้าเล่มใดที่ผู้วิจัยเกิดความสงสัยก็จะปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้แน่ใจ ผลของการเก็บรวบรวมข้อมูลรายละเอียดของหนังสืออย่างครบถ้วนสมบูรณ์ที่สุด

การจัดทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลรายละเอียดของการวิเคราะห์หนังสือแล้ว จึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามรายการในแบบวิเคราะห์หนังสือ ตามความมุ่งหมายของการศึกษา โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา โดยสร้างเกณฑ์การวิเคราะห์ตามทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษา
2. นำข้อมูลจากแบบวิเคราะห์เนื้อหา มาแจกแจงความถี่ของข้อมูลตามเกณฑ์การวิเคราะห์
3. วิเคราะห์จำนวนเนื้อหาตามเกณฑ์ด้วยค่าร้อยละ

$$\text{ร้อยละ} = \frac{\text{จำนวนความถี่ของข้อมูลแต่ละรายการ}}{\text{จำนวนหนังสือทั้งหมด}} \times 100$$

4. นำข้อมูลที่ได้เสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง
5. นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาสรุปผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ตาราง 2 ตารางการวิเคราะห์เนื้อหาสาระและเกณฑ์การวิเคราะห์ตามทฤษฎีพหุศิลปศึกษา

ทฤษฎีพหุศิลปศึกษา	เนื้อหาสาระของทฤษฎี	เกณฑ์การวิเคราะห์
1. ทฤษฎีพหุศิลปศึกษา เชิงแบบแผน	- มีเนื้อหาส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ ความเป็นมาของการสร้างสรรค์ศิลปกรรมในอดีต ชี้ให้เห็นคุณค่าของศิลปะและวัฒนธรรม รู้จักวิเคราะห์ วิพากษ์ วิวิจารณ์ ส่งเสริมการรับรู้ศิลปะ ก่อให้เกิดแรงดลใจในการสร้างสรรค์และจินตนาการในการสร้างงานศิลปะ	เนื้อหาที่ระบุให้เข้าใจหลักการความรู้ทางด้านศิลปะ 4 แกน ได้แก่ 1. ความรู้ในด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ 2. ความรู้ในด้านสุนทรียศาสตร์ 3. ความรู้ในด้านศิลปวิจารณ์ 4. ความรู้ในด้านศิลปปฏิบัติ
2. ทฤษฎีพหุศิลปศึกษา เชิงพหุปัญญา	- มีการเสนอเนื้อหาสาระเป็นแบบองค์รวม ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและบูรณาการความสามารถในทุกด้าน รวมถึงเจตคติ สุนทรียะ ความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ ตลอดจนการพัฒนา วัฒนธรรมบูรณาการไปพร้อมกัน ด้วยวิธีการและสื่อที่หลากหลาย มีการจัดประสบการณ์ และสร้างสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถเต็มตามศักยภาพของตน	เนื้อหาว่าด้วยความฉลาดทางเชาว์ปัญญาของมนุษย์ 8 ด้าน ได้แก่ 1. ปัญญาด้านภาษา 2. ปัญญาด้านตรรกะและคณิตศาสตร์ 3. ปัญญาด้านมิติสัมพันธ์ 4. ปัญญาด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว 5. ปัญญาด้านดนตรี 6. ปัญญาด้านมนุษยสัมพันธ์ 7. ปัญญาด้านตน 8. ปัญญาด้านธรรมชาติวิทยา
3. ทฤษฎีพหุศิลปศึกษา เชิงภูมิปัญญาไทย	- มีเนื้อหาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวทั้งที่เป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านและภูมิปัญญาที่คนไทยคิดค้นและสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ ซึ่งผู้เรียนสามารถสืบค้นหรือแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากบุคคล เอกสาร และประสบการณ์ตรง ตลอดจนมีแนวทางในการส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างสร้งงานศิลปะและงานช่างในรูปแบบที่หลากหลาย	หมายถึงเนื้อหาสาระที่ระบุให้เข้าใจภูมิปัญญาไทย 8 ด้าน ได้แก่ 1. วิธีการดำเนินชีวิต 2. ขนบธรรมเนียมประเพณี 3. ปรัชญาความเชื่อ 4. เรื่องเล่าพื้นบ้าน 5. ความเชื่อทางศาสนา 6. การละเล่นพื้นบ้าน 7. ศิลปะและงานช่าง 8. ภูมิปัญญาร่วมสมัย

ตาราง 2 (ต่อ)

ทฤษฎีพหุศิลปศึกษา	เนื้อหาสาระของทฤษฎี	เกณฑ์การวิเคราะห์
4. พหุศิลปศึกษา เชิงศิลปะหลังสมัยใหม่	- มีเนื้อหาส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และบูรณาการความคิดในการสร้างสรรค์งานศิลปะอย่างอิสระ ไม่ยึดติดกับรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง หรือมีกฎเกณฑ์ที่ตายตัว สามารถนำความรู้ไปสร้างผลงานด้วยเทคนิคและวิธีการที่หลากหลาย มีเสรีภาพในการจินตนาการ และเลือกใช้แรงบันดาลใจจากบริบททางสังคมและวัฒนธรรม เรียนรู้คุณค่าของสิ่งแวดล้อม การอยู่ร่วมกัน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เข้าใจความหลากหลายและความแตกต่างที่มีลักษณะเฉพาะตัวของงานศิลปะ ตลอดจนความสำคัญของกระบวนการคิด การทำงาน ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงผลงานที่สร้างสรรค์ตามความต้องการของผู้เรียนในรูปแบบต่างๆ	เนื้อหาระบุให้เข้าใจแนวคิดศิลปะหลังสมัยใหม่ ได้แก่ 1. กระบวนการคิดการทำงาน คำนึงถึงบริบทสังคม 2. สร้างสรรค์ศิลปะอย่างอิสระ ไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว 3. คุณค่าความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับชีวิต 4. สร้างสรรค์ผลงานด้วยเทคนิควิธีการที่หลากหลาย 5. มีแนวคิดเป็นแบบองค์รวม
5. ทฤษฎีพหุศิลปศึกษา เชิงความสามารถ พิเศษ	- มีเนื้อหาที่มีแนวคิดเชิงลึก มีโครงสร้างที่ส่งเสริมความสามารถในการสรุปความคิดรวบยอด ให้ประสบการณ์ที่แปลกใหม่ กระตุ้นความรู้สึกรักใคร่ที่ท้าทายความสามารถ และมีแนวทางในการสร้างสรรค์งานที่เป็นลักษณะเฉพาะสอดคล้องกับบุคลิกภาพของเด็กที่มีความสามารถพิเศษที่แตกต่างไปจากเด็กและเยาวชนทั่วไป อีกทั้งสาระที่ชี้ให้เห็นความสำคัญของกระบวนการคิดและการสร้างสรรค์ที่พัฒนาผลงาน	เนื้อหาระบุให้เข้าใจแนวคิดซี ไอ เอส เอส ที ได้แก่ 1. ความคิดสร้างสรรค์ 2. จินตนาการ 3. ความรู้สึกสัมผัส 4. การจัดระบบภาพ 5. การพัฒนารูปทรง

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาครั้งนี้ได้เสนอข้อมูลจากเนื้อหาหนังสืออ่านประกอบ การเรียนรู้ วิชาศิลปศึกษา ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540-2545 ในบริบทของพหุศิลปศึกษา จำนวน 44 เล่ม โดยนำแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษามาเป็นเกณฑ์วิเคราะห์ วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ (เป็นรูปแบบของการพรรณนา)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์เนื้อหาของหนังสืออ่านประกอบการเรียนรู้วิชาศิลปศึกษาตามบริบทของพหุศิลปศึกษาในแต่ละปีและภาพรวม เสนอในตาราง 3 ถึง 8 ดังนี้

จากตารางที่ 3 พบว่า หนังสืออ่านประกอบการเรียนรู้ วิชาศิลปศึกษาในปี พ.ศ.2540 มีจำนวน 12 เล่ม หนังสือมีแนวคิดที่สอดคล้องกับทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน พบว่ามีมากที่สุด ด้านศิลปวิจารณ์ มีจำนวน 7 เล่ม รองลงมา ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ มีจำนวน 7 เล่ม ด้านสุนทรียศาสตร์ มีจำนวน 7 เล่ม และด้านศิลปปฏิบัติ มีจำนวน 4 เล่ม

หนังสือมีแนวคิดที่สอดคล้องกับทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย พบว่ามีมากที่สุด ด้านศิลปะและงานช่าง มีจำนวน 4 เล่ม รองลงมาด้านปรัชญาความเชื่อ มีจำนวน 3 เล่ม ด้านวิถีการดำเนินชีวิต มีจำนวน 2 เล่ม และด้านความเชื่อทางศาสนา มีจำนวน 1 เล่ม

เมื่อพิจารณาหนังสือ แต่ละเล่มพบว่า มีจำนวนสัดส่วนของเนื้อหาดังนี้

1. สีสันและความงาม มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ (40) ด้านศิลปวิจารณ์ (60)
2. ศิลปวิจารณ์ มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผนด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ (20) ด้านศิลปวิจารณ์ (80)
3. ทศนศิลป์ศึกษาไทย พบว่าไม่มีการนำเสนอเนื้อหาที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษา
4. ทศนศิลป์และความงาม มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านประวัติศาสตร์ (20) ด้านสุนทรียศาสตร์ (20) ด้านศิลปวิจารณ์ (30) ด้านศิลปปฏิบัติ (10) และมีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ด้านปรัชญาความเชื่อ (10) ด้านศิลปะและงานช่าง (10)
5. มนุษย์กับจินตนาการ มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผนด้านศิลปวิจารณ์ (20) และมีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ด้านวิถีการดำเนินชีวิต (10) ด้านความเชื่อทางศาสนา (20) ด้านปรัชญาความเชื่อ (20)
6. ประสบการณ์สุนทรียะ มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านสุนทรียศาสตร์ (70)
7. ศิลปพรรณน มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผนด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ (50) ด้านสุนทรียศาสตร์ (20) ด้านศิลปวิจารณ์ (10) ด้านศิลปปฏิบัติ (10)
8. ศิลปะรอบตัวเรา มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ (70) ด้านสุนทรียศาสตร์ (20) และมีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทยด้านศิลปะ และงานช่าง (10)
9. บันไดเข้าถึงศิลปะ มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ (50) ด้านสุนทรียศาสตร์ (30) ด้านศิลปวิจารณ์ (20)
10. หลักการวาด มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ (20) ด้านสุนทรียศาสตร์ (10) ด้านศิลปปฏิบัติ (20) และมีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ด้านศิลปะและงานช่าง (50)
11. ออกแบบกราฟฟิค มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านศิลปวิจารณ์ (50) ด้านศิลปปฏิบัติ (50)
12. วัดบางขุนเทียนใน มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านสุนทรียศาสตร์ (30) และมีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ด้านวิถีการดำเนินชีวิต (10) ด้านปรัชญาความเชื่อ (10) ด้านศิลปะและงานช่าง (20)

ตาราง 4 แสดงจำนวนและคำร้อยละของหนังสืออ่านประกอบการเรียนรู้วิชาศิลปศึกษา (ทัศนศิลป์)
ปี พ.ศ. 2541 จำนวน 3 เล่ม

รายชื่อหนังสือ ปี พ.ศ. 2541	ทัศนศิลป์ศึกษา		ทัศนศิลป์ศึกษา		ทัศนศิลป์ศึกษา		ทัศนศิลป์ศึกษา		ทัศนศิลป์ศึกษา		หมายเหตุ
	ทัศนศิลป์ศึกษา เชิงแบบแผน	ทัศนศิลป์ศึกษา เชิงทฤษฎี	ทัศนศิลป์ศึกษา เชิงทฤษฎี	ทัศนศิลป์ศึกษา เชิงทฤษฎี	ทัศนศิลป์ศึกษา เชิงทฤษฎี	ทัศนศิลป์ศึกษา เชิงทฤษฎี	ทัศนศิลป์ศึกษา เชิงทฤษฎี	ทัศนศิลป์ศึกษา เชิงทฤษฎี	ทัศนศิลป์ศึกษา เชิงทฤษฎี	ทัศนศิลป์ศึกษา เชิงทฤษฎี	
1. วิชาความรู้ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์	1. ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์	2. ความรู้ด้านสุนทรียศาสตร์	3. ความรู้ด้านศิลปวิจารณ์	4. ความรู้ด้านศิลปปฏิบัติ	1. วิชาความรู้ด้านภาษา	2. วิชาความรู้ด้านวรรณคดีและนิพนธ์	3. วิชาความรู้ด้านนิพนธ์	4. วิชาความรู้ด้านภาษาและการแต่งคำขวัญ	5. วิชาความรู้ด้านสุนทรียศาสตร์	6. วิชาความรู้ด้านสุนทรียศาสตร์	
2. นำชมพระบรมมหาราชวังและวัดพระแก้ว	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	(1)
3. ศิลปกรรมในบางกอก	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	(2)
รวม 3 เล่ม	1 (33.33)	-	1 (33.33)	-	-	-	-	-	-	-	

หมายเหตุ

- (1) นอกจากนี้เนื้อหาบางส่วนในเรื่องต่างๆ ไป เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมภายในบริเวณวัด
- (2) นอกจากนี้ เนื้อหาบางส่วนถึงประวัติการก่อสร้างวัดในบริเวณเขตฝั่งธนบุรี และสถาปัตยกรรมที่เด่นของวัด

จากตารางที่ 4 พบว่า หนังสืออ่านประกอบการเรียนรู้อาชีวศึกษาในปี พ.ศ. 2541 มีจำนวน 3 เล่ม หนังสือมีแนวคิดที่สอดคล้องกับทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านประวัติศาสตร์ มีจำนวน 1 เล่ม และด้านศิลปวิจารณ์ มีจำนวน 1 เล่ม

หนังสือมีแนวคิดที่สอดคล้องกับทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทยด้านขนบธรรมเนียมประเพณี มีจำนวน 1 เล่ม ด้านปรัชญาความเชื่อมีจำนวน 1 เล่ม ด้านศิลปะและงานช่าง มีจำนวน 1 เล่ม และด้านภูมิปัญญาร่วมสมัยมีจำนวน 1 เล่ม

เมื่อพิจารณาหนังสือแต่ละเล่มพบว่า มีจำนวนสัดส่วนของเนื้อหา ดังนี้

1. วิวัฒนาการศิลปะ มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ (70) ด้านศิลปวิจารณ์ (30)

2. นำชมพระบรมมหาราชวังและวัดพระแก้ว มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ด้านศิลปะและงานช่าง (20)

3. ศิลปกรรมในบางกอก มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี (10) ด้านปรัชญาความเชื่อ (10) ด้านภูมิปัญญาร่วมสมัย (10)

ตาราง 5 แสดงจำนวนและคำร้อยละของหนังสืออ่านประกอบการเรียนรู้อาชีวศึกษา (ทัศนศิลป์)
ปี พ.ศ. 2542 จำนวน 19 เล่ม

รายชื่อหนังสือ ปี พ.ศ. 2542	ทัศนศิลป์ หนังสือ				ทัศนศิลป์ หนังสือ				ทัศนศิลป์ หนังสือ				ทัศนศิลป์ หนังสือ				ทัศนศิลป์ หนังสือ				หมายเหตุ
	ทัศนศิลป์ หนังสือ	ทัศนศิลป์ หนังสือ	ทัศนศิลป์ หนังสือ	ทัศนศิลป์ หนังสือ	ทัศนศิลป์ หนังสือ	ทัศนศิลป์ หนังสือ	ทัศนศิลป์ หนังสือ	ทัศนศิลป์ หนังสือ	ทัศนศิลป์ หนังสือ	ทัศนศิลป์ หนังสือ	ทัศนศิลป์ หนังสือ	ทัศนศิลป์ หนังสือ	ทัศนศิลป์ หนังสือ	ทัศนศิลป์ หนังสือ	ทัศนศิลป์ หนังสือ	ทัศนศิลป์ หนังสือ	ทัศนศิลป์ หนังสือ	ทัศนศิลป์ หนังสือ	ทัศนศิลป์ หนังสือ	ทัศนศิลป์ หนังสือ	
1. ศิลปวัฒนธรรม พื้นบ้าน	-	10	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	(1)
2. ศิลปะในชีวิต ประจำวัน	30	20	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
3. ช่างสิบหมู่ ศิลปกรรมไทย โบราณ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
4. มรดกศิลปกรรม พื้นบ้าน	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
5. สารานุกรมของ ใช้พื้นบ้านในอดีต	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
6. พระบรมราชานุ- สาวรีย์ 8 รัชกาล มรดกโลกใน ประเทศไทย	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
7. ศิลปกรรมแห่ง อาณาจักรศรีอยุธยา	40	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
8. มรดกโลกใน ประเทศไทย	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
9. พระอารามหลวง ที่สำคัญและวัด ประจำรัชกาล	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
10. ลายศิลป์ไทย	50	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
11. ออกแบบตกแต่ง	-	-	-	70	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
12. ทัศนศิลป์ศึกษา	-	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
13. ออกแบบสร้างสรรค์	10	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
14. พิมพ์ภาพ	60	-	10	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
15. ศิลปะพื้นบ้าน	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
16. ศิลปินไทยร่วมสมัย	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
17. ทัศนศิลป์ตะวันตก สมัยเก่า	90	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
18. ทัศนศิลป์สมัยใหม่	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
19. วาดภาพพระนาถสี	30	10	10	50	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
รวม 12 เล่ม	10 (52.62)	5 (26.31)	6 (31.59)	4 (21.04)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	

หมายเหตุ

- (1) นอกจากนั้นเป็นการเสนอแนวคิดในเรื่องของการส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กทำกิจกรรมศิลปะอย่างต่อเนื่อง
- (2) นอกจากนั้นเนื้อหาเกี่ยวกับสถานที่ที่มีความสำคัญที่เป็นมรดกโลกของประเทศไทย
- (3) นอกจากนั้นเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติการก่อสร้างวัด และพระอารามหลวงที่สำคัญ และกล่าวถึงการแบ่งลำดับชั้นของพระอาราม
- (4) นอกจากนั้นเป็นการเสนอแนวคิดสนับสนุนในการจัดกิจกรรมทางด้านศิลปะให้มีส่วนร่วมกับการปฏิบัติจริงที่เกิดขึ้นในสังคม
- (5) นอกจากนั้นเป็นการเสนอแนวคิดเกี่ยวกับงานออกแบบทั่วไป

จากตารางที่ 5 พบว่า หนังสืออ่านประกอบการเรียนวิชาศิลปศึกษาในปี พ.ศ. 2542 มีจำนวน 19 เล่ม หนังสือมีแนวคิดที่สอดคล้องกับทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผนพบว่า มีมากที่สุด ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ มีจำนวน 10 เล่ม รองลงมาด้านศิลปวิจารณ์มีจำนวน 6 เล่ม ด้านสุนทรียศาสตร์มีจำนวน 5 เล่ม และด้าน ศิลปปฏิบัติ มีจำนวน 4 เล่ม

หนังสือมีแนวคิดที่สอดคล้องกับทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย พบว่ามีมากที่สุด ด้านศิลปะ และงานช่าง มีจำนวน 8 เล่ม รองลงมาด้านความเชื่อทางศาสนา มีจำนวน 3 เล่ม ด้านวิถีการดำเนินชีวิตมีจำนวน 3 เล่ม ด้านปรัชญาความเชื่อ มีจำนวน 3 เล่ม ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี มีจำนวน 2 เล่ม ด้านภูมิปัญญาร่วมสมัย มีจำนวน 1 เล่ม

เมื่อพิจารณาหนังสือแต่ละเล่มพบว่า มีจำนวนสัดส่วนของเนื้อหา ดังนี้

1. ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านสุนทรียศาสตร์ (10) ด้านศิลปวิจารณ์ (10) และมีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ด้านวิถีการดำเนินชีวิต (5) ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี (5) ด้านปรัชญาความเชื่อ (5) ด้านความเชื่อทางศาสนา (5) ด้านศิลปะและงานช่าง (50) ด้านภูมิปัญญาร่วมสมัย (10)
2. ศิลปะในชีวิตประจำวัน มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผนด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ (30) ด้านสุนทรียศาสตร์ (20) ด้านศิลปวิจารณ์ (10)
3. ช่างสิบหมู่ ศิลปกรรมไทยโบราณ มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ด้านศิลปะและงานช่าง (100)
4. มรดกศิลปกรรมพื้นบ้าน มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านศิลปวิจารณ์ (10) และมีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ด้านปรัชญาและความเชื่อ (5) ด้านความเชื่อทางศาสนา (5) ด้านศิลปะและงานช่าง (80)
5. สารานุกรมของใช้พื้นบ้านในอดีต มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ด้านวิถีการดำเนินชีวิต (100)
6. พระบรมราชอนุสาวรีย์ 8 รัชกาล มรดกโลกในประเทศไทย มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ (20) และมีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ด้านศิลปะและงานช่าง (80)
7. ศิลปกรรมแห่งอาณาจักรสุโขทัย มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผนด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ (40) ด้านศิลปวิจารณ์ (10) และมีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ด้านศิลปะและงานช่าง (50)
8. มรดกโลกในประเทศไทย พบว่าไม่มีการนำเสนอเนื้อหาที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษา
9. พระอารามหลวงที่สำคัญและวัดประจำรัชกาล พบว่าไม่มีการนำเสนอเนื้อหาที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษา
10. ลายศิลป์ไทย มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดกับทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ (50) และมีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ด้านศิลปะและงานช่าง (50)
11. ออกแบบตกแต่ง มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านศิลปปฏิบัติ (70) และมีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ด้านศิลปะและงานช่าง (30)
12. ทศนศิลป์ศึกษา มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านสุนทรียศาสตร์ (20) และมีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ด้านปรัชญาความเชื่อ (10)

13. ออกแบบสร้างสรรค์ มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพหุศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ (10) ด้านศิลปปฏิบัติ (10)และมีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพหุศิลป์ศึกษาด้านกฎหมายไทย ด้านวิถีการดำเนินชีวิต (10)

14. พิมพ์ภาพ มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพหุศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ (60) ด้านศิลปวิจารณ์ (10) ด้านศิลปปฏิบัติ (30)

15. ศิลปะพื้นบ้าน มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพหุศิลป์ศึกษาเชิงกฎหมายไทย ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี (10) ด้านความเชื่อทางศาสนา (10) ด้านศิลปะและงานช่าง (80)

16. ศิลปินไทยร่วมสมัย มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพหุศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านประวัติศาสตร์ (100)

17. ทศศิลป์ตะวันตกสมัยเก่า มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพหุศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ (90) ด้านสุนทรียศาสตร์ (10)

18. ทศศิลป์สมัยใหม่ มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพหุศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ (100)

19. วาดภาพระบายสี มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพหุศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ (30) ด้านสุนทรียศาสตร์ (10) ด้านศิลปวิจารณ์ (10) ด้านศิลปปฏิบัติ (50)

ตาราง 6 แสดงจำนวนและคำร้อยละรวมของหนังสืออ่านประกอบการเรียนวิชาศิลปศึกษา (ทัศนศิลป์)
ปี พ.ศ. 2543 จำนวน 4 เล่ม

รายชื่อหนังสือ ปี พ.ศ. 2543	ทฤษฎีพหุศิลปศึกษา				ทฤษฎี พหุศิลปศึกษา เชิงแบบแผน	ทฤษฎี พหุศิลปศึกษา เชิงพหุปัญญา	ทฤษฎี พหุศิลปศึกษา เชิงภูมิปัญญาไทย	ทฤษฎี พหุศิลปศึกษา เชิงศิลปะหลังสมัยใหม่	ทฤษฎี พหุศิลปศึกษาเชิง ความสามารถพิเศษ	หมายเหตุ											
	1. ความรู้ในด้านการประวัติศาสตร์ศิลป์	2. ความรู้ในด้านการทฤษฎีศิลปะ	3. ความรู้ในด้านการวิจารณ์ศิลปะ	4. ความรู้ในด้านการปฏิบัติ	1. ปัญหาด้านภาษา	2. ปัญหาด้านตรรกะและคณิตศาสตร์	3. ปัญหาด้านจิตวิทยา	4. ปัญหาด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว	5. ปัญหาด้านดนตรี		6. ปัญหาด้านมนุษยสัมพันธ์	7. ปัญหาด้านคอมพิวเตอร์	8. ปัญหาด้านธรรมชาติวิทยา	1. วิธีการดำเนินชีวิต	2. ทฤษฎีการเรียนรู้	3. ปัญหาการเรียนรู้	4. ปัญหาการเรียนรู้	5. ปัญหาการเรียนรู้	1. ความรู้เกี่ยวกับศิลปะ	2. ความรู้เกี่ยวกับศิลปะ	3. ความรู้เกี่ยวกับศิลปะ
1. เทคนิคการระบายสีน้ำมันและศิลปะจิ๋ว	10	-	-	90	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
2. ความเข้าใจในศิลปะ	50	30	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
3. เรือนไทย บ้านไทย	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	10	10	-	10	-	20	-	(1)
4. พระที่นั่งทรงดนตรี	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	10	10	-	10	-	30	-	
รวม 4 เล่ม	3 (75)	1 (25)	1 (25)	1 (25)	-	-	-	-	-	-	-	-	2 (50)	2 (50)	3 (75)	-	2 (50)	-	2 (50)	-	

หมายเหตุ

- (1) นอกจากนี้อาจกล่าวถึงรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยในภาคต่างๆ และการพัฒนาด้านรูปแบบให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต
ของผู้คนในท้องถิ่นนั้นๆ

จากตารางที่ 6 พบว่า หนังสืออ่านประกอบการเรียนรู้ วิชาศิลปศึกษา ในปี พ.ศ.2543 มีจำนวน 4 เล่ม หนังสือมีแนวคิดที่สอดคล้องกับทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน พบว่ามีมากที่สุด ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ มีจำนวน 3 เล่ม ด้าน ศิลปวิจารณ์มีจำนวน 1 เล่ม ด้านสุนทรียศาสตร์มีจำนวน 1 เล่ม และด้านศิลปปฏิบัติมีจำนวน 1 เล่ม

หนังสือมีแนวคิดที่สอดคล้องกับทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย พบว่ามีมากที่สุดด้านปรัชญาความเชื่อมีจำนวน 3 เล่ม รองลงมาด้านขนบธรรมเนียมประเพณี มีจำนวน 2 เล่ม ด้านวิถีการดำเนินชีวิตมีจำนวน 2 เล่ม ด้านความเชื่อทางศาสนา มีจำนวน 2 เล่ม และด้านศิลปะและงานช่าง มีจำนวน 2 เล่ม

เมื่อพิจารณาหนังสือ แต่ละเล่มพบว่ามีจำนวน สัดส่วนของเนื้อหา ดังนี้

1. เทคนิคการระบายสีน้ำมันและศิลปะวิจัย มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ (10) ด้านศิลปปฏิบัติ (90)
2. ความเข้าใจในศิลปะ มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ (50) ด้านสุนทรียศาสตร์ (30) ด้านศิลปวิจารณ์ (10) และมีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ด้านปรัชญาความเชื่อ (10)
3. เรือนไทยบ้านไทย มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ด้านวิถีการดำเนินชีวิต (10) ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี (10) ด้านปรัชญาความเชื่อ (10) ด้านความเชื่อทางศาสนา (10) และด้านศิลปะและงานช่าง (20)
4. พระที่นั่งทรงผนวช มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ (30) และมีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ด้านวิถีการดำเนินชีวิต (10) ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี (10) ด้านปรัชญาความเชื่อ (10) ด้านความเชื่อทางศาสนา (10) ด้านศิลปะและงานช่าง(30)

จากตารางที่ 7 พบว่า มีหนังสืออ่านประกอบการเรียนรู้วิชา ศิลปศึกษา ในปี พ.ศ. 2544 มีจำนวน 6 เล่ม หนังสือมีแนวคิดที่สอดคล้องกับทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน พบว่ามีมากที่สุด ด้านสุนทรียศาสตร์ มีจำนวน 3 เล่ม รองลงมาด้านประวัติศาสตร์ มีจำนวน 2 เล่ม และด้านศิลปวิจารณ์ มีจำนวน 2 เล่ม

หนังสือมีแนวคิดที่สอดคล้องกับทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทยพบว่ามีมากที่สุด ด้านศิลปะ และงานช่าง มีจำนวน 5 เล่ม รองลงมาด้านความเชื่อทางศาสนา มีจำนวน 4 เล่ม ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณีมีจำนวน 4 เล่ม ด้านวิถีการดำเนินชีวิต มีจำนวน 3 เล่ม และด้านปรัชญาความเชื่อมีจำนวน 2 เล่ม

เมื่อพิจารณาหนังสือแต่ละเล่ม พบว่า มีจำนวนสัดส่วนของเนื้อหา ดังนี้

1. 5 นาทีกับศิลปะไทย มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน ด้านสุนทรียศาสตร์ (10) และมีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ด้านวิถีการดำเนินชีวิต (5) ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี (5) ด้านปรัชญาความเชื่อ (5) ด้านความเชื่อทางศาสนา (5) ด้านศิลปะและงานช่าง (70)

2. สารานุกรมในศิลปะตะวันตก มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผนด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ (90) ด้านศิลปวิจารณ์ (10)

3. ศิลปะไทยที่น่ารู้ มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ด้านศิลปะ และงานช่าง (100)

4. ศิลปะน่ารู้ในสองศตวรรษ มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ด้านวิถีการดำเนินชีวิต (5) ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี (5) ด้านปรัชญาความเชื่อ (5) ด้านความเชื่อทางศาสนา (5) ด้านศิลปะและงานช่าง (80)

5. จิตรกรรมฝาผนังไทยหนึ่งในสยาม มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ (30) ด้านสุนทรียศาสตร์ (20) และมีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทยด้านขนบธรรมเนียมประเพณี (10) ด้านความเชื่อทางศาสนา (10) ด้านศิลปะและงานช่าง (30)

6. วัฒนธรรมทอผ้ามีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผนด้านสุนทรียศาสตร์ (20) ด้านศิลปวิจารณ์ (10) และมีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ด้านวิถีการดำเนินชีวิต (10) ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี (20) ด้านความเชื่อทางศาสนา (20) ด้านศิลปะและงานช่าง (20)

ตาราง 8 แสดงภาพรวมของหนังสืออ่านประกอบการเรียนวิชาศิลปศึกษา (ทัศนศิลป์)
ระหว่างปี พ.ศ. 2540-2545 จำนวน 44 เล่ม

รายชื่อหนังสือ ปี พ.ศ. 2540-2545	ทฤษฎีศิลปศึกษา เชิงระบบแผน				ทฤษฎี ศิลปศึกษา เชิงทฤษฎี				ทฤษฎี ศิลปศึกษา เชิงภูมิปัญญาไทย				ทฤษฎี ศิลปศึกษา เชิงศิลปะหลังสมัยใหม่				ทฤษฎี ศิลปศึกษาเชิง ความสามารถพิเศษ				หมายเหตุ
	1. ความรู้ในด้านประวัติศาสตร์ศิลป์	2. ความรู้ในด้านสุนทรียศาสตร์	3. ความรู้ในด้านศิลปวิจารณ์	4. ความรู้ในด้านศิลปปฏิบัติ	1. ปรัชญาการศึกษา	2. ปรัชญาด้านตรรกะและคณิตศาสตร์	3. ปรัชญาด้านจิตวิทยา	4. ปรัชญาด้านสังคมศาสตร์	5. ปรัชญาด้านมนุษยสัมพันธ์	6. ปรัชญาด้านจิตวิทยา	7. ปรัชญาด้านจิตวิทยา	8. ปรัชญาด้านจิตวิทยา	1. วิธีการด้านจิตวิทยา	2. วิธีการด้านจิตวิทยา	3. วิธีการด้านจิตวิทยา	4. วิธีการด้านจิตวิทยา	5. วิธีการด้านจิตวิทยา	1. ความรู้ด้านจิตวิทยา	2. ความรู้ด้านจิตวิทยา	3. ความรู้ด้านจิตวิทยา	
1. สีสันและความงาม	40	-	60	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2. ศิลปวิจารณ์	20	-	80	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3. ทัศนศิลป์ศึกษาไทย	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	(1)
4. ทัศนศิลป์และความงาม	20	20	30	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	-	-	10	-	-	-	-
5. มนุษย์กับจินตนาการ	-	-	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	-	20	-	20	-	-	-	(2)
6. ประสบการณ์สุนทรียะ	-	70	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	(3)
7. ศิลปกรรม	50	20	10	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	(4)
8. ศิลปะรอบตัวเรา	70	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	-	-	-	-
9. บันไดเข้าถึงศิลปะ	50	30	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10. หลักการวาด	20	10	-	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	50	-	-	-	-
11. ออกแบบกราฟิก	-	-	50	50	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12. วัฒนธรรมไทยใน	-	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	-	10	-	-	20	-	-	(5)
13. วิวัฒนาการศิลปะ	70	-	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
14. นำชมพระบรมมหาราชวังและวัดพระแก้ว	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20	-	-	-	(6)
15. ศิลปกรรมในบางกอก	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	10	-	-	-	10	-	-	(7)
16. ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน	-	10	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	5	5	-	5	-	50	10	-
17. ศิลปะในชีวิตประจำวัน	30	20	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	(8)
18. ช่างสิบหมู่ศิลปกรรมไทยโบราณ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100	-	-	-	-
19. มรดกศิลปกรรมพื้นบ้าน	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	5	-	80	-	-	-
20. สารานุกรมของใช้พื้นบ้านในอดีต	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100	-	-	-	-	-	-	-	-
21. พระบรมราชอนุสาวรีย์ 8 รัชกาลมรดกโลกในประเทศไทย	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	80	-	-	-

ตาราง 8 (ต่อ)

หมายเหตุ

- (1) นอกจากนี้เนื้อหากล่าวถึง วิวัฒนาการหลักสูตรการศึกษาของไทย
- (2) นอกจากนี้เป็นการเสนอแนวคิดในเรื่องทั่วไป
- (3) นอกจากนี้เป็นการเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนศิลปะศึกษา
- (4) นอกจากนี้เป็นการเสนอแนวคิดในเรื่องการจัดประกวดผลงานศิลปะเด็กในเชิงคุณค่า
- (5) นอกจากนี้เป็นการเสนอแนวคิดในเรื่องทั่วไป
- (6) นอกจากนี้เนื้อหากล่าวในเรื่องทั่วไป เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมภายในบริเวณวัด
- (7) นอกจากนี้เนื้อหากล่าวถึงประวัติการก่อสร้างวัดในบริเวณเขตฝั่งธนบุรี และสถาปัตยกรรมที่เด่นของวัด
- (8) นอกจากนี้เป็นการเสนอแนวคิดในเรื่องของการส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กทำกิจกรรมศิลปะอย่างต่อเนื่อง
- (9) นอกจากนี้เนื้อหาเกี่ยวกับสถานที่ที่มีความสำคัญที่ เป็นมรดกโลกของประเทศไทย
- (10) นอกจากนี้เนื้อหาเกี่ยวกับประวัติการก่อสร้างวัด และพระอารามหลวงที่สำคัญ และกล่าวถึงการแบ่งลำดับชั้นของพระอาราม
- (11) นอกจากนี้เป็นการเสนอแนวคิดสนับสนุนการจัดกิจกรรมทางด้านศิลปะและให้มีส่วนร่วมกับการปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม
- (12) นอกจากนี้เป็นการเสนอแนวคิดเกี่ยวกับงานออกแบบทั่วไป
- (13) นอกจากนี้เนื้อหากล่าวถึงรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยในภาคต่างๆ และการพัฒนาด้านรูปแบบให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นนั้นๆ

จากตารางที่ 8 สรุปภาพรวมของหนังสืออ่านประกอบการเรียนวิชาศิลปศึกษาในระหว่างปี พ.ศ. 2540-2544 มีจำนวน 44 เล่ม หนังสือมีแนวคิดที่สอดคล้องกับทฤษฎีพุทธศิลปศึกษาเชิงแบบแผน พบว่ามากที่สุด ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ มีจำนวน 23 เล่ม รองลงมาด้านศิลปวิจารณ์ มีจำนวน 17 เล่ม ด้านสุนทรียศาสตร์ มีจำนวน 16 เล่ม และด้านศิลปปฏิบัติมีจำนวน 9 เล่ม

หนังสือมีแนวคิดที่สอดคล้องกับทฤษฎีพุทธศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย พบว่ามากที่สุดด้านศิลปะและงานช่างมีจำนวน 20 เล่ม รองลงมาด้านปรัชญาความเชื่อ มีจำนวน 12 เล่ม ด้านวิถีการดำเนินชีวิตมีจำนวน 10 เล่ม ด้านความเชื่อทางศาสนามีจำนวน 10 เล่ม ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี มีจำนวน 9 เล่ม และด้านภูมิปัญญาร่วมสมัยมีจำนวน 2 เล่ม

เมื่อพิจารณาหนังสือแต่ละเล่ม พบว่ามีจำนวนสัดส่วนของเนื้อหา ดังนี้

1. สีสันและความงาม มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลปศึกษาเชิงแบบแผน ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ (40) ด้านศิลปวิจารณ์ (60)

เนื้อหากล่าวถึงประวัติความเป็นมาของการสร้างสรรค์ ผลงานศิลปกรรมที่โดดเด่นของศิลปินไทย แต่ละประเภทและวิจารณ์ผลงานศิลปะในลักษณะแสดงความคิดเห็นที่ช่วยส่งเสริมความเข้าใจในเรื่องราวของศิลปะแก่บุคคลทั่วไปได้เข้าใจมากขึ้น

2. ศิลปวิจารณ์ มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลปศึกษาเชิงแบบแผน ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ (20) ด้านศิลปะวิจารณ์ (80)

เนื้อหากล่าวถึงประวัติพัฒนาการของศิลปินไทยให้เห็นวิวัฒนาการการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ และการถูกอิทธิพลศิลปะจากนอกประเทศรอบข้าง และแสดงความคิดเห็นในเชิงของการวิจารณ์ที่เกี่ยวกับแนวคิดการเรียนการสอนศิลปะสำหรับเด็ก การประเมินคุณค่าผลงานและความคิดที่ขัดแย้งของศิลปศึกษาในแนวคิดเดิมกับแนวคิดใหม่

3. ทศนศิลปศึกษาไทย พบว่าไม่มีการนำเสนอเนื้อหาที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลปศึกษา เนื้อหาเป็นการกล่าวถึงวิวัฒนาการของหลักสูตรการศึกษาของไทย

4. ทศนศิลป์และความงาม มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลปศึกษาเชิงแบบแผน ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ (20) ด้านสุนทรียศาสตร์ (20) ด้านศิลปวิจารณ์ (30) ด้านศิลปปฏิบัติ (10) และมีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ด้านปรัชญาความเชื่อ (10) ด้านศิลปะและงานช่าง (10)

เนื้อหากล่าวถึงประวัติ พัฒนาการของศิลปะร่วมสมัยของไทย การสร้างสรรค์รูปแบบในแต่ละยุคสมัย ให้ความเข้าใจต่อคุณค่าของงานศิลปะที่เป็นสื่อกลางก่อให้เกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ และกล่าวถึงผลงานศิลปะและงานช่างของไทยที่เกิดขึ้นจากภูมิปัญญาที่มีการสืบทอดต่อ ๆ กัน

5. มนุษย์กับจินตนาการ มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลปศึกษาเชิงแบบแผน ด้านศิลปวิจารณ์ (20) และมีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ด้านวิถีการดำเนินชีวิต (10) ด้านความเชื่อทางศาสนา (20) ด้านปรัชญาความเชื่อ (20)

อธิบายเกี่ยวกับผลงานศิลปะที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของระบบความคิด ความเชื่อ ความเจริญก้าวหน้า ความเสื่อมโทรมของสังคม วัฒนธรรมแต่ละยุคสมัย ซึ่งเห็นว่าศิลปะมีส่วนเจือปนอยู่ในการดำรงชีวิตตลอดมา ผลการสร้างสรรค์ศิลปะใช้เป็นสื่อให้มนุษย์มีความเข้าใจตรงกัน และให้แง่คิดในแนวทางที่ศิลปะไม่สามารถตัดสินได้ด้วยกฎเกณฑ์ หรือคำวิจารณ์ใด ๆ นอกจากนี้เป็นการเสนอความคิดเห็นทางด้านการเรียนการสอนศิลปศึกษาต้องให้ความสำคัญต่อความคิดในส่วนรวมมากกว่าส่วนย่อย

6. ประสพการณ์สุนทรียะ มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพหุศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านสุนทรียศาสตร์ (70)

อธิบายเกี่ยวกับคุณค่าของความงาม และความแตกต่างระหว่างศิลปะและความงาม นอกจากนั้นเป็นเรื่องของการเสนอความคิดเห็นต่อการเรียนการสอนศิลปะศึกษาในปัจจุบัน

7. ศิลปกรรม มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพหุศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ (50) ด้านสุนทรียศาสตร์ (20) ด้านศิลปวิจารณ์ (10) ด้านศิลปะปฏิบัติ (10)

เป็นเรื่องของความรู้ความเข้าใจด้านหลักการที่เกี่ยวกับศิลปะทางด้านตะวันตก และการพัฒนาการสร้างสรรคศิลปะร่วมสมัยของไทยที่มุ่งการแสดงออกจากการมองที่ความประทับใจและอธิบายถึงความสำคัญของสภาพเศรษฐกิจเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และมีบทบาทสำคัญต่อศิลปะต่อการสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังได้เสนอแนวคิดที่ให้การศิลปะของไทยหันมาสนับสนุนส่งเสริมศิลปะเด็กให้มีความสัมพันธ์กับสังคมวัฒนธรรม และการเมือง เนื่องจากศิลปะเด็กมีคุณค่าเชิงความคิด

8. ศิลปะรอบตัวเรา มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพหุศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ (70) ด้านสุนทรียศาสตร์ (20) และมีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพหุศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ด้านศิลปะและงานช่าง (10)

กล่าวถึงความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวิวัฒนาการศิลปะทางด้านตะวันตก การเคลื่อนไหวในงานแสดงศิลปะของกลุ่มศิลปินสมัครเล่นของไทยซึ่งก่อให้เกิดปรากฏการณ์ใหม่ของวงการศิลปะไทย และอธิบายถึงการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมฝาผนังของไทย ที่มีความเป็นลักษณะเฉพาะรูปแบบที่มีความเป็นไทยอย่างสูง อาทิ ลักษณะเด่นในเรื่องจังหวะ ลวดลาย ความประณีตอ่อนโยน เป็นการแสดงออกจากรู้สึก และอารมณ์

9. บันไดเข้าถึงศิลปะ มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพหุศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ (50) ด้านสุนทรียศาสตร์ (30) ด้านศิลปวิจารณ์ (20)

กล่าวถึงพัฒนาการของศิลปะไทย และผลงานที่เป็นอมตะของศิลปินเอกของโลกตะวันตก นอกจากนั้นเป็นการอธิบายถึงคุณค่าของงานศิลปะเป็นวัฒนธรรมของทุกชนชาติไม่ว่าชนชาติใดศิลปะ ล้วนมีผลต่อจิตใจของมนุษย์

10. หลักการวาด มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพหุศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ (20) ด้านสุนทรียศาสตร์ (10) ด้านศิลปะปฏิบัติ (20) และมีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพหุศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ด้านศิลปะและงานช่าง (50)

กล่าวถึงผลงานสร้างสรรค์ของศิลปินร่วมสมัยของไทย จากภูมิปัญญาของคนไทย เป็นผลงานที่สร้างขึ้น ด้วยเงื่อนไขในอดีตที่มีเหตุจูงใจให้ต้องแสดงออก โดยมีกระบวนการสร้างสรรค์ที่มีลักษณะเฉพาะ ประกอบด้วยเทคนิค และวิธีการ วัสดุต่าง ๆ

11. ออกแบบกราฟฟิค มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพหุศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านศิลปวิจารณ์ (50) ด้านศิลปะปฏิบัติ (50)

กล่าวถึงการออกแบบงานประเภทต่าง ๆ การนำรูปแบบตะวันตกเข้ามาผสมผสานกับรูปแบบไทย จนเกิดอิทธิพลที่ส่งผลต่องานและข้อจำกัดของการออกแบบต่าง ๆ อันได้แก่ ความสอดคล้องต่อกลุ่มเป้าหมาย จะต้องมีความรู้ ต้องศึกษาสภาพของสังคม และการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี รู้จักวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร และนอกจากนั้นเป็นการอธิบายกระบวนการขั้นตอนการเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ตามประเภทของงานออกแบบ

12. วัดบางขุนเทียนใน มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านสุนทรียศาสตร์ (30) และมีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ด้านวิถีการดำเนินชีวิต (10) ด้านปรัชญาความเชื่อ (10) ด้านศิลปะและงานช่าง (20)

กล่าวถึงคุณค่าสุนทรียศาสตร์ที่แฝงในงานจิตรกรรมฝาผนังของไทย ซึ่งมีลักษณะเด่นเฉพาะเป็นเอกลักษณ์และเรื่องราวในภาพเขียนจิตรกรรมไทย สะท้อนให้เห็นแก่นแท้ของธรรมชาติ ความจริง ในวิถีชีวิตของคนไทย การสร้างสรรค์ศิลปะไทย สร้างขึ้นจากภูมิปัญญาที่มีการแฝงคติ ปรัชญา ความเชื่อต่าง ๆ และการสืบทอดทางความคิดต่อกันมา

13. วิวัฒนาการศิลปะ มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ (70) ด้านศิลปะวิจารณ์ (30)

กล่าวถึงการวิวัฒนาการของศิลปกรรมร่วมสมัยของไทย จากอดีตเชื่อมโยงมาสู่ในปัจจุบัน อธิบายถึงคุณค่าการสร้างสรรคงานศิลปะประจำชาติไทย ที่ควรจะตระหนักและให้ความสำคัญกับการศึกษาให้มีความลุ่มลึกกว้างขวางมากขึ้น ดีกว่าการลอกเลียนแบบอย่างตะวันตกเพียงอย่างเดียว ซึ่งจะทำให้การพัฒนาศิลปะไทยไม่ประสบความสำเร็จและยังย่ำอยู่กับที่ และนอกจากนี้เป็นการกล่าวถึงการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะตะวันตกที่มีความโดดเด่นใน แต่ละยุคสมัย

14. นำชมพระบรมมหาราชวัง และวัดพระแก้ว มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ด้านศิลปะและงานช่าง (20)

เนื้อหา กล่าวถึง ศิลปะสถาปัตยกรรมภายในวัดพระแก้ว และกระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน

15. ศิลปกรรมในบางกอก มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี (10) ด้านปรัชญาความเชื่อ (10) ด้านภูมิปัญญาร่วมสมัย (10)

กล่าวถึงประวัติของการก่อสร้างวัดในบริเวณเขตฝั่งธนบุรี และผลงานที่โดดเด่นภายในวัด ตลอดจนการอธิบายสภาพของการถูกทำลายที่เกิดจากการซ่อมแซมอย่างไม่มีความเข้าใจและการบุกรุกพื้นที่ของชาวบ้านที่เข้ามาทำมาหากิน

16. ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านสุนทรียศาสตร์ (10) ด้านศิลปะวิจารณ์ (10) และมีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ด้านวิถีการดำเนินชีวิต(5) ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี (5) ด้านปรัชญาความเชื่อ (5) ด้านความเชื่อทางศาสนา (5) ด้านศิลปะและงานช่าง (50) ด้านภูมิปัญญาร่วมสมัย (10)

กล่าวถึงคุณค่าของงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านไทย ซึ่งเกิดจากการสั่งสมทางภูมิปัญญา ในแง่ของการสร้างสรรค์ของช่างไทย สะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อต่างๆ โดยการสร้างสรรค์ศิลปะแบบดั้งเดิม ผสมผสานประยุกต์ให้เข้ากับปัจจุบัน จนเกิดเป็นศิลปะในรูปแบบร่วมสมัย ประกอบด้วยงานประเภทต่างๆ มีกรรมวิธี และเทคนิคที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านที่สืบทอดต่อกันมา

17. ศิลปะในชีวิตประจำวัน มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านประวัติศาสตร์ (30) ด้านสุนทรียศาสตร์ (20) ด้านศิลปะวิจารณ์ (10)

กล่าวถึงความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์การพัฒนาของศิลปะตะวันตก และวงการศิลปะของไทย และอธิบายถึงคุณค่าของงานศิลปะไทยที่แฝงไปด้วยความงามลึกซึ้ง นอกจากนั้นยังมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมฝึกฝนให้เด็กทำกิจกรรมทางศิลปะเป็นการเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจเพื่อให้เห็นว่าศิลปะเป็นเรื่องที่ใกล้ตัว

18. ช่างสิบหมู่ ศิลปกรรมไทยโบราณ มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ด้านศิลปะและงานช่าง (100)

เนื้อหาเกี่ยวกับศิลปะและงานช่างของไทยมาสู่การอธิบายถึงคุณค่าการสร้างสรรคงานแต่ละประเภทตลอดจนขั้นตอน กระบวนการทำงาน ตั้งแต่การออกแบบ การเตรียมวัสดุ การปฏิบัติ และอิทธิพลต่างๆ ที่เข้ามามีผลกระทบต่องานศิลปะ

19. มรดกศิลปกรรมพื้นบ้าน มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านศิลปวิจารณ์ (10) และมีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ด้านปรัชญา ความเชื่อ (5) ด้านความเชื่อทางศาสนา (5) ด้านศิลปะและงานช่าง (80)

กล่าวถึงผลงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านอันเกิดจากภูมิปัญญาของช่างท้องถิ่น ที่ถ่ายทอดจากความรู้สึกนึกคิดจนออกมาเป็นผลงานอันทรงคุณค่า และในปัจจุบันนี้การให้คุณค่าต่องานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านถูกประเมินค่าให้เป็นเพียงของตกแต่งบ้านเท่านั้น

20. สารานุกรมของใช้พื้นบ้านในอดีต มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดพุทธศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ด้านวิถีการดำเนินชีวิต(100)

กล่าวถึงผลงานศิลปะและงานช่างท้องถิ่น ที่แสดงออกมา สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของชาวบ้านที่มีลักษณะของธรรมชาติในภูมิประเทศนำไปสู่ความเข้าใจอันถ่องแท้ของการดำรงชีวิตอยู่อย่างเข้าใจระหว่างสังคม ศิลปะและวัฒนธรรม

21. พระบรมราชอนุสาวรีย์ 8 รัชกาล มรดกโลกในประเทศไทย มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎี พุทธศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ (20) และมีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดพุทธศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ด้านศิลปะและงานช่าง (80)

กล่าวถึงผลงานศิลปะและงานช่างประกอบด้วยงานประเภทต่างๆที่เกิดจากภูมิปัญญาของช่างไทยและกล่าวถึงพัฒนาการความเป็นมาของศิลปะสถาปัตยกรรมไทย ตลอดจนการอธิบายขั้นตอนและการทำงานด้วยเทคนิควิธีการที่มีความเฉพาะตัว

22. ศิลปกรรมแห่งอาณาจักรศรีอยุธยา มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ (40) ด้านศิลปวิจารณ์ (10) และมีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดพุทธศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ด้านศิลปะและงานช่าง (50)

กล่าวถึงการพัฒนาการศิลปะในสมัยอยุธยาอันประกอบด้วยศิลปะสกุลช่างต่างๆ และอิทธิพลที่เข้ามามีบทบาทต่อการสร้างสรรคงานสถาปัตยกรรมและงานจิตรกรรม ซึ่งแฝงให้เห็นชนบททางความคิดในการถ่ายทอด มีการคลี่คลาย ตามลักษณะ สภาพของสังคมไทยในขณะนั้น

23. มรดกโลกในประเทศไทย พบว่าไม่มีการนำเสนอเนื้อหาที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษา

กล่าวถึงโบราณสถานที่มีความสำคัญต่างๆ ที่ได้รับการยกย่องให้เป็นมรดกของโลก

24. พระอารามหลวงที่สำคัญและวัดประจำรัชกาล พบว่าไม่มีการนำเสนอเนื้อหาที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษา

กล่าวถึงประวัติศาสตร์การก่อสร้างสถาปัตยกรรมทางพุทธศาสนา และได้อธิบายถึงการจัดลำดับชั้นของพระอารามหลวง

25. ลายศิลป์ไทย มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ (50) และมีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ด้านศิลปะและงานช่าง (50)

กล่าวถึงการพัฒนาการของศิลปะไทย การกำเนิดของลายไทย และวิวัฒนาการทางด้านรูปแบบ ลวดลาย ตลอดจนประเภทลวดลายไทยต่างๆ และอิทธิพลที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ทางด้านลวดลายให้เกิดการคลี่คลาย

26. ออกแบบตกแต่ง มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผนด้านศิลปปฏิบัติ (70) และมีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ด้านศิลปะและงานช่าง (30)

กล่าวถึงแนวคิดทางการออกแบบตกแต่งที่มุ่งให้ความรู้ด้านหลักการ ขั้นตอนต่างๆ และอธิบายถึงคุณค่างานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ที่คุณค่าทางศิลปะสัมพันธ์กับการมีประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวัน

27. ทศนศิลป์ศึกษา มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านสุนทรียศาสตร์ (20) และมีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ด้านปรัชญาความเชื่อ (10)

กล่าวถึงศิลปะไทยที่มีความประณีตงดงามมีคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ คติความเชื่อในศิลปะไทย เป็นการสะท้อนให้เห็นวิถีคิดและภูมิปัญญา และการอธิบายให้เห็นคุณค่าของศิลปะเป็นแกนที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งควรมีความสัมพันธ์กับปรากฏการณ์ต่างๆ ในสังคม นอกเหนือจากการมองเพียงด้านปฏิบัติอย่างเดียว

28. ออกแบบสร้างสรรค์ มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ (10) ด้านศิลปปฏิบัติ (10) และมีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ด้านวิถีการดำเนินชีวิต (10)

กล่าวถึงหลักการและแนวคิดในการออกแบบ ส่วนประกอบต่างๆ ตลอดจนวิธีการแก้ปัญหาของการออกแบบ นอกจากนั้นเป็นการเสนอแนะแนวทางการออกแบบประเภทต่างๆ

29. พิมพ์ภาพ มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผนด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ (60) ด้านศิลปวิจารณ์ (10) ด้านศิลปปฏิบัติ (30)

กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของการพัฒนางานภาพพิมพ์ตะวันตก ที่มีการพัฒนามาสู่ปัจจุบัน รวมทั้งอธิบายการพิมพ์งานประเภทต่างๆ ตลอดจนกลวิธีและกระบวนการพิมพ์โดยภาพรวมงานภาพพิมพ์มีคุณค่าลดลง ในปัจจุบันมีสภาพเป็นเพียงงานที่ใช้ตกแต่งประดับบ้าน

30. ศิลปะพื้นบ้าน มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี (10) ด้านความเชื่อทางศาสนา (10) ด้านศิลปะและงานช่าง (80)

กล่าวถึงผลงานสร้างสรรค์ศิลปะไทย ประกอบด้วยงานประเภทต่างๆ ตลอดจนอธิบายขั้นตอนกระบวนการทำงาน กรรมวิธี การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ และงานศิลปะพื้นบ้านสร้างขึ้นจากภูมิปัญญาของคนไทย เกี่ยวพันกับความเชื่อ และการสืบทอดเป็นประเพณีต่อกันมา

31. ศิลปินไทยร่วมสมัย มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ (100)

กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของศิลปินไทยร่วมสมัย ที่มีแนวคิดและการพัฒนารูปแบบงาน จนมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว

32. ทศนศิลป์ตะวันตกสมัยเก่า มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผนด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ (90) ด้านสุนทรียศาสตร์ (10)

กล่าวถึงวิวัฒนาการเคลื่อนไหวของศิลปะตะวันตกแต่ละยุคสมัยในการถ่ายทอดเรื่องราว มุ่งเน้นอารมณ์ความรู้สึก ศรัทธาที่มีต่อศาสนาเป็นด้านหลัก

33. ทศนศิลป์สมัยใหม่ มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพหุศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ (100)

กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของศิลปินตะวันตก ที่มีแนวคิดและการพัฒนารูปแบบ ตลอดจนผลงานที่โดดเด่นของศิลปิน

34. วาดภาพระบายสี มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพหุศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ (30) ด้านสุนทรียศาสตร์ (10) ด้านศิลปวิจารณ์ (10) ด้านศิลปปฏิบัติ (50)

กล่าวถึงประวัติความเป็นมาและวิวัฒนาการการเขียนสีน้ำ โดยถ่ายทอดจากความประทับใจ และอธิบายขั้นตอนการเขียนสีน้ำ การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ กลวิธีการต่างๆ ตลอดจนเสนอแนวคิดต่อต้านศิลปะตามหลักวิชา Academic Art

35. เทคนิคการระบายสีน้ำมัน และศิลปะวิจัย มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพหุศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ (10) ด้านศิลปปฏิบัติ (90)

เป็นงานวิจัยที่ผู้เขียนให้ความสนใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการวาดภาพคน และเทคนิคการระบายสีน้ำมันแบบต่างๆ โดยเสนอแนะการปฏิบัติงานเป็นขั้นตอน

36. ความเข้าใจในศิลปะ มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพหุศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ (50) ด้านสุนทรียศาสตร์ (30) ด้านศิลปวิจารณ์ (10) และมีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพหุศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ด้านปรัชญาความเชื่อ (10)

กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของศิลปะตะวันตก และพัฒนาการของศิลปะไทยซึ่งศิลปะของไทยแสดงออกถึงความประณีตละเอียดอ่อน ด้วยลีลา ลวดลาย จังหวะของช่องไฟ ที่มีลักษณะเฉพาะโดยอาศัยธรรมชาติเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์

37. เรือนไทย บ้านไทย มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพหุศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ด้านวิถีการดำเนินชีวิต (10) ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี (10) ด้านปรัชญาความเชื่อ (10) ด้านความเชื่อทางศาสนา (10) ด้านศิลปะและงานช่าง (20)

กล่าวถึงสถาปัตยกรรม บ้านเรือนไทยในภาคต่างๆ อิทธิพล ความคิด ความเชื่อ วิถีชีวิตการดำเนินชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนสภาพภูมิประเทศส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของสถาปัตยกรรมบ้านเรือนไทย

38. พระที่นั่งทรงผนวช มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพหุศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ (30) และมีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพหุศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ด้านวิถีการดำเนินชีวิต (10) ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี (10) ด้านปรัชญาความเชื่อ (10) ด้านความเชื่อทางศาสนา (10) ด้านศิลปะและงานช่าง (30)

กล่าวถึงวิวัฒนาการของศิลปะไทย และผลงานจิตรกรรมฝาผนังไทยที่มีความสำคัญโดดเด่น รวมทั้งให้ความสนใจงานศิลปะและงานช่างไทยมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ซึ่งเป็นการแสดงออกจากภูมิปัญญาของช่าง

39. 5 นาฬิกา ศิลปะไทย มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพหุศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านสุนทรียศาสตร์ (10) และมีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพหุศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ด้านวิถีการดำเนินชีวิต (5) ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี (5) ด้านปรัชญาความเชื่อ (5) ด้านความเชื่อทางศาสนา (5) ด้านศิลปะและงานช่าง (70)

กล่าวถึงศิลปะไทย ในประเภทต่างๆ ประกอบด้วยขั้นตอน เทคนิค วิธีการ การเตรียมวัสดุต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องราวในภาพจิตรกรรมฝาผนังไทย สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิต ขนบประเพณี ความเชื่อต่างๆ ล้วนมีคุณค่าที่แฝงอยู่ในงาน

40. สาระนั้นรู้ในศิลปะตะวันตก มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ (90) ด้านศิลปวิจารณ์ (10)

กล่าวถึงชีวประวัติของศิลปินตะวันตกและศิลปินไทย การสร้างสรรค์ผลงานที่โดดเด่น ตลอดจนแนวคิดในการทำงาน ความแตกต่างระหว่างการทำงานศิลปะไทยกับศิลปะตะวันตก

41. ศิลปะไทยที่นำรู้ มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ด้านศิลปะและงานช่าง (100)

กล่าวถึงศิลปะไทยในประเภทต่างๆ บทบาทของช่างไทย เกี่ยวข้องกับการรับใช้สถาบันกษัตริย์และสถาบันศาสนา นอกจากนั้นกล่าวถึงการรับอิทธิพลจากศิลปะนอกประเทศเข้ามา ซึ่งมีผลกระทบต่อการศึกษาแบบของศิลปะไทยในเวลานั้น

42. ศิลปะนำรู้ในสองศตวรรษ มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญา ด้านวิถีการดำเนินชีวิต (5) ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี (5) ด้านปรัชญาความเชื่อ (5) ด้านความเชื่อทางศาสนา (5) ด้านศิลปะและงานช่าง (80)

กล่าวถึงศิลปะไทยในประเภทต่างๆ บทบาทที่สำคัญของช่างไทย เกี่ยวข้องกับศาสนาและการรับใช้สถาบันกษัตริย์ และศิลปะสะท้อนเรื่องราวชีวิต ขนบประเพณี ความเชื่อต่างๆ

43. จิตรกรรมฝาผนังไทยหนึ่งในสยาม มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ (30) ด้านสุนทรียศาสตร์ (20) และมีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี (10) ด้านความเชื่อทางศาสนา (10) ด้านศิลปะและงานช่าง (30)

กล่าวถึงวิวัฒนาการของงานจิตรกรรมฝาผนังไทย และอิทธิพลต่างๆ ที่เข้ามามีบทบาทต่อการสร้างสรรค์รูปแบบงานจิตรกรรมไทย

44. วัตรวาทกรรมหลวง มีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน ด้านสุนทรียศาสตร์ (20) ด้านศิลปวิจารณ์ (10) และมีเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ด้านวิถีการดำเนินชีวิต (10) ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี (20) ด้านความเชื่อทางศาสนา (20) ด้านศิลปะและงานช่าง (20)

กล่าวถึงภาพจิตรกรรมฝาผนังไทยวัตรวาทกรรมหลวง เป็นศิลปะ ที่แสดงถึงความโดดเด่น มีคุณค่า ด้วยลักษณะ สีสันที่งามวิเศษจึงมีความแตกต่างจากงานจิตรกรรมในภาคกลางการผสมผสานด้วยศิลปะพม่า และกรรมวิธีการเขียนภาพ ซึ่งไม่เหมือนที่ไหน

จากภาพรวมของหนังสือ อำนวยการเรียนรู้อาชีพศิลปศึกษา ในระหว่างปี พ.ศ. 2540-2545 จำนวน 44 เล่ม พบว่า ในปี พ.ศ. 2545 ไม่มีการผลิตหนังสือออกมาที่เป็นการนำเสนอแนวคิดที่สอดคล้องกับทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษา และมีการเสนอเนื้อหาที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษา อยู่ 2 ทฤษฎี คือ แนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน และแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย นอกจากนั้น พบว่ามีอยู่ 3 ทฤษฎีที่ไม่ได้มีการนำเสนอแนวคิดคือ แนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงพุทธปัญญา แนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงศิลปะหลังสมัยใหม่ และแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงความสามารถพิเศษ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์หนังสืออ่านประกอบการเรียนรู้วิชาศิลปศึกษา ในบริบทของพหุศิลปศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในระหว่างปี พ.ศ. 2540-2545 สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาหนังสืออ่านประกอบการเรียนรู้วิชาศิลปศึกษา ในบริบทของพหุศิลปศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในระหว่างปี พ.ศ. 2540-2545 ในประเด็น

1. สัดส่วนของเนื้อหาหนังสืออ่านประกอบตามแนวทฤษฎีสันับสนุน 5 ทฤษฎี ได้แก่
ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน (DBAE. Discipline – Based Arts Education)
ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงพหุปัญญา (MIAE. Multiple – Intelligences Arts Education)
ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย (TWAE. Thai Wisdom Arts Education)
ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงศิลปะหลังสมัยใหม่ (PMAE. Post – Modern Arts Education)
ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงความสามารถพิเศษ (GCAE. Gifted Child Arts Education)
2. ความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ศิลปะตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

ความสำคัญของการวิจัย

1. เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงหนังสืออ่านประกอบการเรียนรู้วิชาศิลปศึกษา (ด้านทัศนศิลป์) ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการวิเคราะห์สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหนังสืออ่านประกอบการเรียนรู้ศิลปะต่อไปในอนาคต
2. เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทาง สำหรับการพิจารณาหนังสืออ่านประกอบการเรียนรู้ วิชาศิลปศึกษา (ด้านทัศนศิลป์) ให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ในปัจจุบัน

ขอบเขตของการวิจัย

หนังสือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นหนังสืออ่านประกอบการเรียนรู้วิชาศิลปศึกษา (ด้านทัศนศิลป์) ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ระหว่างปีพุทธศักราช 2540-2545 ซึ่งเป็นสื่อที่บริษัทและสำนักพิมพ์เอกชนได้จัดทำและพิมพ์เผยแพร่อยู่ในปัจจุบัน เป็นสื่อการเรียนรู้ทางศิลปะที่กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้ใช้อ่านประกอบการเรียนรู้วิชาศิลปศึกษา จำนวน 44 เล่ม

วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. ศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวความคิด ทฤษฎีมีพหุศิลปศึกษาจาก หนังสือ ตำราทางวิชาการ บทความ วารสารต่างๆ มาสรุปเป็นเกณฑ์การวิเคราะห์
2. สัมภาษณ์จากนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดนี้

เกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาและประมวลความรู้จากผู้เกี่ยวข้องนำมาสร้างเป็นเกณฑ์การวิเคราะห์ หนังสืออ่านประกอบการเรียนรู้ วิชาศิลปศึกษา ซึ่งมีดังนี้

1. ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน
 - 1.1 ด้านความรู้ในด้านประวัติศาสตร์ศิลป์
 - 1.2 ด้านความรู้ในด้านสุนทรียศาสตร์
 - 1.3 ด้านความรู้ในด้านศิลปวิจารณ์
 - 1.4 ด้านความรู้ในด้านศิลปปฏิบัติ
2. ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงพหุปัญญา
 - 2.1 ปัญญาด้านภาษา
 - 2.2 ปัญญาด้านตรรกะและคณิตศาสตร์
 - 2.3 ปัญญาด้านมิติสัมพันธ์
 - 2.4 ปัญญาด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว
 - 2.5 ปัญญาด้านดนตรี
 - 2.6 ปัญญาด้านมนุษยสัมพันธ์
 - 2.7 ปัญญาด้านตน
 - 2.8 ปัญญาด้านธรรมชาติวิทยา
3. ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย
 - 3.1 วิธีการดำเนินชีวิต
 - 3.2 ขนบธรรมเนียมประเพณี
 - 3.3 ปรัชญาความเชื่อ
 - 3.4 เรื่องเล่าพื้นบ้าน
 - 3.5 ความเชื่อทางศาสนา
 - 3.6 การละเล่นพื้นบ้าน
 - 3.7 ศิลปะและงานช่าง
 - 3.8 ภูมิปัญญาร่วมสมัย
4. พหุศิลปศึกษาเชิงศิลปะหลังสมัยใหม่
 - 4.1 กระบวนการคิดการทำงาน คำนึงถึงบริบทสังคม
 - 4.2 สร้างสรรค์ศิลปะอย่างอิสระ ไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว
 - 4.3 คุณค่าความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับชีวิต

- 4.4 สร้างสรรค์ผลงานด้วยเทคนิค วิธีการที่หลากหลาย
- 4.5 มีแนวคิดเป็นแบบองค์รวม
- 5. ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงความสามารถพิเศษ
 - 5.1 ความคิดสร้างสรรค์
 - 5.2 จินตนาการ
 - 5.3 ความรู้สึกสัมผัส
 - 5.4 การจัดระบบภาพ
 - 5.5 การพัฒนารูปทรง

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาหนังสืออ่านประกอบระหว่างปี พ.ศ. 2540 - 2545 จำนวน 44 เล่ม โดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษา ประกอบด้วย 5 ทฤษฎี คือ แนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน แนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงพหุปัญญา แนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย แนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงศิลปะหลังสมัยใหม่ และแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงความสามารถพิเศษ โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ เพื่อศึกษาวิเคราะห์สัดส่วนเนื้อหาของหนังสืออ่านประกอบ และความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ศิลปะตามหลักสูตรปัจจุบัน ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. จากจำนวนหนังสือทั้ง 44 เล่ม ผู้วิจัยพบว่าหนังสือส่วนใหญ่มีการนำเสนอแนวคิดที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน มีจำนวนมากที่สุด 33 เล่ม และรองลงมาเป็นการนำเสนอแนวคิดที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย มีจำนวน 26 เล่ม

2. จากการวิเคราะห์เนื้อหา มีแนวโน้มที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผนมากที่สุด โดยเนื้อหาแบ่งเป็น 4 ส่วน ใน 4 ส่วนนี้ ผู้วิจัยพบมากที่สุดเป็นเนื้อหาด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ มีจำนวน 23 เล่ม รองลงมาด้านศิลปวิจารณ์ มีจำนวน 17 เล่ม ด้านสุนทรียศาสตร์ มีจำนวน 16 เล่ม และด้านศิลปปฏิบัติ มีจำนวน 9 เล่ม

ส่วนเนื้อหาที่มีการสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทยมีเนื้อหาแบ่งเป็น 6 ส่วน โดย 6 ส่วนนี้ ปรากฏพบว่ามีมากที่สุดเป็นเนื้อหาด้านศิลปะและงานช่าง มีจำนวน 20 เล่ม รองลงมาด้านปรัชญาความเชื่อ มีจำนวน 12 เล่ม ด้านวิถีการดำเนินชีวิตมีจำนวน 10 เล่ม ด้านความเชื่อทางศาสนา มีจำนวน 10 เล่ม ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี มีจำนวน 9 เล่ม และด้านภูมิปัญญาร่วมสมัย มีจำนวน 2 เล่ม

3. จากการศึกษารายรวมของหนังสืออ่านประกอบการเรียนรู้วิชาศิลปศึกษา ระหว่างปี พ.ศ. 2540 - 2545 พบว่า มีการนำเสนอแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาอยู่ 2 ทฤษฎี คือ แนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน และแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย นอกจากนั้นพบว่ามีอยู่ 3 ทฤษฎีที่ไม่ได้มีการเสนอแนวความคิดนี้ คือ แนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงพหุปัญญา แนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงศิลปะหลังสมัยใหม่ และแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงความสามารถพิเศษ และจากการศึกษาพบว่าในปี พ.ศ. 2545 ไม่ปรากฏว่ามีการผลิตหนังสืออ่านประกอบการเรียนรู้วิชาศิลปศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์เนื้อหา ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับวิชา ศิลปศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่ปรากฏในหนังสืออ่านประกอบการเรียนรู้วิชาศิลปศึกษา ในด้านแนวความคิด และด้านความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ ศิลปะ ตามหลักสูตรปัจจุบัน

ด้านแนวคิดของพหุศิลปศึกษาเป็นการจัดการเรียนการสอนที่คลี่คลายมาจากฐานความรู้เดิมของศิลปะไปสู่การเรียนการสอนในลักษณะที่เป็นองค์รวมที่สอดคล้องกับความต้องการ สร้างสรรค์ในสังคมไทย โดยคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้เสนอแนวความคิด พหุศิลปศึกษา ซึ่งเป็นแนวคิด ส่วนรวม และมีการแยกไปในรูปแบบของทฤษฎี 5 ทฤษฎี ประกอบกันขึ้นเป็นองค์ความรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกับระดับความรู้คิด และสามารถนำไปใช้ได้อย่างครอบคลุมในทุกด้าน ดังคำกล่าวของวิรุณ ตั้งเจริญ (2525 : 52) ที่ว่าแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษา สามารถนำไปใช้ได้ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นทฤษฎีที่มีการสังเคราะห์ขึ้นมาจากแนวความคิด และทฤษฎีศิลปศึกษาในกระแสสากล การปฏิรูปการศึกษา สหวิทยาการ ความสามารถพิเศษ การสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ภูมิปัญญาไทย ลัทธิหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) ในกระแสสังคมปัจจุบัน เป็นการค้นคว้าวิจัย ประยุกต์ และพัฒนาใช้ให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับการปฏิรูปสังคม ปฏิรูปการศึกษา และเพื่อพัฒนา พหุศิลปศึกษา สำหรับสังคมไทยต่อไป

ด้านความสอดคล้อง ของแนวคิดทฤษฎี พหุศิลปศึกษากับสาระการเรียนรู้ ศิลปะตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งพหุศิลปศึกษาเป็นแนวคิด ที่มุ่งสู่การบูรณาการความคิด จากความรู้ ประสบการณ์ต่างๆ การสร้างสรรค์กับธรรมชาติ แวดล้อมออกมาในบริบทของสังคม และมีการเชื่อมโยงกับบริบทอื่นๆ ซึ่งฐานความคิด มาจากการพัฒนาหลักสูตร การศึกษาใหม่ ที่มีความเอื้อต่อการจัดระบบการศึกษาได้ทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย จึงมีความสอดคล้องต่อกันทั้งด้านแนวความคิด และวิธีการ

เมื่อพิจารณาความสอดคล้อง กับหลักสูตรการศึกษา ซึ่งการเรียนรู้มีอยู่ 2 มาตรฐาน ในมาตรฐานที่ 1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ และการวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อกันศิลปะอย่างอิสระ และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันพบว่ามีความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาคือ แนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน แนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงพหุปัญญาและแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงความสามารถพิเศษและในมาตรฐานที่ 2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ศิลป์และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างาน ทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาสากล พบว่ามีความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน แนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย และแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงศิลปะหลังสมัยใหม่

ผลการวิเคราะห์เนื้อหาหนังสืออ่านประกอบการเรียนรู้วิชาศิลปศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ระหว่างปี พ.ศ. 2540 - 2545 มีดังนี้

จากการศึกษาพบว่ามีคำแนะนำเสนอแนวคิดของหนังสืออ่านประกอบเอื้อต่อการพัฒนาสนับสนุนแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผนและแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย โดยการนำเสนอความรู้ มีแนวโน้มไปในแนวทางแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน มีมากที่สุด รองลงมาเป็นแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทยและเมื่อพิจารณาเนื้อหาหนังสืออ่านประกอบ ที่มีความชัดเจนในแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน พบว่า มีเนื้อหาอยู่ 4 ส่วน โดย 4 ส่วนนี้ ปรากฏว่า เป็นเรื่องของความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวประวัติศาสตร์ศิลป์มากที่สุด รองลงมาเป็นเรื่องของศิลปวิจารณ์ เรื่องของสุนทรียศาสตร์ และน้อยที่สุดเป็นเรื่องของศิลปปฏิบัติ และที่เป็นการเสนอแนวคิดพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย พบว่ามีเนื้อหาอยู่ 6 ส่วน โดย 6 ส่วนนี้ปรากฏว่า เป็นเรื่องของศิลปะและงานช่างมากที่สุด รองลงมาเป็นเรื่องของปรัชญาและความเชื่อ เรื่องความเชื่อทางศาสนา เรื่องวิถีการดำเนินชีวิต เรื่องขนบธรรมเนียมประเพณี และน้อยที่สุดเรื่องของภูมิปัญญาร่วมสมัย

นอกจากนี้พบว่า มีอยู่ 3 ทฤษฎี ที่ไม่ปรากฏ พบในหนังสืออ่านประกอบ คือ แนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงพหุปัญญา ที่เสนอความรู้ความเข้าใจ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะ

สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนที่มีความสมดุล ระหว่างสมองซีกซ้ายและซีกขวา โดยนัยของศิลปะเป็นเรื่องของจินตนาการ คือสมองซีกขวาสามารถนำไปสู่การเชื่อมโยงกับการคิดหาเหตุผล คือสมองซีกซ้ายหากนำเสนอสองสิ่งนี้มารวมกันจะก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์อย่างมีคุณค่า ซึ่งพหุปัญญาให้ความสำคัญและยอมรับในเรื่องของสติปัญญาหลาย ๆ ด้าน ในส่วนของแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษา เชิงศิลปะหลังสมัยใหม่ เป็นการเสนอความคิด ที่หลุดกรอบจากหลักเกณฑ์แบบแผนเดิม โดยกิจกรรมการเรียนการสอน มุ่งให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ แสดงออกทางศิลปะที่ปฏิเสธกรอบความคิดที่ตายตัว ตระหนักถึงการบูรณาการที่ผสมผสานหลังชีวิต ความคิด ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศาสตร์และศิลป์ เข้าด้วยกันเป็นแบบองค์รวม และแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงความสามารถพิเศษ ที่นำเสนอกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะ สามารถนำไปสู่การพัฒนา เพื่อให้เด็กและเยาวชนไทย มีความสามารถพิเศษด้านทัศนศิลป์ รวมทั้งด้านอื่น ๆ ในสังคมไทยให้เต็มศักยภาพ ผลักดันให้สังคมไทยพัฒนาอย่างสง่างามในสังคมโลกต่อไป ซึ่งการจัดการศึกษานั้นจะต้องใช้วิธีการ ผสมผสานความรู้จากหลาย ๆ แนวคิด

จากการศึกษาพบว่า หนังสืออ่านประกอบ โดยส่วนใหญ่ มีการนำเสนอเนื้อหาที่เอื้อต่อการพัฒนาพหุศิลปศึกษาที่สนับสนุน แนวความคิด ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน โดยมีแนวโน้มไปทางด้านประวัติศาสตร์ ที่ปรากฏเรื่องราวเกี่ยวกับ ประวัติศาสตร์ศิลปะและวัฒนธรรม แนวคิดจากยุคต่าง ๆ ที่มีบทบาทต่อการสร้างสรรค์ รูปแบบศิลปะ ทั้งศิลปะร่วมสมัยของไทย และศิลปะร่วมสมัยของไทย และศิลปะตะวันตก ส่วนทางการวิจารณ์ ภาพรวมการวิจารณ์ศิลปะ เป็นการให้ทรรศนะ วิจารณ์เพื่อกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัว เห็นคุณค่าของงานศิลปะ ซึ่งการวิจารณ์ในลักษณะนี้ เป็นการกล่าวในเหตุการณ์ หรือบริบทที่แวดล้อมอยู่ในวงการศิลปะเสียมากกว่า การวิจารณ์เพื่อให้เกิดการเสริมสร้างทางความคิด ที่จะยกระดับทางปัญญาให้แก่ผู้เกี่ยวข้องได้มีความเข้าใจ สามารถเป็นตัวกลางเชื่อมโยงระหว่างงานศิลปะกับสาธารณชนทั่วไปได้ การวิจารณ์ยังดูไม่ได้ตอบสนองกับความเป็นไปในโลกของศิลปะร่วมสมัยของไทยได้อย่างเต็มที่

เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมของหนังสืออ่านประกอบ ตลอดระยะเวลาของการวิจัย พบว่า การนำเสนอเนื้อหา มุ่งเน้นทางด้านแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน และแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย โดยมีการผลิตหนังสือที่สนับสนุนแนวคิดที่ว่านี้ออกมาอย่างสม่ำเสมอทุกปี เป็นการชี้ให้เห็นว่าแนวคิดดังกล่าวยังมีบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ทางศิลปะ จึงมุ่งการสนับสนุนส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ โดยเฉพาะแนวคิดเชิงแบบแผนที่กล่าวได้ว่าเป็นรากฐานทางความคิดของศาสตร์ ที่มาจากการผสมผสานความรู้ทางการศึกษาเข้ากับทัศนศิลป์ (มะลิฉัตร เอื้ออานันท์: 56-61) และวิรุณ ตั้งเจริญ (2545) ได้กล่าวไว้ว่า ความรู้ตามหลักการแนวคิดเชิงแบบแผน ไม่ว่าจะเป็นประวัติศาสตร์ศิลป์ สุนทรียศาสตร์ ศิลปวิจารณ์ และศิลปะปฏิบัติล้วนแล้วแต่เป็นบริบทที่มีความเกี่ยวข้อง เชื่อมโยงกับแนวคิดเชิงภูมิปัญญาไทย ซึ่งคุณค่าของงานศิลปะของไทยมีโอกาสแทรกเข้าไปในความคิด ค่านิยม วิธีการดำเนินชีวิต ภูมิปัญญา ตลอดจนคตินิยมพื้นฐาน ด้วยสัญลักษณ์ทางศิลปะ แสดงให้เห็นบทบาทความสำคัญของแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน เพื่อการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ความคิด จินตนาการ และในความเชื่อของภูมิปัญญาไทย เป็นการหาคำตอบ และทางออกในการสร้างสรรค์ศิลปะกับสภาพความเป็นจริง

การแสดงออกในลักษณะเฉพาะถิ่นที่เกิดจากความเชื่อ ขนบประเพณี และวิถีชีวิตชุมชน การผสมผสานรูปแบบของงานศิลปกรรมให้มีความหลากหลายโดยที่ยังให้คุณค่าทางสุนทรียภาพ คุณค่าของลักษณะเฉพาะถิ่น อีกทั้งยังสามารถรักษาคูณค่าทางภูมิปัญญาของชาวไทย ความสามารถอันชาญฉลาดที่สามารถนำเอาวัตถุดิบจากพื้นบ้านมาสร้างใหม่ให้เกิดประโยชน์ เป็นการเสนอมิติใหม่ให้กับสังคมชุมชน การศึกษาในช่วงที่ผ่านมาได้ให้ความสำคัญกับการศึกษา ค้นคว้าวิจัยเพื่อการอนุรักษ์และส่งเสริมงานศิลปะของไทย เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจงานศิลปะหัตถกรรมประเภทต่าง ๆ ซึ่งการศึกษาเกี่ยวโยงทางสังคม และวัฒนธรรมที่ จะนำไปสู่การสร้างเสริมความแข็งแกร่งให้สังคมไทย ในการแข่งขันกับสังคมโลกได้

จากการศึกษาพบว่าที่ผ่านมาแนวความคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาของไทย ที่ได้รับอิทธิพลมาจากกระแสความคิดหลังสมัยใหม่ (ค.ศ. 1960) ได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปมากแล้ว การเจริญเติบโตของเทคโนโลยี การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ส่งเสริมให้มีการศึกษาศิลปะที่หลากหลายวัฒนธรรมเปิดโอกาสให้กับศิลปะทุกชนชาติ ในอดีตเรายอมรับเอาหลักการศิลปะตะวันตก มาเป็นพื้นฐานแบบอย่างในการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถเข้าใจ วิถีชีวิตที่แท้จริงไม่สามารถนำไปใช้ได้จริงกับวัฒนธรรมที่แท้จริงของตน จึงนำไปสู่การนำเอาแนวความคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษา ไปเป็นแกนนำ ในการพัฒนาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในลักษณะการบูรณาการความรู้ โดยแนวความคิดใหม่นี้ มีการขยายความคิดที่กว้างขวางไปมากแล้ว ดังจะเห็นได้จากบทความและหนังสือวิชาการที่จัดทำขึ้น โดยคณาจารย์ด้านศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒที่ศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนศิลปศึกษา อาทิ “ศิลปะและพื้นที่” พ.ศ. 2543 “ศิลปะจินตทัศน์” พ.ศ. 2542 “จิตนภาพ” พ.ศ. 2544 “ศิลปะกับการพัฒนาเยาวชน” พ.ศ. 2545 “ศิลปะกับเยาวชน” พ.ศ. 2543 “ศิลปะ : อนาคต” พ.ศ. 2544 “ศิลปะ : ศิลปศึกษา” พ.ศ. 2545 “พุทธศิลป์ศึกษา” พ.ศ. 2545 และ “ศิลปะหลังสมัยใหม่” พ.ศ. 2547 เป็นต้น จากการศึกษาเนื้อหาของหนังสืออ่านประกอบในภาพรวม ตลอดระยะเวลาของพัฒนาแนวความคิดพุทธศิลป์ศึกษาที่ผ่านมา ผู้วิจัยพบว่าเนื้อหาที่น่าสนใจ ส่วนใหญ่ยังไม่สอดคล้องกับการพัฒนา โดยเฉพาะสื่อการเรียนรู้ ยังไม่ทำหน้าที่ส่งเสริมเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจ และการนำเสนอยังไม่มีกรอบครอบคลุมทุกเนื้อหา ซึ่งในปัจจุบัน การศึกษาศิลปะได้ก้าวข้ามขอบความคิด ความเชื่อแบบเดิมที่เป็นการคุ้นเคยไปมากแล้ว กระบวนการเรียนรู้พุทธศิลป์ศึกษา ได้เปิดกว้างทางความคิดสามารถเชื่อมโยงกับศาสตร์สาขาอื่น ๆ รวมทั้งพุทธศิลป์ศึกษาต้องใช้การบูรณาการความรู้ที่หล่อหลอมเข้าด้วยกัน

ในฐานะที่พุทธศิลป์ศึกษาได้มีการนำเสนอและกำหนดเป็นโครงการพัฒนาพุทธศิลป์ศึกษา ตามแผนการพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติระยะที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 เป็นการรวบรวมความรู้และกำหนดเป็นแนวความคิดทฤษฎีขึ้นมา ที่มีการสอดคล้องกับระดับการรู้คิด จึงมีความจำเป็นสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ในโลกปัจจุบัน แต่การพัฒนาเท่าที่ผ่านมา การสร้างสื่อการเรียนรู้ยังไม่มีที่เหมาะสมกับผู้เรียน โดยเฉพาะในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่การเรียนรู้ จะต้องเป็นไปในเชิงลึก เนื้อหาสาระจะต้องมีความยากและซับซ้อนมากขึ้น เนื่องจากผู้เรียนส่วนหนึ่งจะต้องเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ในขณะที่เดียวกันการผลิตสื่อยังไม่พัฒนา ผลผลิตสื่อที่ออกมายังไม่ครอบคลุมและไม่หลากหลายเท่าที่ควร ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ไม่สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ ตามกระแสที่สังคมต้องการ ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าควรจะให้ความสำคัญกับการสร้างสื่อการเรียนรู้ให้มีเนื้อหาในเชิงลึกมากขึ้น พร้อมขยายแนวความคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษานี้ให้กว้างขวางต่อไป

ในการผลิตสื่อการเรียนรู้ผู้วิจัยพบว่าส่วนใหญ่ไม่ได้มีการผลิตสื่อที่ระบุให้ใช้ได้ในแต่ละระดับชั้นการนำเสนอเนื้อหาเป็นแบบภาพรวม ๆ ที่มีความยืดหยุ่นสามารถนำไปใช้ประกอบการเรียนรู้ร่วมกันได้ ทั้งในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย เช่น บางเล่มระบุให้ใช้ได้ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 บางเล่มระบุให้ใช้ได้ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 และบางเล่มให้ใช้ได้ถึงระดับอุดมศึกษา ดังนั้นความรู้ที่ได้อาจจะมี ความยากง่ายไม่สมดุลกัน ทั้งในแง่ของระดับความคิดและประสบการณ์ทางสมอง หรือแม้แต่การรับรู้ของเด็ก ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งควรจะต้องเข้าใจในพุทธศิลป์ศึกษาได้มากน้อยแค่ไหน เมื่อการพัฒนาความรู้มีความก้าวหน้ามากขึ้น การเรียนรู้เพียงเพื่ออ่านหนังสือได้พอเข้าใจ คงไม่เพียงพอกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของการเรียนรู้ในปัจจุบันที่ต้องมีการพัฒนาอย่างเร่งด่วน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์หนังสืออ่านประกอบการเรียนรู้วิชาศิลปศึกษา ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในบริบทของพหุศิลปศึกษา ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2540-2545 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ควรเน้นส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการขยายความรู้ทางด้านแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาให้แพร่หลายออกไป รวมทั้งจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน
2. ควรมีการเร่งผลิตหนังสือที่น่าเสนอเนื้อหา แนวคิดทางด้านศิลปะหลังสมัยใหม่ แนวคิดทางด้านพหุปัญญา และแนวคิดด้านความสามารถพิเศษเพิ่มมากขึ้น
3. ควรมีการผลิตหนังสืออ่านประกอบการเรียนรู้วิชาศิลปศึกษาที่มีความเหมาะสมกับระดับชั้นของผู้เรียน
4. ควรจัดให้มีการสัมมนา อภิปรายทางวิชาการ โดยเชิญผู้เกี่ยวข้องด้านการศึกษา นักวิชาการ ครู ผู้ปกครอง ศิลปิน และชุมชนท้องถิ่น ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน สร้างหลักสูตรการเรียนรู้ใหม่ อันจะทำให้วงการศิลปะมีคุณค่าต่อสังคมมากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบของหนังสืออ่านประกอบ กรณีเด็กที่มีความสามารถพิเศษที่เน้นทางด้านความสามารถกับสาระการเรียนรู้ โดยเชิญผู้เกี่ยวข้อง หลากๆ กลุ่ม เช่น ผู้ปกครอง ครู ผู้เรียน รวมทั้ง ประชาชนทั่วไปได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม ที่เอื้อต่อการพัฒนาการศึกษาเด็กพิเศษให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. ควรมีการทำวิจัยร่วมกัน ระหว่างครูศิลปะ และ ครูทางด้านการศึกษาพิเศษ จะได้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็นที่เป็นจริง เพื่อนำไปพัฒนาสร้างเสริมคุณภาพการศึกษา ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
3. ควรมีการศึกษาความต้องการ จำเป็นของหนังสืออ่านประกอบที่เหมาะสม กับจุดประสงค์ของพระราชบัญญัติการศึกษาที่เป็นแนวทางปรับให้ครูสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการเรียนการสอน รูปแบบของหนังสือในอนาคต ควรเป็นอย่างไร มีเนื้อหาแบบไหน เพื่อให้เป็นหนังสือที่ครู ผู้ปกครอง และผู้เรียนใช้อ่านเพื่อศึกษาทำความเข้าใจร่วมกันได้

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). หนังสือรายชื่อสื่อการเรียนการสอนที่บ่งชี้เนื้อหาหลักสูตรการเรียนรู้อัตนวิสัย.
กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะศิลปกรรมศาสตร์. (2543). ศิลปะพื้นบ้านไทย. กรุงเทพฯ : คณะศิลปกรรม
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- (2545). พหุศิลป์ศึกษา. กรุงเทพฯ : คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- (2543). โครงการวิจัย เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษา สำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ
ด้านทัศนศิลป์ การศึกษา : โรงเรียนไผ่ตมศึกษา. กรุงเทพฯ : คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.
- มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์. (2545). ศักยภาพของนิทานพื้นบ้าน
ที่มีต่อวิถีชีวิตชุมชนอีสาน. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. คณะครุศาสตร์. (2543). นวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้สำหรับครูยุคปฏิรูปการ
ศึกษาในบทบาทของศิลปศึกษาในแนวปฏิรูปหลักสูตร. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- (2528). "วัฒนธรรมพื้นบ้าน-คติความเชื่อ," ใน ความเชื่อของคนไทย. กรุงเทพฯ : ฝ่ายวิจัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จำนวน คล่องการเขียน. (2531). "หนังสืออ่านประกอบ," ใน ประชาศึกษา. หน้า 408-411.
- จินตนา ไบกาซุปี. (2536). การเขียนสื่อการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ : ชมรมเด็ก.
- จันทน์ เจริญศรี. (2544). โพสต์โมเดิร์นกับสังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิภาษา.
- ชำนาญ เล็กบรรจง. (ม.ป.ป.). ศิลปะกับระบบการศึกษา. วิทยาลัยศิลปกรรม จังหวัดนครราชสีมา.
ถ่ายเอกสาร.
- ทรงศनिया กัลยาณมิตร. (2517). "ห้องสมุดโรงเรียน ครูบรรณารักษ์ และการปฏิรูปการศึกษา," ใน วารสาร
ครุศาสตร์. 4:46 สิงหาคม-ตุลาคม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โรมัส อาร์มสตรอง. (2542). พหุปัญญาในห้องเรียน วิธีการสอนเพื่อพัฒนาปัญญาหลายด้าน. กรุงเทพฯ :
ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- นงลักษณ์ ขายหาด. (2524). การวิเคราะห์หนังสืออ่านประกอบเพิ่มเติมและส่งเสริมการอ่าน. ปรินซ์นิพนธ์
กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นันทสาร สีสลับและคณะ. (2542). "ภูมิปัญญาไทย," ใน วารสารสถาบันวิจัยศิลปวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- น. ณ ปากน้ำ. (2543). ความเข้าใจในศิลปะ. กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ.
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ. (2542). ศิลปะทัศนศิลป์พื้นบ้าน. กรุงเทพฯ : บริษัท ดันยอ 1999 จำกัด.
- (2545). "มิติใหม่ : ลักษณะเฉพาะในการสร้างสรรค์ศิลปะของไทย (ศิลปะทัศนศิลป์)," ใน
วารสารสถาบันวิจัยศิลปวัฒนธรรม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2543). "เด็กและเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษด้านทัศนศิลป์และศิลปะการแสดง," ใน
ศิลปะกับเยาวชน. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- (2544). "ศิลปะจากอดีตถึงรอยต่อสหัสวรรษใหม่," ใน จินตภาพ. หน้า 31-32. คณะศิลปกรรม-
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2544). “กระแสศิลปะร่วมสมัยในสังคมไทย ปฏิบัติการและการรวมขอมทางทัศนศิลป์,” ใน ศิลปะอนาคต. คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- , (2545). ศิลปะหลังสมัยใหม่และวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- , (2544). จินตภาพ. กรุงเทพฯ : คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- , (2545). ทัศนศิลป์วิจัย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ อี แอนด์ ไอคิว.
- , (2547). ศิลปะหลังสมัยใหม่. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ อี แอนด์ ไอคิว.
- พัฒนาหลักสูตร 11(107) ตุลาคม-พฤศจิกายน 2534. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- พีระพงษ์ กุลพิศาล. (2546). มโนภาพและการรับรู้ทางศิลปะและศิลปศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ธารอักษร จำกัด.
- มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. (2545). ศิลปศึกษาแนวปฏิรูป. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- , (2535). “พรสวรรค์กับปัญญาเลิศทางศิลปะ,” ใน สารานุกรมศึกษาศาสตร์. กรุงเทพฯ : บริษัทวิสิทธิ์พัฒนาจำกัด.
- , (2545). “ศิลปะกับการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรม,” ใน ศิลปะ : ศิลปศึกษา. กรุงเทพฯ : คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ยุรฉัตร บุญสนิท. (2545). “ภาวะสังคมหลังสมัยใหม่,” ใน วารสารปาริชาติ. หน้า 16. สงขลา มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- รุ่ง แก้วแดง. (2542). ประวัติการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน.
- , (2545). คุรุภูมิปัญญาไทยกับรัฐธรรมนูญใหม่. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ บริษัทแคนดิดมีเดีย จำกัด.
- , (2541). ปฏิรูปการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : ฟรินดิงเซ็นเตอร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2537). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- ศรียา นิยมธรรม. (2545). “เส้นทางศิลปะกับการพัฒนาเด็กอย่างเข้าใจศิลปะเจ้าตัวน้อยสู่ศิลปินอารมณ์ดี,” ใน ศิลปะกับการพัฒนาเยาวชน. หน้า 11-12 กรุงเทพฯ : คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2541). แผนพัฒนาการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษ. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544). รายงานการวิจัยรูปแบบการจัดการศึกษา สำหรับผู้มีความสามารถพิเศษด้านทัศนศิลป์. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สมโภชน์ ศรีวรรณ. (2545). “ศิลปะหลังสมัยใหม่กับวิถีชีวิตสหวรรษใหม่,” ใน วารสารปาริชาติ. หน้า 23-24 สงขลา มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษด้านทัศนศิลป์และศิลปะการแสดง. (2545). ศิลปะกับการพัฒนาเยาวชน. กรุงเทพฯ : สันติศิริการพิมพ์.
- สันติ คุณประเสริฐ. (2547). “การเรียนการสอนศิลปะศึกษาตามแนวคิด Post Modernism,” ใน ศิลปศึกษาจากทฤษฎีสู่การสร้างสรรค์. หน้า 62-64. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำเนียง สร้อยนาคพงษ์. (2539). การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นส่งเสริมการเรียนการสอนในโรงเรียน. สารพัฒนาหลักสูตร 11 (มกราคม 2539) : 23-32.
- สุชาติ ทองสิมา. (2546, กรกฎาคม-ธันวาคม). บทความทางวิชาการ. วารสารศิลปกรรมศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 11(2) : 51.

- อุษณีย์ โพธิสุข. (2541). *การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- , (2543). *แผนพัฒนาอัจฉริยภาพของเด็ก*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสตรี-สฤษดิ์วงศ์.
- อารี พันธุ์มณี. (2543). *การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์สู่ความเป็นเลิศ*. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อำนาจ เย็นสบาย. (2542). "ศิลปกรรมไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2325 ถึงการอภิวัฒน์สังคมไทย," ใน *วารสารสถาบันวิจัยศิลปวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- , (2545). "ศิลปะเด็กเพื่อสังคมประชาธิปไตย," ใน *ศิลปะ : ศิลปศึกษา*. กรุงเทพฯ : คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- , (2543). "สังคมท่ามกลางความแปรผัน ศิลปะท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงกับกระแสศิลปะหลังสมัยใหม่ในบริบทสังคมไทย," ใน *ศิลปะและพื้นที่*. กรุงเทพฯ : คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อารี สักทนต์. (ม.ป.ป.). *พหุปัญญาและการเรียน แบบร่วมมือ*. กรุงเทพฯ : สมาคมเพื่อการศึกษาเด็ก.

ภาคผนวก

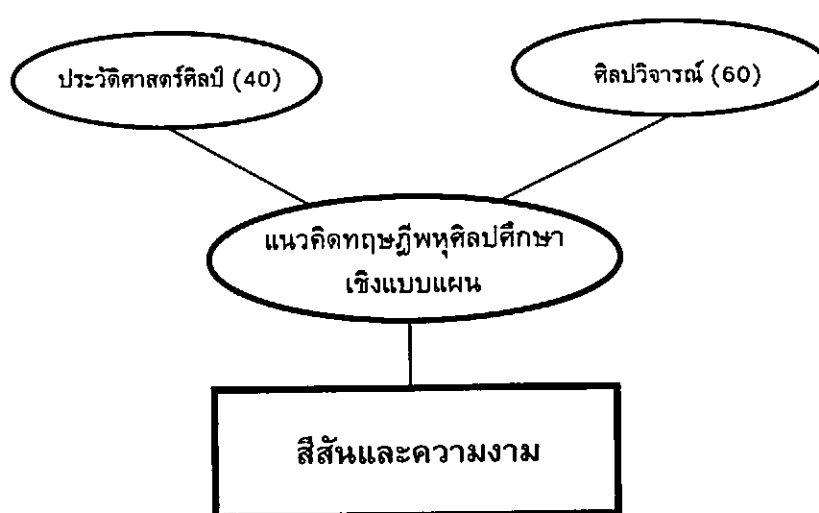
ภาคผนวก

สรุปผลการวิเคราะห์หนังสืออ่านประกอบการเรียนรู้วิชาศิลปศึกษา
ในบริบทของพหุศิลปศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
ในระหว่างปี พ.ศ. 2540-2545

หนังสืออ่านประกอบการเรียนรู้อาชีพศิลปศึกษาในบริบทของพหุศิลปศึกษา
ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในระหว่างปี พ.ศ. 2540 - 2545 จำนวน 44 เล่ม

ปี พ.ศ. 2540

1. สีสันและความงาม

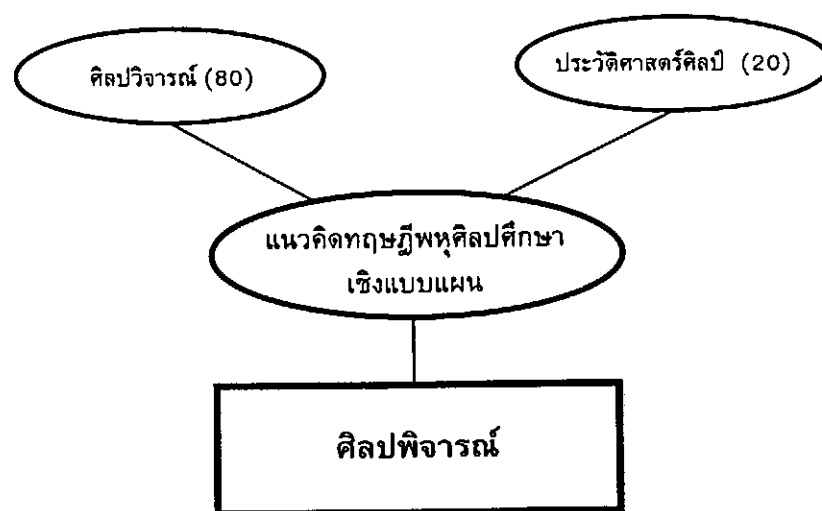

หนังสือ เรื่องสีสันและความงาม

หนังสือเรื่องสีสันและความงาม เป็นหนังสือศิลปศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน มีสาระประกอบด้วยความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ศิลป์ และการรู้จักวิพากษ์วิจารณ์งานศิลปะ

ปี พ.ศ. 2540

2. ศิลปวิจารณ์

หนังสือ เรื่องศิลปวิจารณ์

หนังสือเรื่องศิลปวิจารณ์ เป็นหนังสือศิลปศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน มีสาระประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ศิลป์และการรู้จักวิพากษ์วิจารณ์งานศิลปะ

ปี พ.ศ. 2540

3. ทศนศิลป์ศึกษาไทย

หนังสือ เรื่องทศนศิลป์ศึกษาไทย เนื้อหากล่าวถึงวิวัฒนาการ หลักสูตรการศึกษาของไทย และพบว่าไม่มีการนำเสนอแนวคิดที่สอดคล้องกับแนวคิดพหุศิลป์ศึกษา

ปี พ.ศ. 2540

4. ทศนศิลป์และความงาม

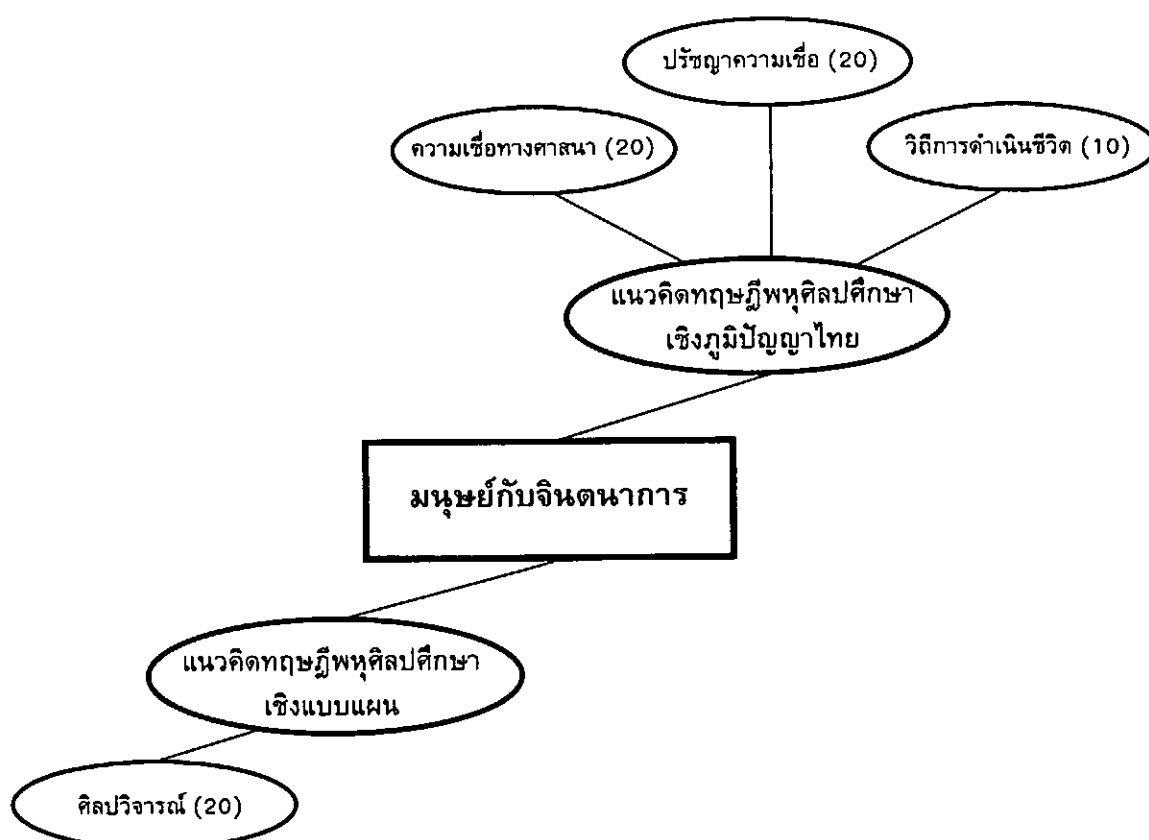
หนังสือ เรื่องทศนศิลป์และความงาม

หนังสือเรื่องทศนศิลป์และความงาม เป็นหนังสือศิลปศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดพหุศิลปศึกษาด้านต่างๆ ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน มีสาระประกอบด้วยความรู้ความเข้าใจในด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ การรับรู้คุณค่าความงามในสุนทรียศาสตร์ และการวิพากษ์วิจารณ์งานศิลปะ
2. แนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย มีสาระการนำเสนอปรัชญาความเชื่อ และศิลปะและงานช่าง

ปี พ.ศ. 2540

5. มนุษย์กับจินตนาการ

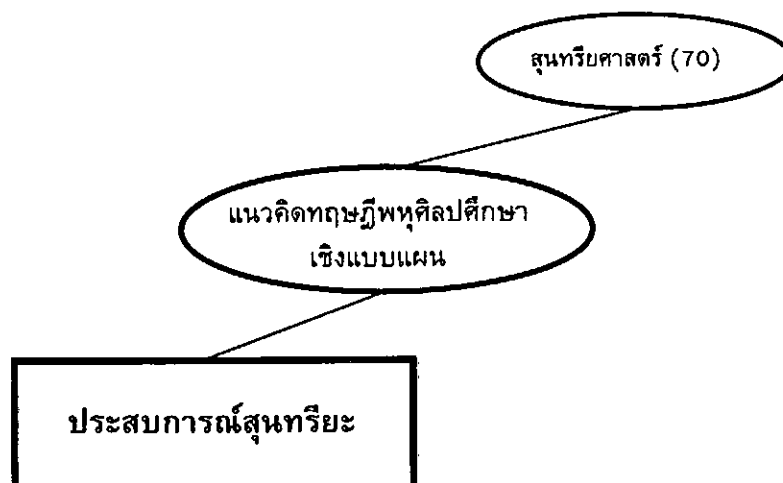
หนังสือ เรื่องมนุษย์กับจินตนาการ

หนังสือเรื่องมนุษย์กับจินตนาการ เป็นหนังสือศิลปศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดพุทธศิลป์ศึกษาด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน มีสาระประกอบด้วยการวิพากษ์วิจารณ์งาน และการตีความทางด้านศิลปะ
2. แนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย มีสาระประกอบด้วยการนำเสนอเรื่องราวของความเชื่อทางศาสนา วิถีการดำเนินชีวิตและปรัชญาความเชื่อ

ปี พ.ศ. 2540

6. ประสพการณ์สุนทรียะ

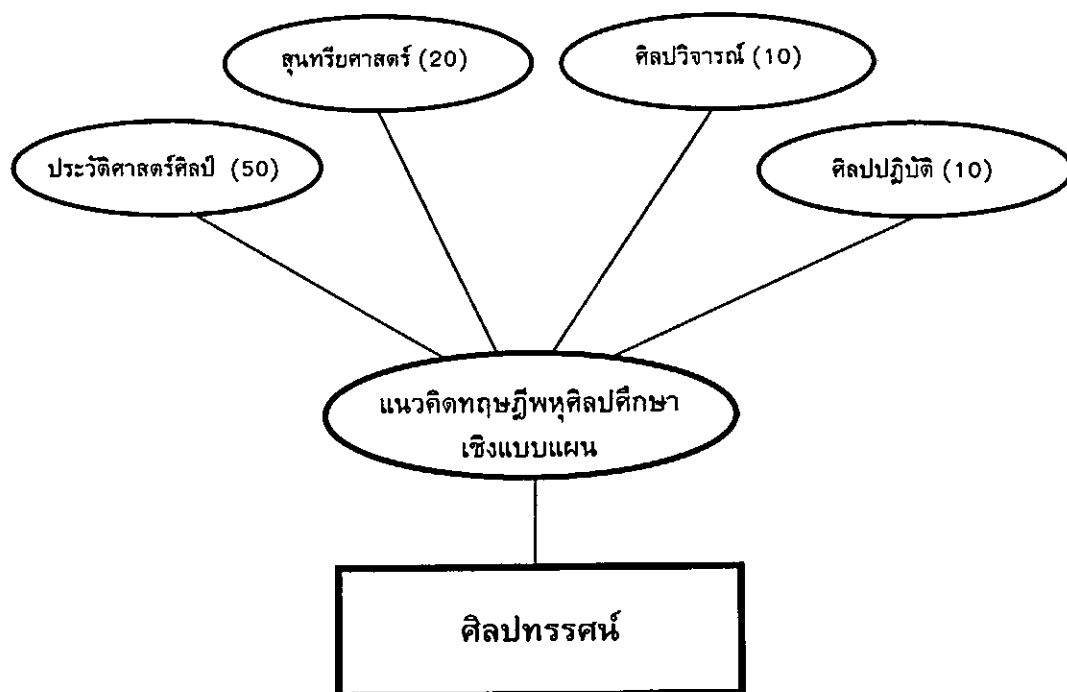

หนังสือ เรื่องประสพการณ์สุนทรียะ

หนังสือเรื่องประสพการณ์สุนทรียะ เป็นหนังสือศิลปศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน มีสาระประกอบด้วย การรับรู้คุณค่าความงามในเชิงสุนทรียศาสตร์ นอกนั้นมีการเสนอแนะต่อการเรียนการสอนศิลปะ

ปี พ.ศ. 2540

7. ศิลปกรรม

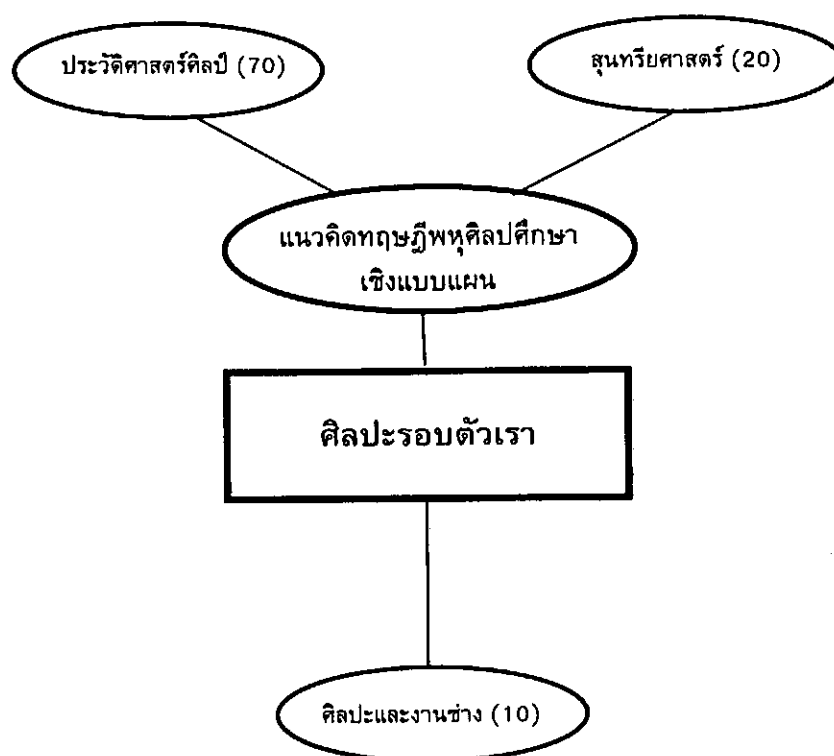

หนังสือ เรื่องศิลปกรรม

หนังสือเรื่องศิลปกรรมเป็นหนังสือศิลปศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน มีสาระประกอบด้วยประวัติศาสตร์ศิลป์ สุนทรียศาสตร์ ศิลปวิจารณ์ และศิลปปฏิบัติ นอกจากนี้มีการเสนอแนะในเรื่องการจัดการประกวดผลงานศิลปะเด็กในเชิงคุณค่า

ปี พ.ศ. 2540

8. ศิลปะรอบตัวเรา

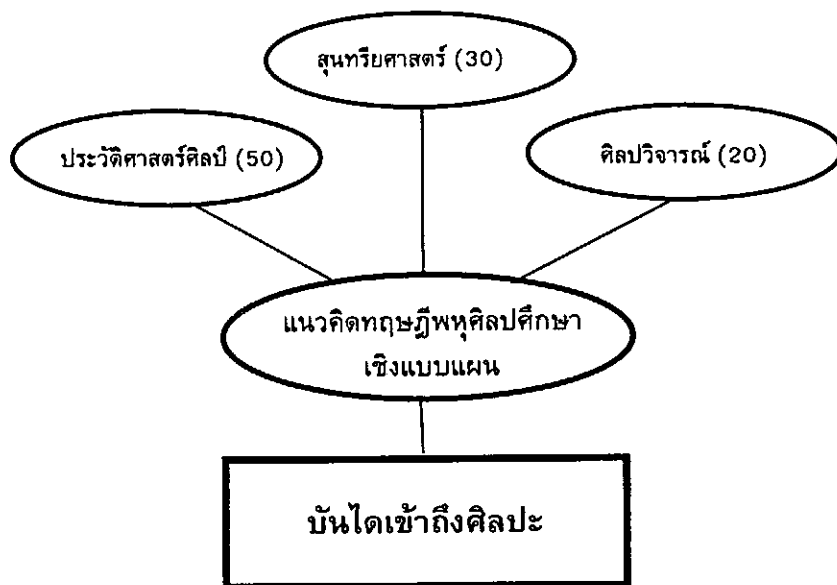

หนังสือ เรื่องศิลปะรอบตัวเรา

หนังสือเรื่องศิลปะรอบตัวเรา เป็นหนังสือศิลปศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน ประกอบด้วยสาระต่างๆ อาทิเช่น ประวัติศาสตร์ศิลป์ สุนทรียศาสตร์ และศิลปะและงานช่าง

ปี พ.ศ. 2540

9. บันไดเข้าถึงศิลปะ

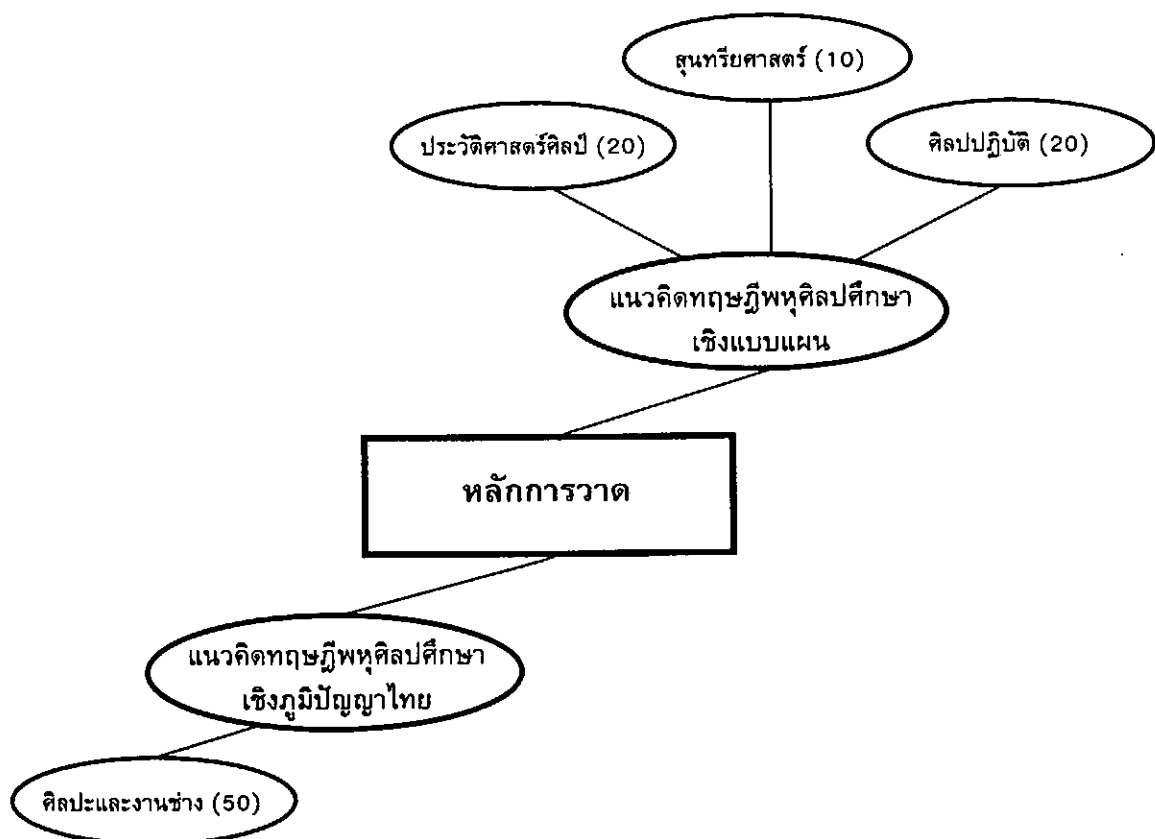

หนังสือ เรื่องบันไดเข้าถึงศิลปะ

หนังสือเรื่องบันไดเข้าถึงศิลปะ เป็นหนังสือศิลปศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน ประกอบด้วยสาระต่างๆ ได้แก่ ประวัติศาสตร์ศิลป์ สุนทรียศาสตร์ และศิลปวิจารณ์

ปี พ.ศ. 2540

10. หลักการวาด

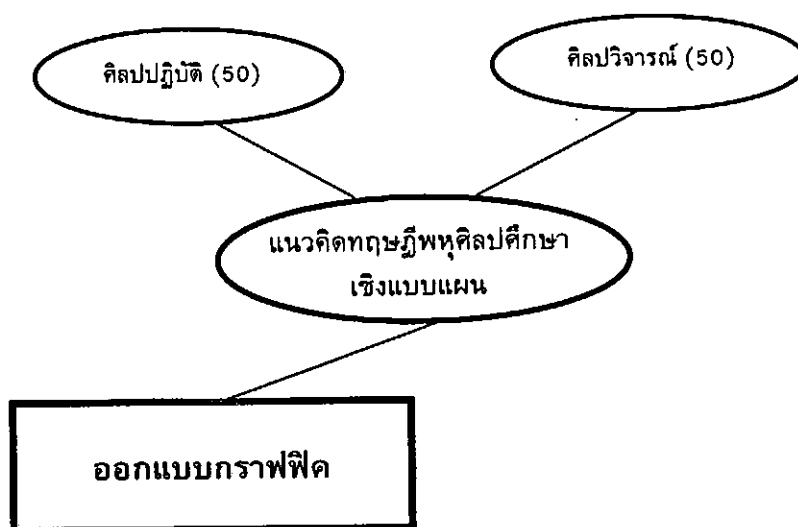
หนังสือ เรื่องหลักการวาด

หนังสือเรื่องหลักการวาด เป็นหนังสือศิลปศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน ประกอบด้วยสาระต่างๆ ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผนมีสาระประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ศิลป์ และรับรู้คุณค่าทางความงามในสุนทรียศาสตร์ และศิลปปฏิบัติ
2. แนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย มีสาระประกอบด้วยศิลปะและงานช่าง

ปี พ.ศ. 2540

11. ออกแบบกราฟฟิค

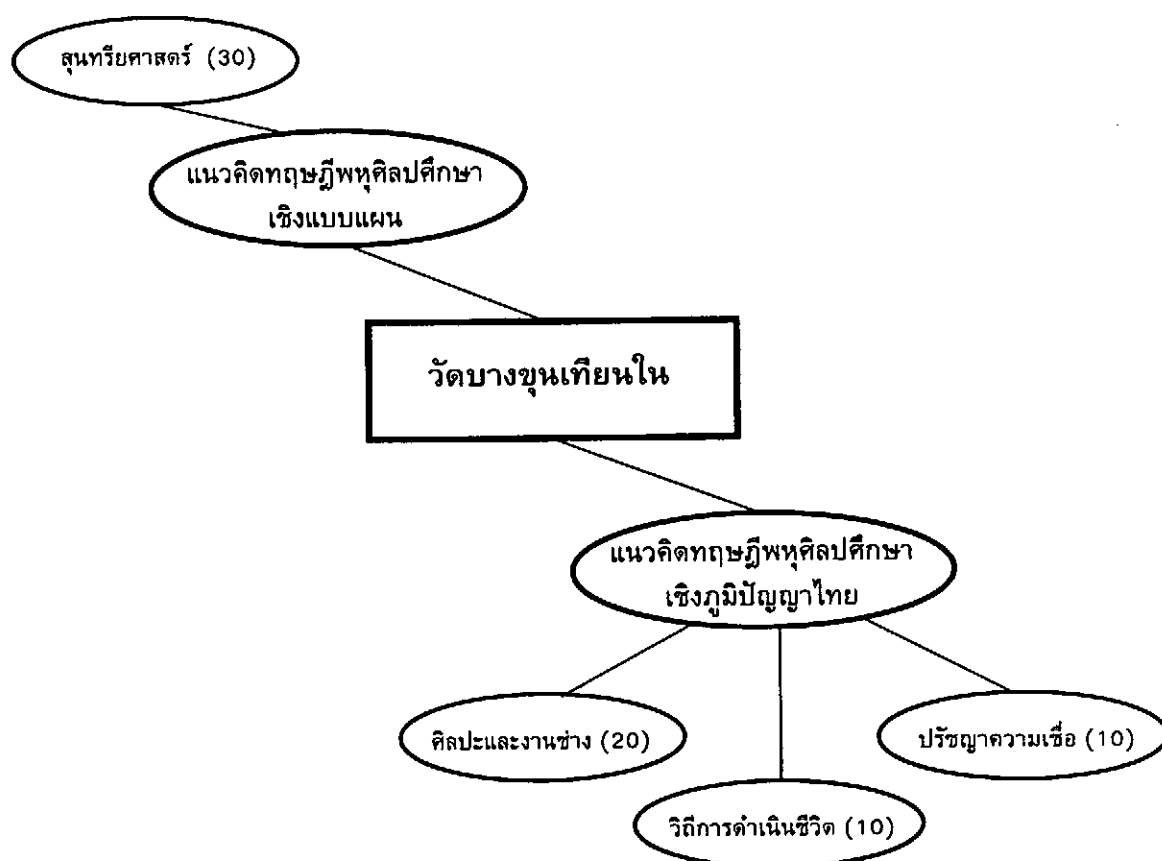

หนังสือ เรื่องออกแบบกราฟฟิค

หนังสือเรื่องออกแบบกราฟฟิค เป็นหนังสือศิลปศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน สาระเนื้อหาประกอบด้วยศิลปะวิจารณ์ และศิลปะปฏิบัติ

ปี พ.ศ. 2540

12. วัดบางขุนเทียนใน

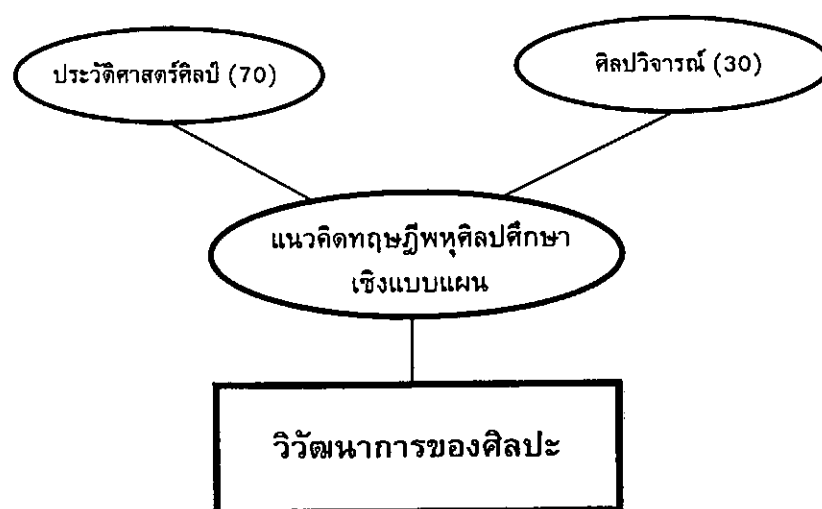
หนังสือ เรื่องวัดบางขุนเทียนใน

หนังสือเรื่องวัดบางขุนเทียนใน เป็นหนังสือศิลปศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน และแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย ประกอบด้วยสาระดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน มีสาระเนื้อหาประกอบด้วย สุนทรียศาสตร์
2. แนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย มีสาระเนื้อหาประกอบด้วยศิลปะและงานช่าง วิถีการดำเนินชีวิต และปรัชญาความเชื่อ

ปี พ.ศ. 2541

1. วิวัฒนาการของศิลปะ

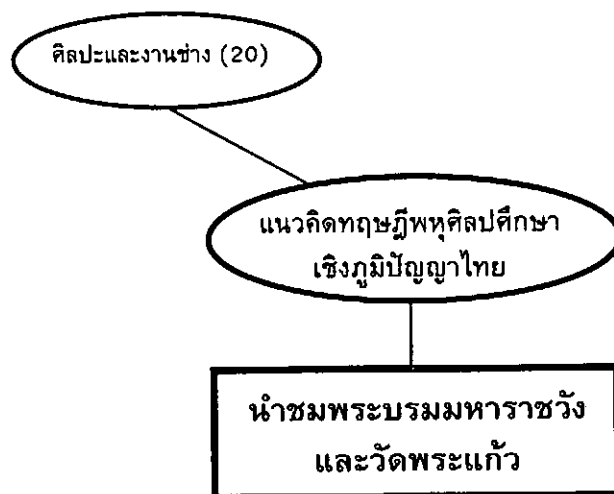

หนังสือ เรื่องวิวัฒนาการของศิลปะ

หนังสือเรื่องวิวัฒนาการของศิลปะ เป็นหนังสือศิลปศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน ประกอบด้วยสาระต่างๆ ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ศิลป์ และการวิพากษ์วิจารณ์

ปี พ.ศ. 2541

2. นำชมพระบรมมหาราชวังและวัดพระแก้ว

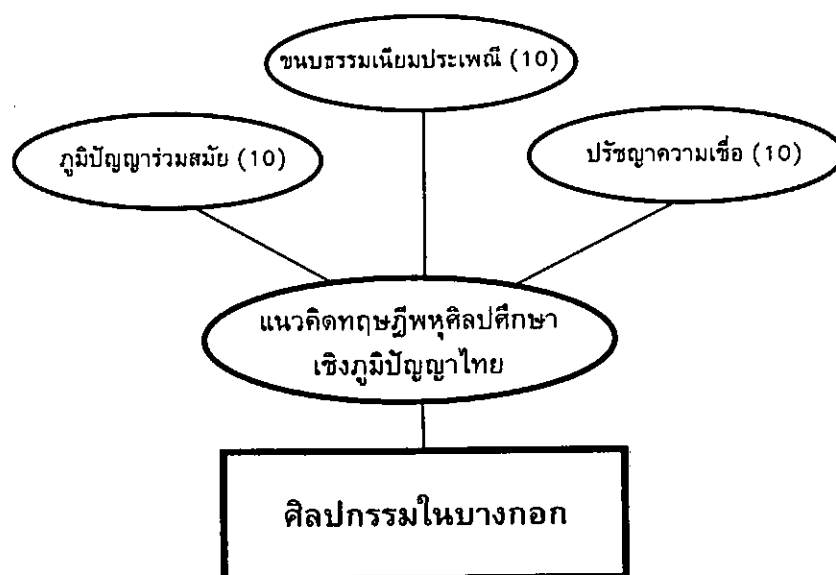

หนังสือ เรื่องนำชมพระบรมมหาราชวังและวัดพระแก้ว

หนังสือเรื่องนำชมพระบรมมหาราชวังและวัดพระแก้ว เป็นหนังสือศิลปศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย เน้นสาระทางศิลปะและงานช่าง นอกจากนั้น เป็นการกล่าวในเรื่องต่างๆ ไปเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมภายในบริเวณวัด

ปี พ.ศ. 2541

3. ศิลปกรรมในบางกอก

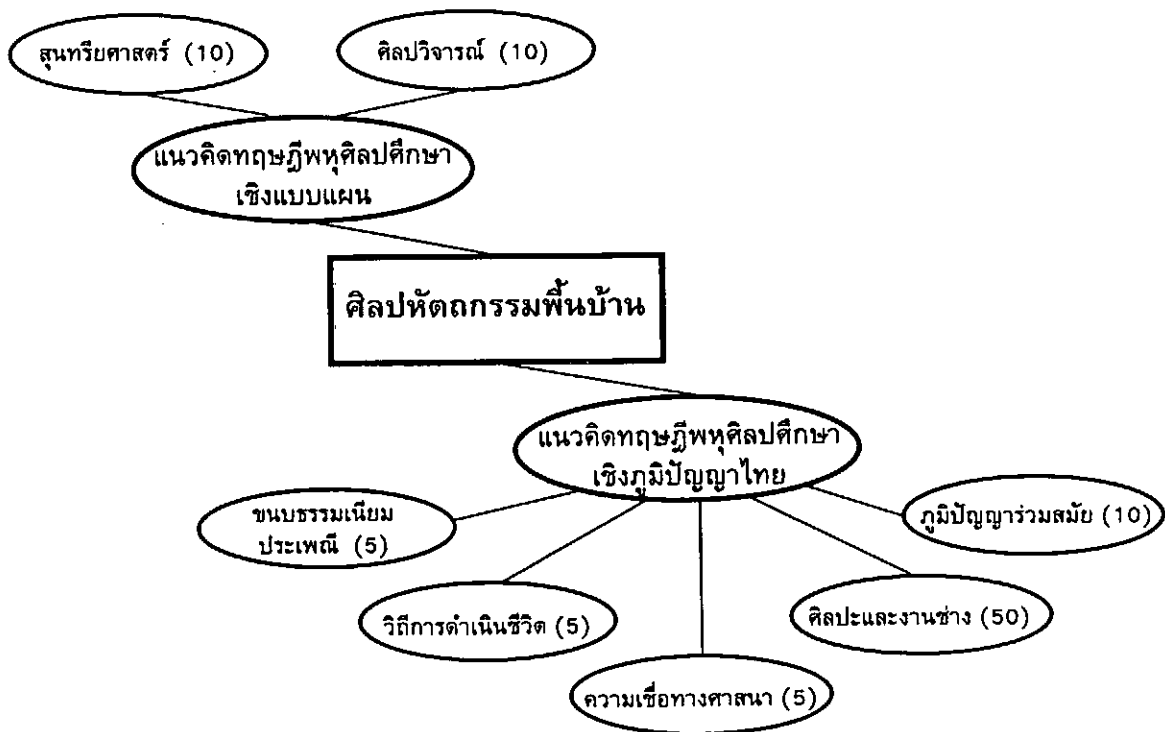

หนังสือ เรื่องศิลปกรรมในบางกอก

หนังสือเรื่องศิลปกรรมในบางกอก เป็นหนังสือศิลปศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย เน้นสาระทางภูมิปัญญาร่วมสมัย ชนบทธรรมเนียมประเพณี และปรัชญาความเชื่อ นอกจากนั้นเป็นการอธิบายถึงประวัติการก่อสร้างวัดในบริเวณเขต ผังธนบุรี และสถาปัตยกรรมที่เด่นของวัด

ปี พ.ศ. 2542

1. ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน

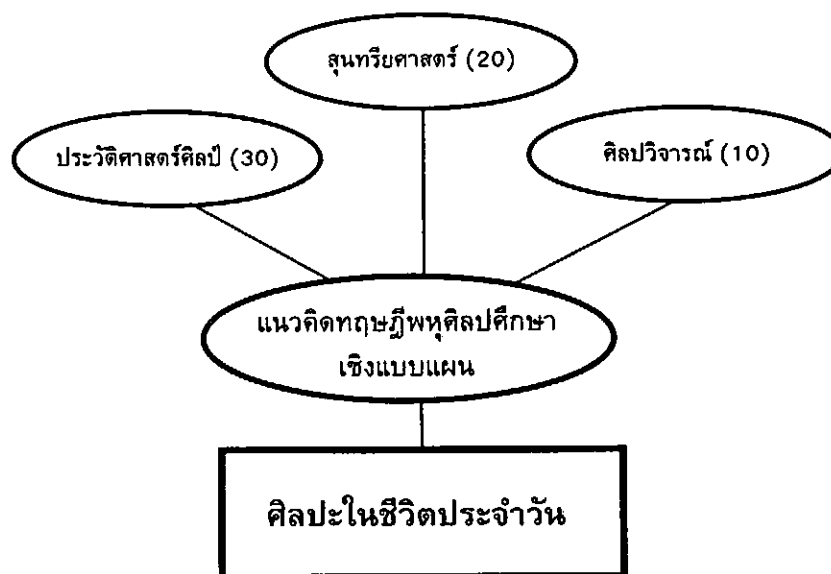
หนังสือ เรื่องศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน

หนังสือเรื่องศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน เป็นหนังสือศิลปศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดพหุศิลปศึกษาด้านต่างๆ ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน มีสาระประกอบด้วย การรับรู้คุณค่าความงามในสุนทรียศาสตร์ และการวิพากษ์วิจารณ์งานศิลปะ
2. แนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย มีสาระประกอบด้วยวิถีการดำเนินชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อทางศาสนา ศิลปะและงานช่าง ภูมิปัญญาร่วมสมัย และปรัชญาความเชื่อ

ปี พ.ศ. 2542

2. ศิลปะในชีวิตประจำวัน

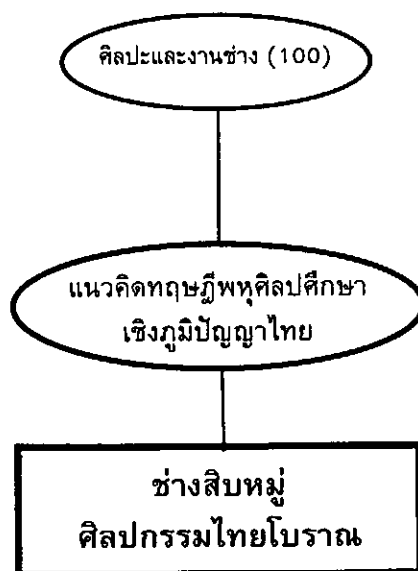

หนังสือ เรื่องศิลปะในชีวิตประจำวัน

หนังสือเรื่องศิลปะในชีวิตประจำวัน เป็นหนังสือศิลปศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน เน้นสาระความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ศิลป์ การรับรู้คุณค่าความงามในสุนทรียศาสตร์ และการวิพากษ์วิจารณ์งานศิลปะ นอกจากนั้นเป็นการเสนอแนะในเรื่องของการส่งเสริมให้เด็กทำกิจกรรมศิลปะ

ปี พ.ศ. 2542

3. ช่างสิบหมู่ศิลปกรรมไทยโบราณ

หนังสือ เรื่องช่างสิบหมู่ศิลปกรรมไทยโบราณ
 หนังสือเรื่องช่างสิบหมู่ศิลปกรรมไทยโบราณ เป็นหนังสือศิลปศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี
 พหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย มีการนำเสนอศิลปะและงานช่าง

ปี พ.ศ. 2542

4. มรดกศิลปกรรมพื้นบ้าน

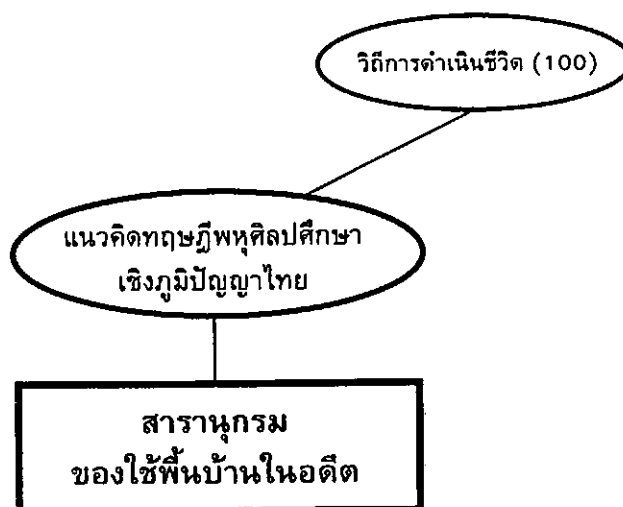
หนังสือ เรื่องมรดกศิลปกรรมพื้นบ้าน

หนังสือเรื่องมรดกศิลปกรรมพื้นบ้าน เป็นหนังสือศิลปศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดพหุศิลปศึกษาด้านต่างๆ ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน มีสาระประกอบด้วย การวิพากษ์วิจารณ์งานศิลปะ
2. แนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย มีสาระประกอบด้วย ปรัชญาความเชื่อ ความเชื่อทางศาสนา และศิลปะและงานช่าง

ปี พ.ศ. 2542

5. สารานุกรมของใช้พื้นบ้านในอดีต

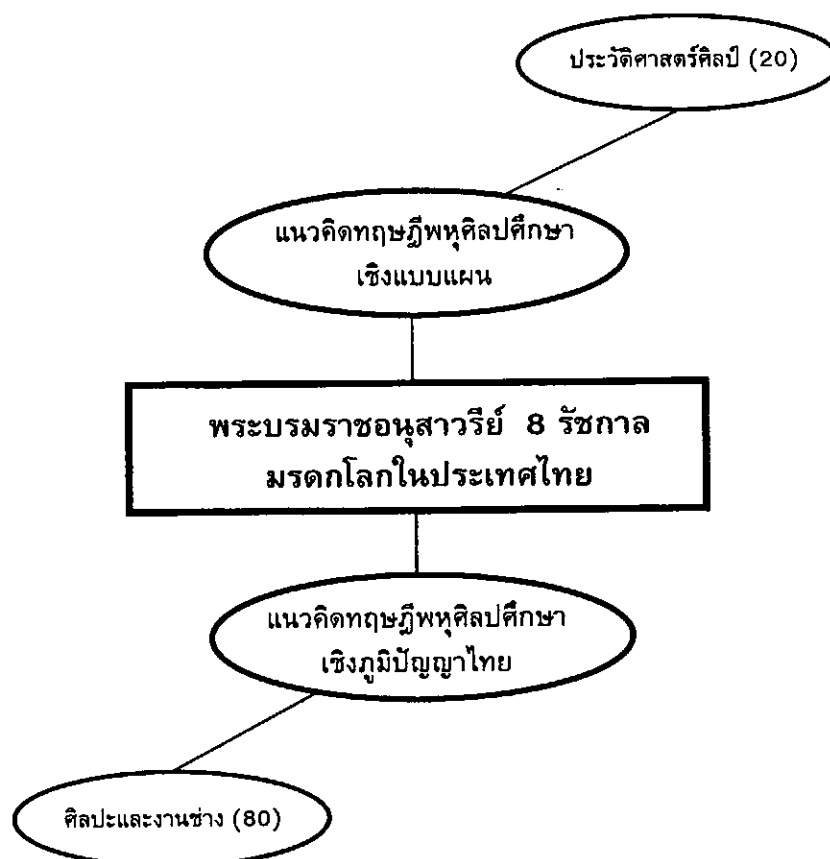

หนังสือ เรื่องสารานุกรมของใช้พื้นบ้านในอดีต

หนังสือเรื่องสารานุกรมของใช้พื้นบ้านในอดีต เป็นหนังสือศิลปศึกษาที่สอดคล้องกับแนวพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย มีสาระความรู้ประกอบด้วย วิธีการดำเนินชีวิต

ปี พ.ศ. 2542

6. พระบรมราชอนุสาวรีย์ 8 รัชกาล มรดกโลกในประเทศไทย

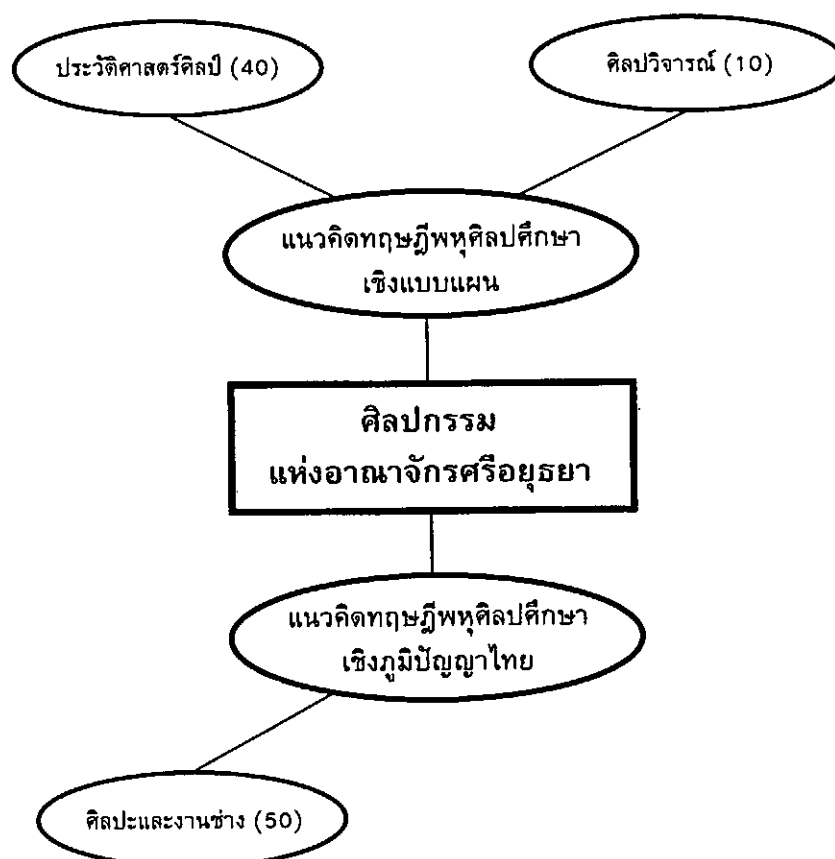
หนังสือ เรื่องพระบรมราชอนุสาวรีย์ 8 รัชกาล มรดกโลกในประเทศไทย

หนังสือเรื่องพระบรมราชอนุสาวรีย์ 8 รัชกาล มรดกโลกในประเทศไทย เป็นหนังสือศิลปศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดพหุศิลปศึกษาด้านต่างๆ ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน มีสาระประกอบด้วยความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ศิลป์
2. แนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย มีสาระเนื้อหาประกอบด้วยศิลปะและงานช่าง

ปี พ.ศ. 2542

7. ศิลปกรรมแห่งอาณาจักรศรีอยุธยา

หนังสือ เรื่องศิลปกรรมแห่งอาณาจักรศรีอยุธยา

หนังสือเรื่องศิลปกรรมแห่งอาณาจักรศรีอยุธยา เป็นหนังสือศิลปศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดตามแนวพหุศิลปศึกษาด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน มีสาระเนื้อหาประกอบด้วยประวัติศาสตร์ศิลป์ และศิลปวิจารณ์
2. ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย มีสาระเนื้อหาประกอบด้วยศิลปะและงานช่าง

ปี พ.ศ. 2542

8. มรดกโลกในประเทศไทย

หนังสือ เรื่องมรดกโลกในประเทศไทย เนื้อหากล่าวถึงสถานที่ที่มีความสำคัญเป็นมรดกโลกของประเทศไทย และพบว่าไม่มีการนำเสนอเนื้อหาที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษา

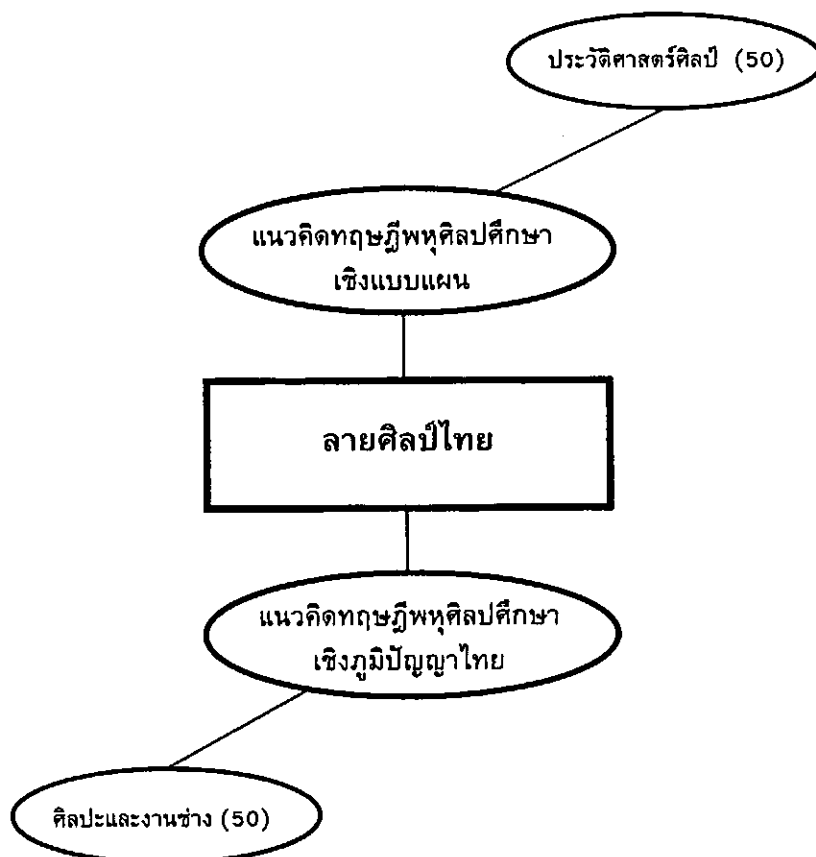
ปี พ.ศ. 2542

9. พระอารามหลวงที่สำคัญและวัดประจำรัชกาล

หนังสือเรื่องพระอารามหลวงที่สำคัญและวัดประจำรัชกาล มีเนื้อหากล่าวถึงประวัติการก่อสร้างวัด และพระอารามหลวงที่มีความสำคัญ และกล่าวถึงการจัดแบ่งลำดับชั้นของพระอาราม และพบว่าไม่มีการนำเสนอเนื้อหาที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษา

ปี พ.ศ. 2542

10. ลายศิลป์ไทย

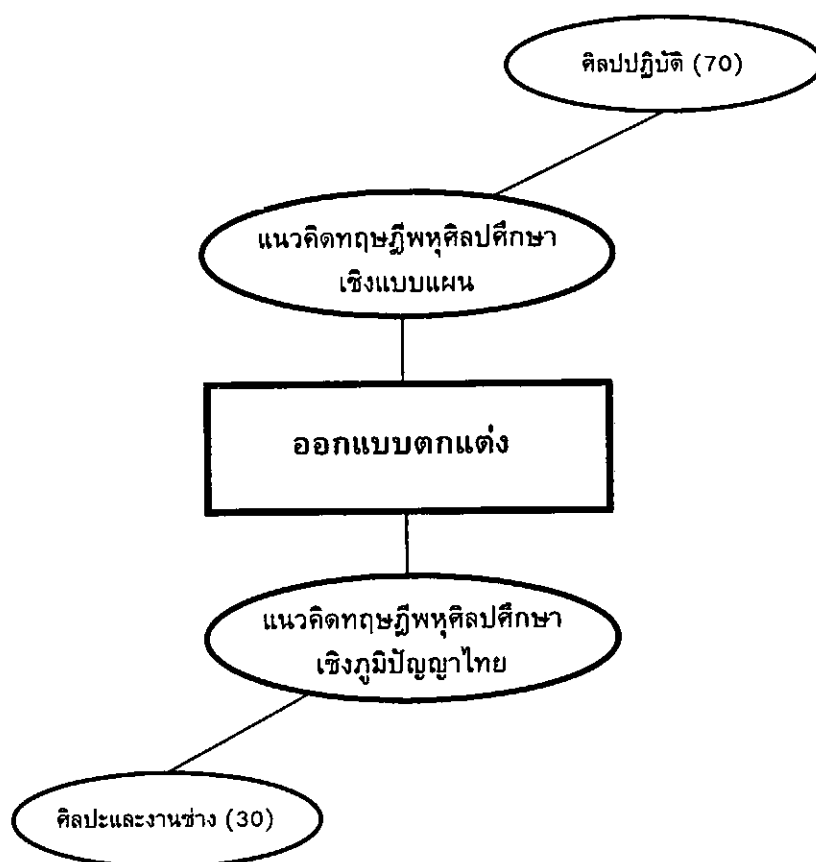
หนังสือ เรื่องลายศิลป์ไทย

หนังสือเรื่องลายศิลป์ไทย เป็นหนังสือศิลปศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดพหุศิลปศึกษาด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน มีสาระเนื้อหาประกอบด้วยความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ศิลป์
2. แนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย มีสาระเนื้อหาประกอบด้วยศิลปะและงานช่าง

ปี พ.ศ. 2542

11. ออกแบบตกแต่ง

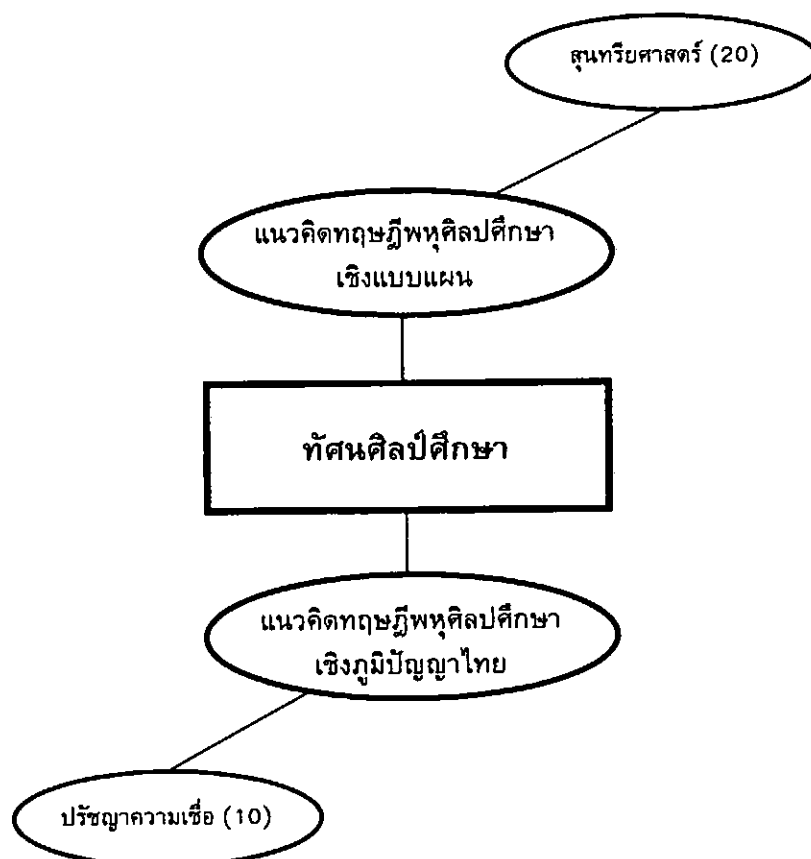
หนังสือ เรื่องออกแบบตกแต่ง

หนังสือเรื่องออกแบบตกแต่งเป็นหนังสือศิลปศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดพหุศิลปศึกษาด้านต่างๆ ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน มีสาระประกอบด้วย ศิลปปฏิบัติ
2. แนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย มีสาระประกอบด้วย ศิลปะและงานช่าง

ปี พ.ศ. 2542

12. ทศนศิลป์ศึกษา

หนังสือ เรื่องทศนศิลป์ศึกษา

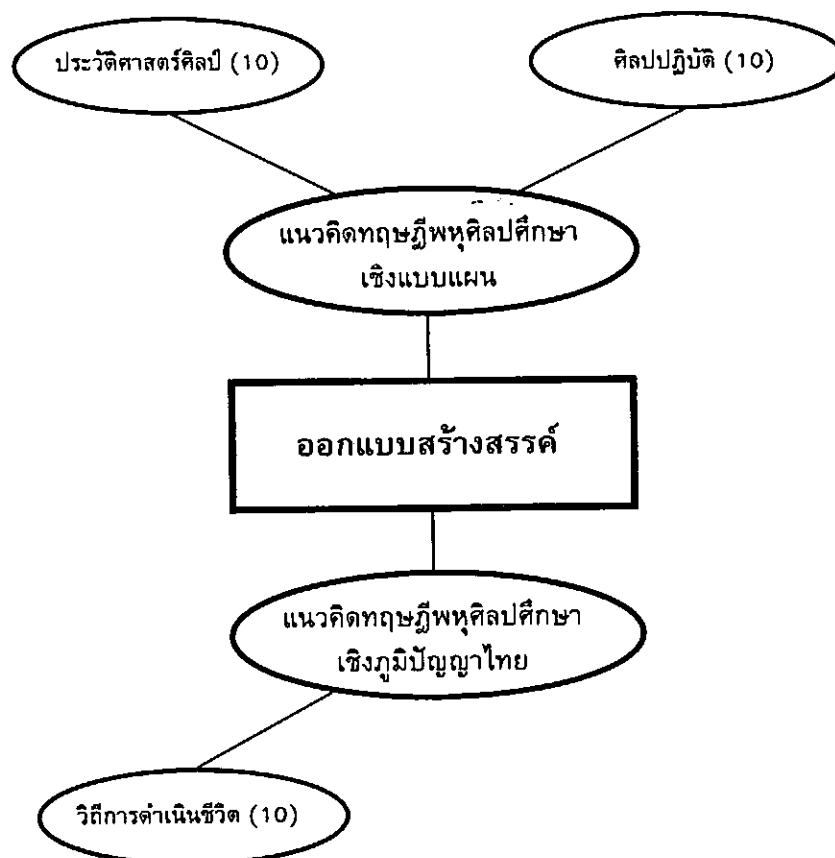
หนังสือเรื่องทศนศิลป์ศึกษาเป็นหนังสือศิลปศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดพหุศิลป์ศึกษาด้านต่างๆ ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีพหุศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน มีสาระประกอบด้วยการรับรู้คุณค่าความงามในสุนทรียศาสตร์

2. แนวคิดทฤษฎีพหุศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย มีสาระนำเสนอในเรื่องของปรัชญาความเชื่อนอกจากนั้นเป็นการเสนอแนวคิดให้ศิลปะมีส่วนร่วมกับการปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม

ปี พ.ศ. 2542

13. ออกแบบสร้างสรรค์

หนังสือ เรื่องออกแบบสร้างสรรค์

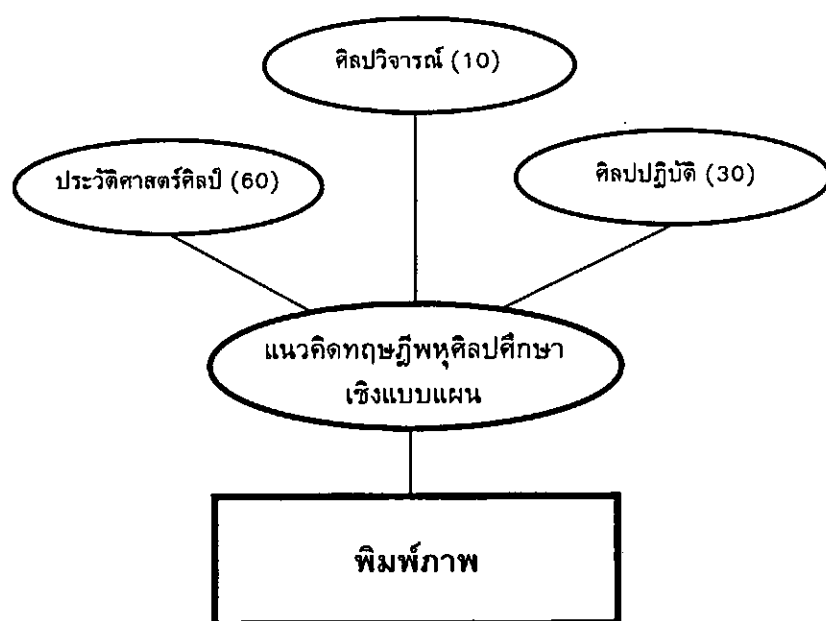
หนังสือเรื่องออกแบบสร้างสรรค์เป็นหนังสือศิลปศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดพหุศิลปศึกษาด้านต่างๆ

ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน มีสาระประกอบด้วยศิลปปฏิบัติ และประวัติศาสตร์ศิลป์
 2. แนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย มีสาระประกอบด้วย วิธีการดำเนินชีวิต
- นอกจากนั้นเป็นการเสนอแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องการออกแบบทั่วไป

ปี พ.ศ. 2542

14. พิมพ์ภาพ

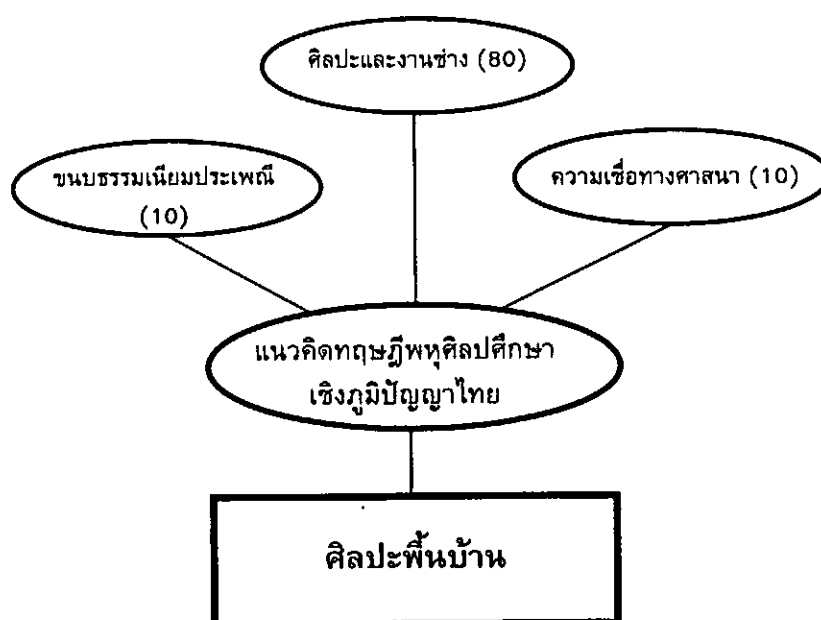

หนังสือ เรื่องพิมพ์ภาพ

หนังสือเรื่องพิมพ์ภาพ เป็นหนังสือศิลปศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน มีสาระประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ศิลป์ การวิพากษ์วิจารณ์งานศิลปะ และศิลปปฏิบัติ

ปี พ.ศ. 2542

15. ศิลปะพื้นบ้าน

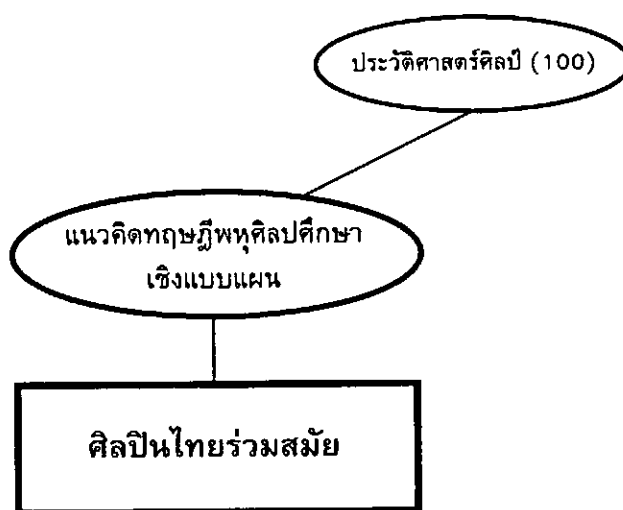

หนังสือ เรื่องศิลปะพื้นบ้าน

หนังสือเรื่องศิลปะพื้นบ้าน เป็นหนังสือศิลปศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย มีการนำเสนอ ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อทางศาสนา และศิลปะและงานช่าง

ปี พ.ศ. 2542

16. ศิลปินไทยร่วมสมัย

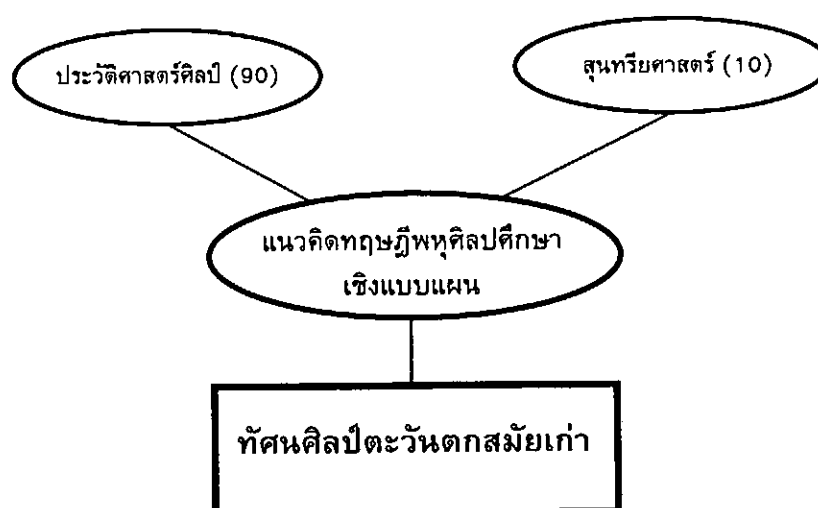

หนังสือ เรื่องศิลปินไทยร่วมสมัย

หนังสือเรื่องศิลปินไทยร่วมสมัย เป็นหนังสือศิลปศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน มีสาระประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ศิลป์

ปี พ.ศ. 2542

17. ทศนศิลป์ตะวันตกสมัยเก่า

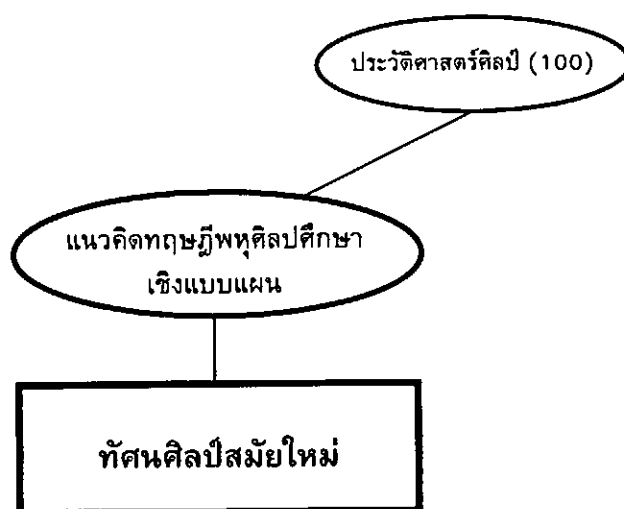

หนังสือ เรื่องทศนศิลป์ตะวันตกสมัยเก่า

หนังสือเรื่องทศนศิลป์ตะวันตกสมัยเก่า เป็นหนังสือศิลปศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน มีสาระประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ศิลป์ การรับรู้คุณค่าความงามในสุนทรียศาสตร์

ปี พ.ศ. 2542

18. ทศนศิลป์สมัยใหม่

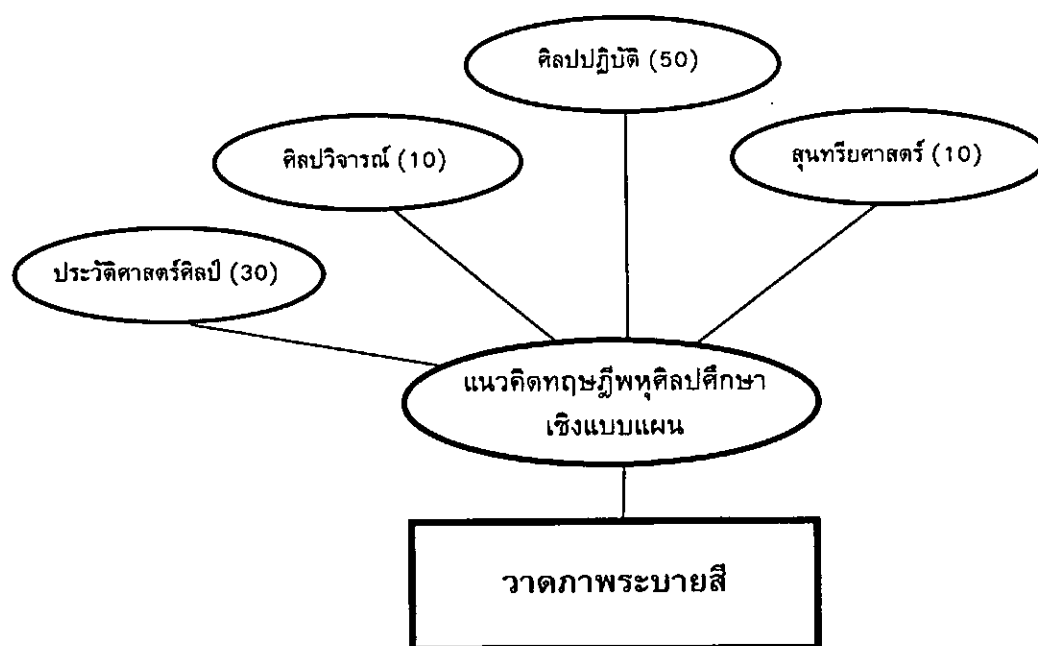

หนังสือ เรื่องทศนศิลป์สมัยใหม่

หนังสือเรื่องทศนศิลป์สมัยใหม่เป็นหนังสือศิลปศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน
เน้นสาระความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ศิลป์

ปี พ.ศ. 2542

19. วาดภาพระบายสี

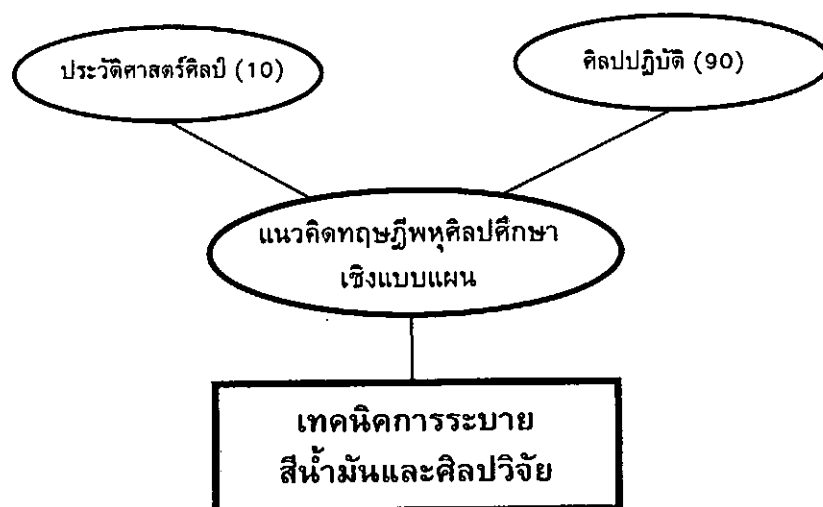

หนังสือ เรื่องวาดภาพระบายสี

หนังสือเรื่องวาดภาพระบายสีเป็นหนังสือศิลปศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน เน้นสาระความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ศิลป์ การรับรู้คุณค่าความงามในสุนทรียศาสตร์ รู้จักวิพากษ์วิจารณ์งานศิลปะ และศิลปะปฏิบัติ

พ.ศ. 2543

1. เทคนิคการระบายสีน้ำมันและศิลปวิจัย

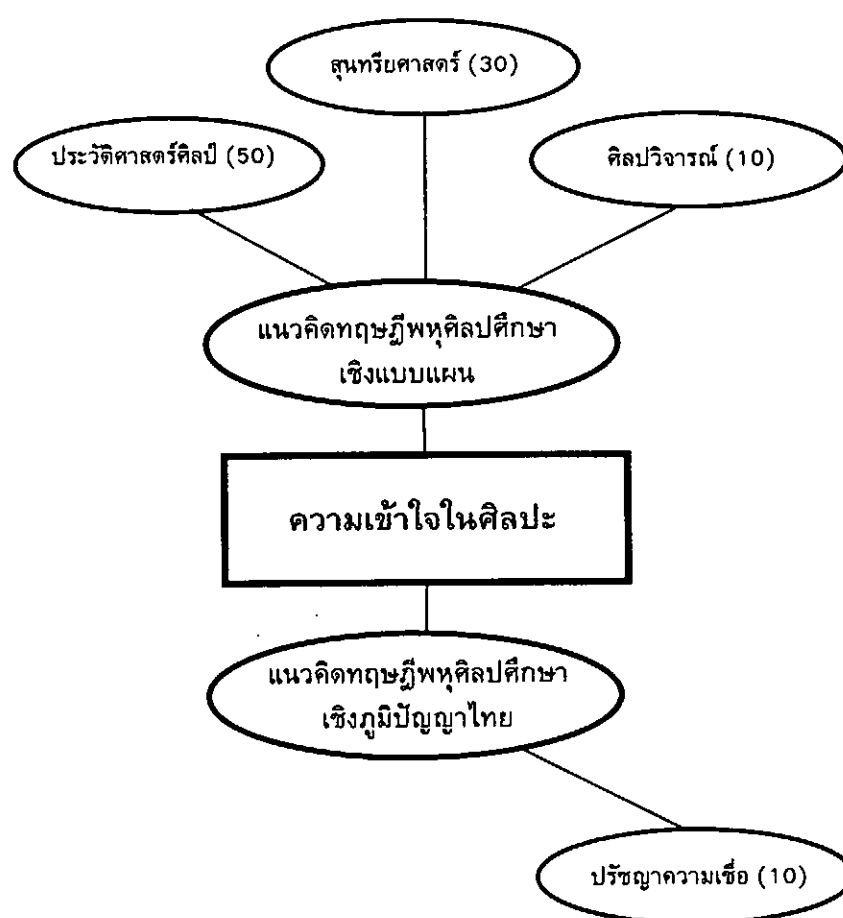

หนังสือ เรื่องเทคนิคการระบายสีน้ำมันและศิลปวิจัย

หนังสือเรื่องเทคนิคการระบายสีน้ำมันและศิลปวิจัย เป็นหนังสือศิลปศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน มีสาระประกอบด้วยความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ศิลป์ และศิลปปฏิบัติ

ปี พ.ศ. 2543

2. ความเข้าใจในศิลปะ

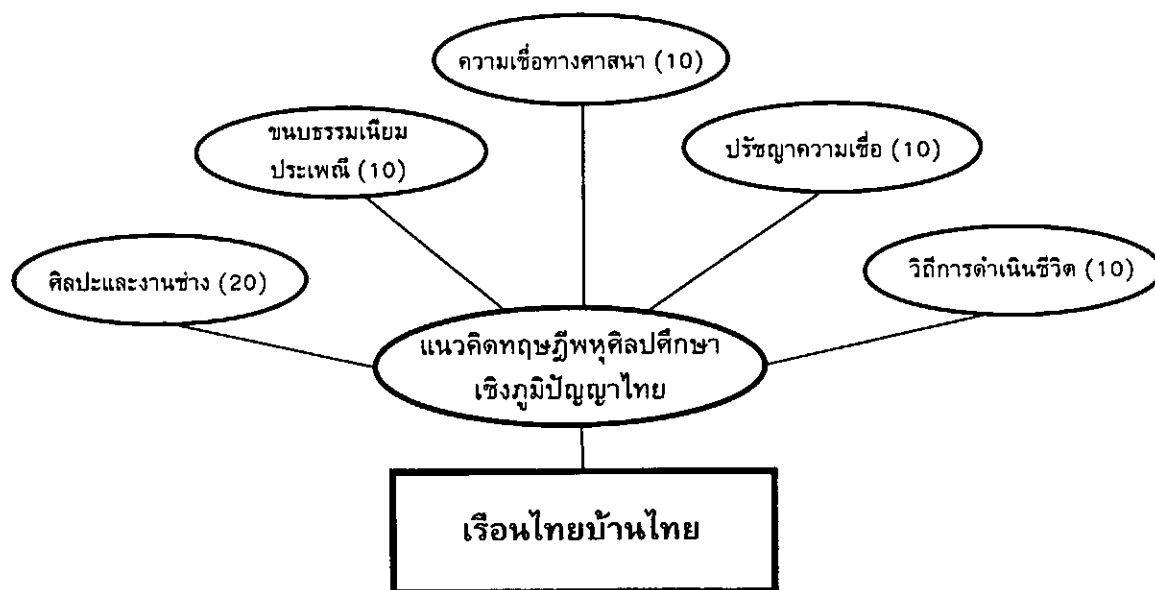
หนังสือ เรื่องความเข้าใจในศิลปะ

หนังสือเรื่องความเข้าใจในศิลปะ เป็นหนังสือศิลปศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดพหุศิลปศึกษา ประกอบด้วย

1. แนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน มีสาระประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ศิลป์ การรับรู้คุณค่าความงามในสุนทรียศาสตร์ และการวิพากษ์วิจารณ์งานศิลปะ
2. แนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย มีสาระประกอบด้วยปรัชญาความเชื่อ

ปี พ.ศ. 2543

3. เรือนไทยบ้านไทย

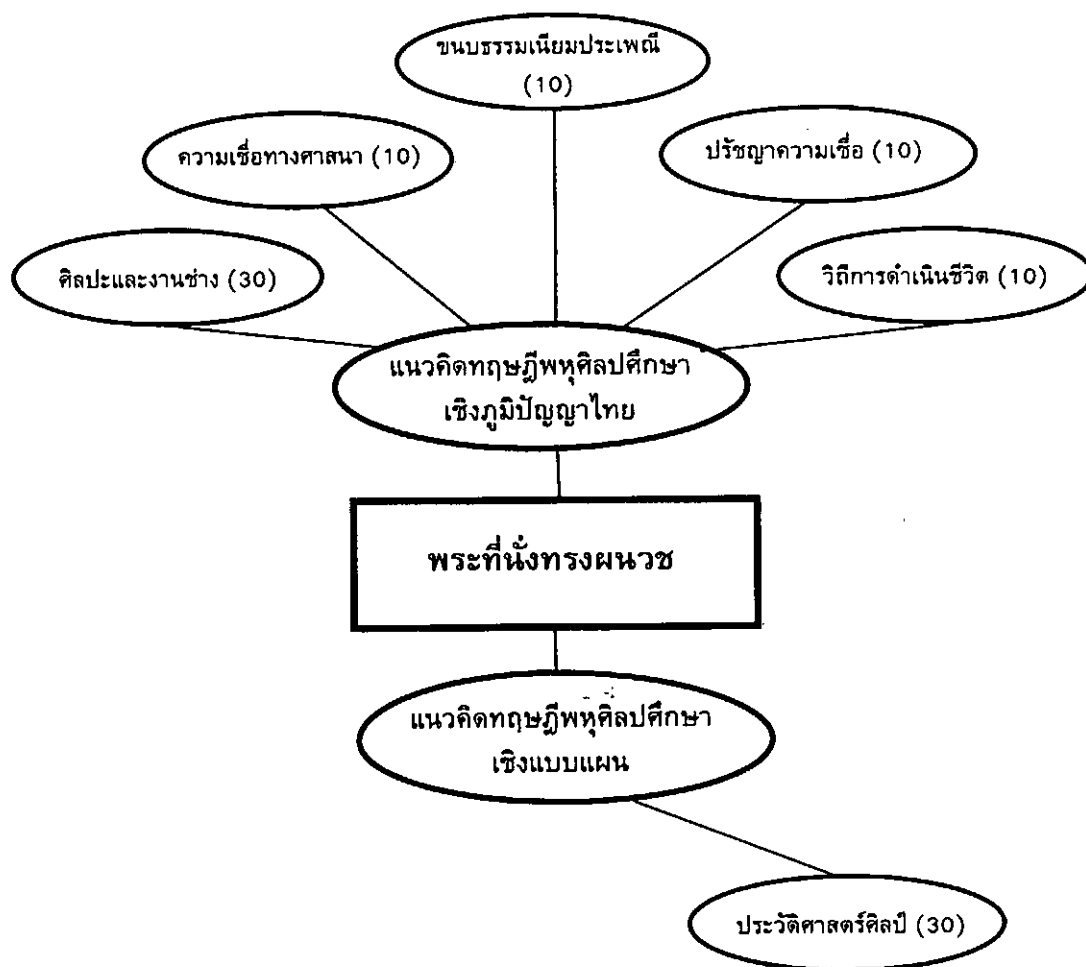

หนังสือ เรื่องเรือนไทยบ้านไทย

หนังสือเรื่องเรือนไทยบ้านไทย เป็นหนังสือศิลปศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย มีสาระประกอบด้วยวิถีการดำเนินชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อทางศาสนา ปรัชญาความเชื่อ และศิลปะและงานช่าง นอกจากนั้นเป็นการกล่าวถึงรูปแบบของสถาปัตยกรรมในภาคต่างๆ และมีการพัฒนาด้านรูปแบบให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นนั้นๆ

ปี พ.ศ. 2543

4. พระที่นั่งทรงผนวช

หนังสือ เรื่องพระที่นั่งทรงผนวช

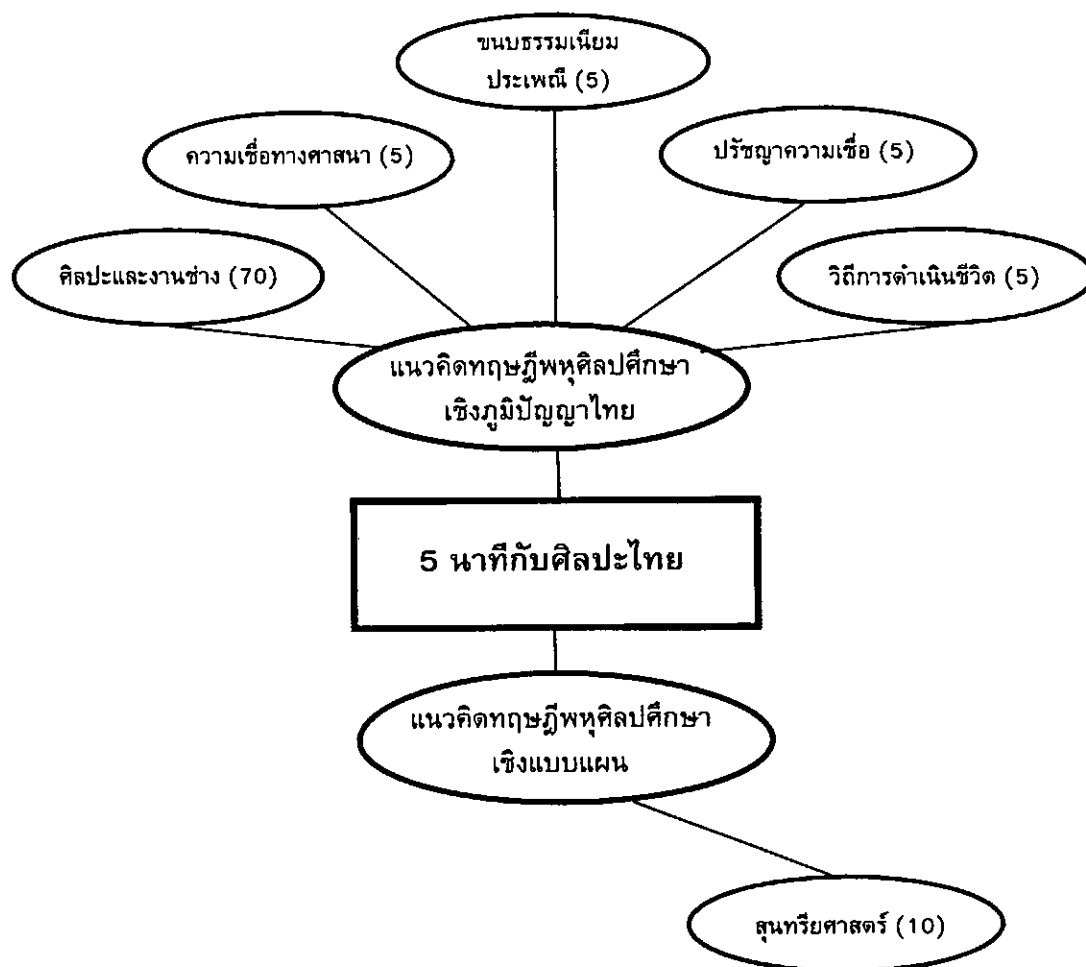
หนังสือเรื่องพระที่นั่งทรงผนวช เป็นหนังสือศิลปศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาด้านต่างๆ ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน มีสาระประกอบด้วยความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ศิลป์

2. แนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย มีสาระประกอบด้วยความเชื่อทางศาสนา ชนบทธรรมเนียมประเพณี วิถีการดำเนินชีวิต ปรัชญาความเชื่อ และศิลปะและงานช่าง

ปี พ.ศ. 2544

1. 5 นาทีกับศิลปะไทย

หนังสือ เรื่อง 5 นาทีกับศิลปะไทย

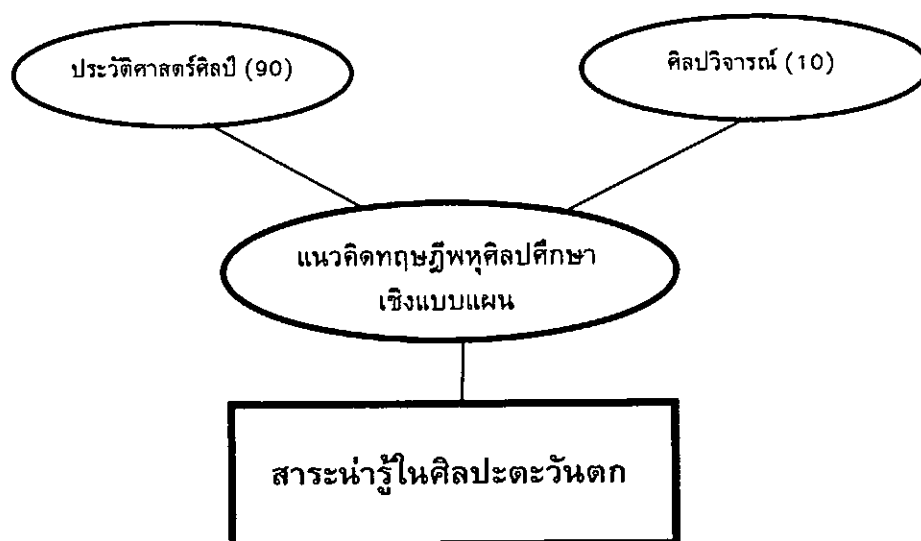
หนังสือเรื่อง 5 นาทีกับศิลปะไทยเป็นหนังสือศิลปศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดพหุศิลปศึกษาด้านต่างๆ

ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน มีสาระประกอบด้วย การรับรู้คุณค่าในสุนทรียศาสตร์
 2. แนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย มีสาระประกอบด้วย วิถีการดำเนินชีวิต
- ชนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อทางศาสนา ปรัชญาความเชื่อ และศิลปะและงานช่าง

ปี พ.ศ. 2544

2. สารความรู้ในศิลปะตะวันตก

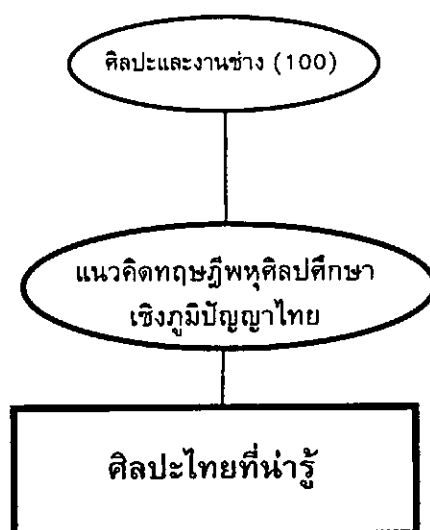

หนังสือ เรื่องสารความรู้ในศิลปะตะวันตก

หนังสือเรื่องสารความรู้ในศิลปะตะวันตก เป็นหนังสือศิลปศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน มีสาระประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ศิลป์ และการวิพากษ์วิจารณ์งานศิลปะ

ปี พ.ศ. 2544

3. ศิลปะไทยที่น่ารู้

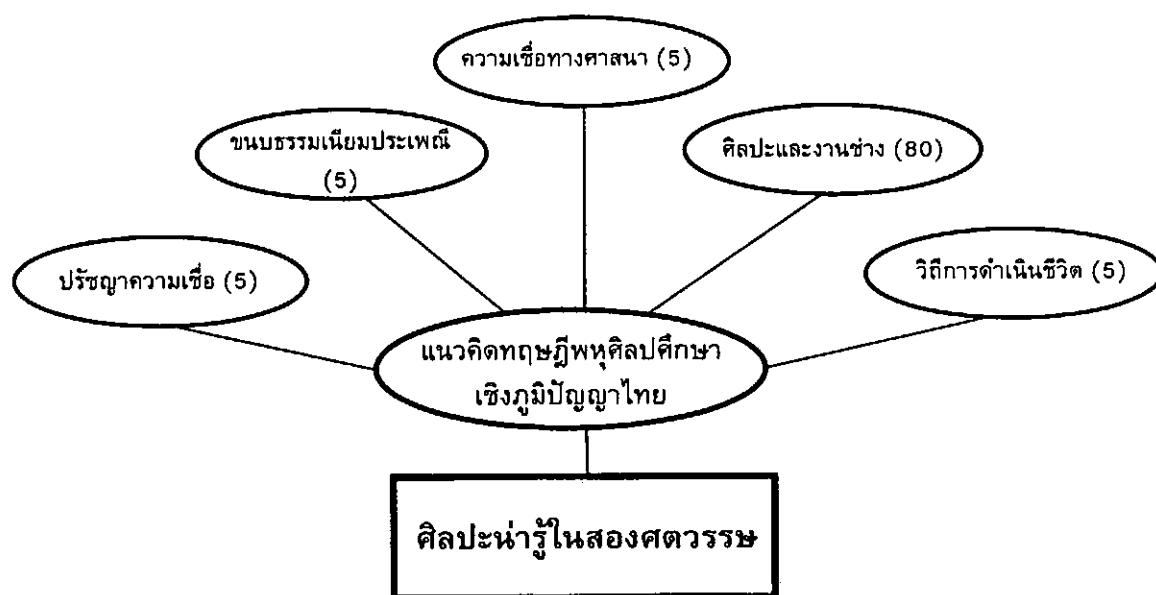

หนังสือ เรื่องศิลปะไทยที่น่ารู้

หนังสือเรื่องศิลปะไทยที่น่ารู้ เป็นหนังสือศิลปศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษา
เชิงภูมิปัญญาไทย มีสาระประกอบด้วยศิลปะและงานช่าง

ปี พ.ศ. 2544

4. ศิลปะนำรู้ในสองศตวรรษ

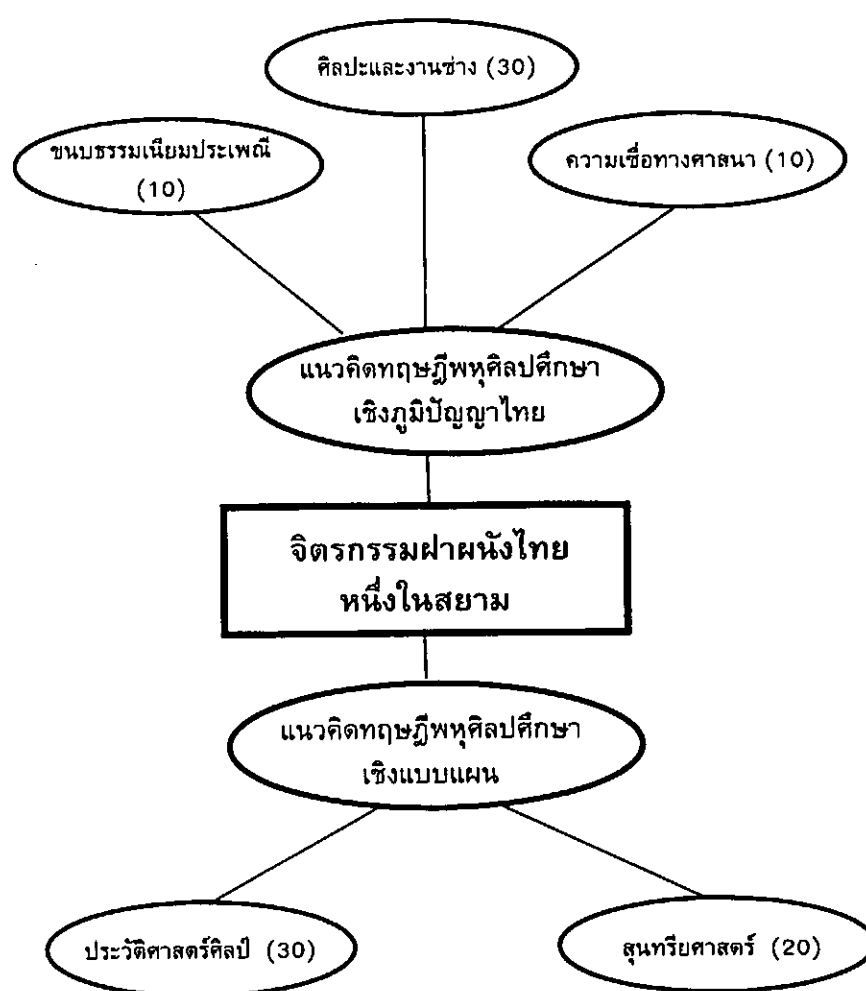

หนังสือ เรื่องศิลปะนำรู้ในสองศตวรรษ

หนังสือเรื่องศิลปะนำรู้ในสองศตวรรษ เป็นหนังสือศิลปศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย มีสาระประกอบด้วย ขนบธรรมเนียมประเพณี ปรัชญาความเชื่อ ความเชื่อทางศาสนา วิธีการดำเนินชีวิต และศิลปะและงานช่าง

ปี พ.ศ. 2544

5. จิตรกรรมฝาผนังไทยหนึ่งในสยาม

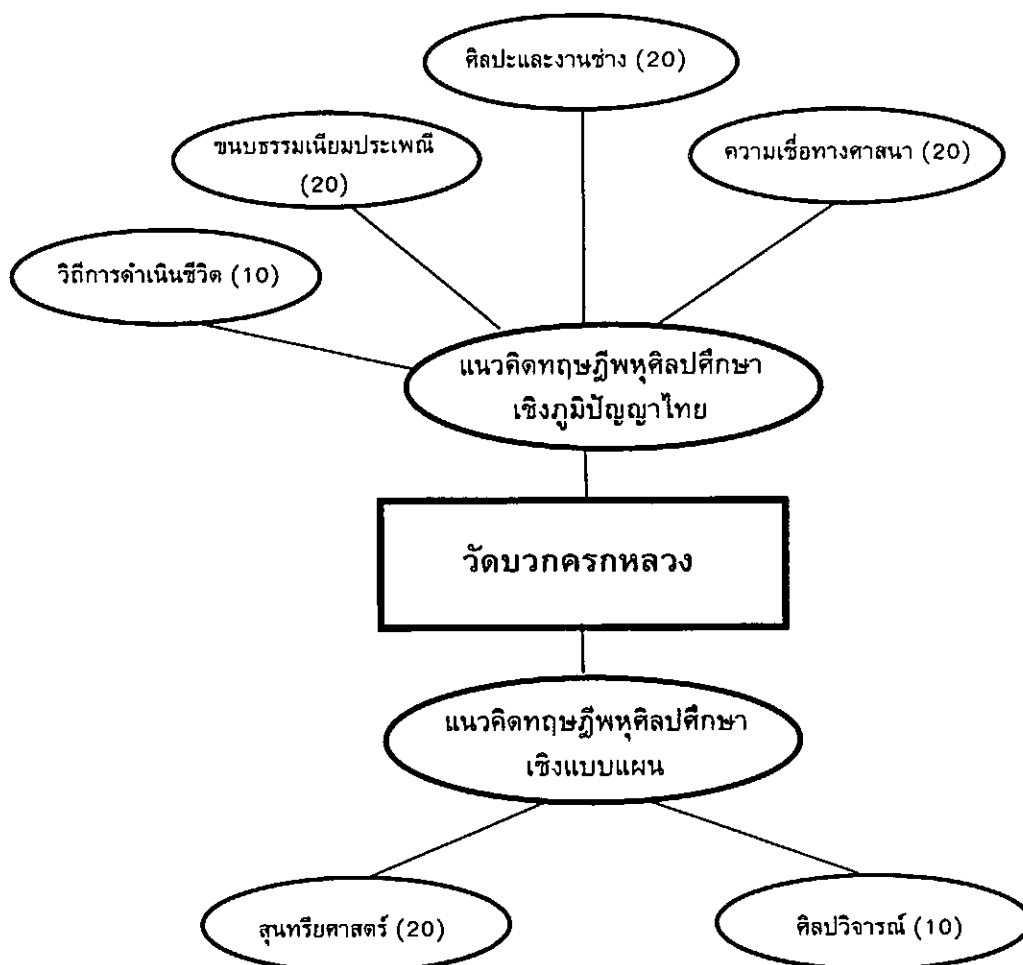
หนังสือ เรื่องจิตรกรรมฝาผนังไทยหนึ่งในสยาม

หนังสือเรื่องจิตรกรรมฝาผนังไทยหนึ่งในสยาม เป็นหนังสือศิลปศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดพุทธศิลป์ศึกษาด้านต่างๆ ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน มีสาระเนื้อหาประกอบด้วยประวัติศาสตร์ศิลป์ และสุนทรียศาสตร์
2. แนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย มีสาระเนื้อหาประกอบด้วยขนบธรรมเนียมประเพณีความเชื่อทางศาสนา และศิลปะและงานช่าง

ปี พ.ศ. 2544

6. วัดบวรศรีหลวง

หนังสือ เรื่องวัดบวรศรีหลวง

หนังสือเรื่องวัดบวรศรีหลวง เป็นหนังสือศิลปศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดพหุศิลปศึกษาด้านต่างๆ ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน มีสาระประกอบด้วย การรับรู้คุณค่าความงามในสุนทรียศาสตร์ และการวิพากษ์วิจารณ์งานศิลปะ
2. แนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย มีสาระประกอบด้วย ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อทางศาสนา วิถีการดำเนินชีวิต และศิลปะและงานช่าง

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ บัณฑิตวิทยาลัย มศว โทร. 5731, 5618

ที่ ศธ 0519.12/124๐๗

วันที่ ๙ / ธันวาคม 2547

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน: คณะบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์

เนื่องด้วย นางจิพร สีนเสริฐ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์เรื่อง “การวิเคราะห์หนังสืออ่านประกอบการเรียนรู้วิชาศิลปศึกษา ในบริบทของพหุศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในระหว่างปี พุทธศักราช 2540 – 2545” โดยมี รองศาสตราจารย์อำนาจ เข้มสนาย และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์นวลลออ ทินานนท์ เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ รองศาสตราจารย์วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบประเมินการวิเคราะห์หนังสืออ่านประกอบการเรียนรู้วิชาศิลปศึกษา ในบริบทของพหุศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในระหว่างปี พุทธศักราช 2540 – 2545

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบประเมินให้ นางจิพร สีนเสริฐ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เท่ณัฐวิ จีระเดชากุล)

คณะบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ ศธ 0519.12/๒๕๔๗

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๕ / ธันวาคม 2547

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบประเมิน

เนื่องด้วย นางจิรพร สีนเสริฐ นักวิชาการศึกษา สาขาวิชาศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปฏิญานพนธ์ เรื่อง “การวิเคราะห์หนังสืออ่านประกอบ การเรียนรู้วิชาศิลปศึกษา ในบริบทของพหุศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในระหว่างปี พุทธศักราช 2540 – 2545” โดยมี รองศาสตราจารย์อำนาจ เอ็นสเบย และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์วรงค์ ทินานนท์ เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปฏิญานพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ผดุง พรหมบุญ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบประเมินการวิเคราะห์หนังสืออ่านประกอบ การเรียนรู้วิชาศิลปศึกษา ในบริบทของพหุศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในระหว่างปี พุทธศักราช 2540 – 2545

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบประเมินให้ นางจิรพร สีนเสริฐ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เพ็ญศิริ จีระเชษฐกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ปฏิบัติราชการแทนอธิการบดี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-664-1000 ต่อ 5618, 5731

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	นางจิรพร สิ้นเสริญ
เกิดวันที่	9 มกราคม 2502
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 35/76 หมู่บ้านมหาดไทย 1 ถนนพุทธมณฑล สาย 1 ตำบลบางระมาด อำเภอดลิ่งชัน จังหวัดกรุงเทพมหานคร
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	นักวิชาการช่างศิลป์ 7
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	หน่วยศิลปะ สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2519	มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนราชินีบูรณะ จังหวัดนครปฐม
พ.ศ. 2521	ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) วิทยาลัยอาชีวศึกษานครปฐม
พ.ศ. 2524	ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) วิชาเอกจิตรกรรมสากล วิทยาลัยเทคโนโลยี และอาชีวศึกษา วิทยาเขตเพาะช่าง
พ.ศ. 2528	การศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ.) วิชาเอกศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พ.ศ. 2548	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) วิชาเอกศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ